



การศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา
เทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

THE STUDY OF FOREIGN TOURISTS BEHAVIORS FOR RELIGIOUS TOURISM
DEVELOPMENT GUIDELINES AT CITY MUNICIPAL OF CHANG MAI,
CHIANG MAI PROVINCE

ญาณารธร เขียรถาวร

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากงบประมาณเงินรายได้ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

ชื่อรายงานวิจัย : การศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา เทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
ผู้วิจัย : ญาณธร เรียรถาวร

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ และศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา เทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา เทศบาลนครเชียงใหม่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ พบว่า เป็นเพศหญิง อายุ 36-45 ปี อาชีพรับจ้างทั่วไป/พนักงานเอกชน ระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี และเป็นชาวเอเชีย

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางเพื่อศึกษาหาความรู้ มีลักษณะการเดินทางกับเพื่อน ใช้รถมอเตอร์ไซด์และจักรยานเป็นพาหนะในการเดินทาง มีความสนใจวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร การสืบค้นข้อมูลการท่องเที่ยวจากสื่อออนไลน์ เช่น Facebook, Instagram, Youtube เดินทางช่วงวันหยุด-นักขัตฤกษ์ ใช้เวลาในการทำกิจกรรมต่อครั้งระหว่าง 1-2 ชั่วโมง มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวต่อครั้ง 10,001 – 20,000 บาท พักที่โรงแรม, รีสอร์ท ประสบการณ์การเดินทางมาท่องเที่ยวเชียงใหม่ 2-3 ครั้ง

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.54 โดยแนวทางการพัฒนาด้านสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านการคมนาคมขนส่ง ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ตามลำดับ

(รายงานวิจัยนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 95 หน้า)

Research Title : THE STUDY OF FOREIGN TOURISTS BEHAVIORS FOR RELIGIOUS TOURISM DEVELOPMENT GUIDELINES AT CITY MUNICIPAL OF CHAIANG MAI, CHIANG MAI PROVINCE

Advisor : Mr. Yanatorn Teanthaworn

Abstract

This research aimed to study the foreign tourists' behaviors toward religious tourism and study the guidelines for the development of religious tourism at Chiang Mai Municipality, Chiang Mai Province. The sample group used in this study was foreign tourists visited religious tourist attractions in Chiang Mai Municipality. The instrument used in this research was a questionnaire.

The majority of respondents were Asian female, age 36-45 years old who held a bachelor's degree and work in general labor/ private.

Learning was the main purpose of traveling. Tourists traveled with friends, using motorcycles and bicycles and they were interested in Wat Phra Singh. The social media as Facebook, Instagram and YouTube are the source of information. Tourists traveled during holidays - public holidays, and spent time doing activities between 1-2 hours. The expenses during the trip were about 10,001 - 20,000 baht. They stayed at hotels, resorts and they had experienced traveling in Chiang Mai Municipality 2-3 times.

The overall opinion of the guidelines for religious tourism development in Chiang Mai Municipality was found in a high level. The mean was 3.75 and the standard deviation was 0.54. The guidelines for the development of health, hygiene and safety was the highest point, followed by transportation, tourism promotion, Ancient sites and antiquities, Facilities and religious tourism activities, respectively.

(Total 95 Pages)

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยฉบับนี้ สำเร็จได้จากความกรุณาจากบุคคล และหน่วยงานต่างๆ ที่ได้ให้ความร่วมมือในการอนุเคราะห์และการจัดเก็บข้อมูล เพื่อใช้ประกอบการศึกษาค้นคว้าวิจัย จนทำให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ผู้วิจัยขอระลึกถึงพระคุณของคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ในหลายๆ สาขาวิชา ให้แนวคิด และแนวทางต่างๆ ในการทำวิจัย รวมถึงผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาเสียสละเวลาให้คำปรึกษา แนะนำ ในการวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยขอแสดงความขอบคุณอย่างสูงอีกครั้ง สำหรับนักท่องเที่ยวยุวชนต่างชาติทุกท่านที่มีส่วนช่วยให้งานวิจัยเรื่องนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี และขอขอบคุณคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครที่ให้การสนับสนุนงบประมาณสำหรับการจัดทำงานวิจัยเล่มนี้

ญาณธร เขียรถาวร



สารบัญ

หน้า	
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย	5
1.3 ขอบเขตงานวิจัย	5
1.4 กรอบแนวคิดงานวิจัย	6
1.5 นิยามคำศัพท์เฉพาะของงานวิจัย	7
1.6 ประโยชน์ของผลการวิจัย	7
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	9
2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	9
2.1.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของท่องเที่ยว	9
2.1.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา	13
2.1.3 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงศาสนา	23
2.1.4 ข้อมูลทั่วไปของศาสนสถานสำคัญในเทศบาลนครเชียงใหม่	29
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	35
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	41
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	41
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	41
3.3 การรวบรวมข้อมูล	43
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	43
บทที่ 4 ผลการวิจัย	45
4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	46
4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา	51
4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา	61
4.4 ผลการวิเคราะห์เนื้อหาสำหรับข้อคำถามที่เป็นปลายเปิด	66
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	67
5.1 สรุปผลการวิจัย	68
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	70
5.3 ข้อเสนอแนะ	73

บรรณานุกรม	75
ภาคผนวก ก	78
แบบสอบถามภาษาอังกฤษ	
ภาคผนวก ข	85
แผนที่และข้อมูลศาสนสถานในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่	



สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
ตารางที่ 4-1	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านเพศ	46
ตารางที่ 4-2	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านอายุ	47
ตารางที่ 4-3	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านอาชีพ	48
ตารางที่ 4-4	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านระดับการศึกษา	49
ตารางที่ 4-5	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านภูมิลำเนา	50
ตารางที่ 4-6	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของวัตถุประสงค์หลักในการเดินทาง	51
ตารางที่ 4-7	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของลักษณะการเดินทาง	52
ตารางที่ 4-8	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของพาหนะที่ใช้เดินทาง	53
ตารางที่ 4-9	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของศาสนสถานที่สนใจ	54
ตารางที่ 4-10	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของการสืบค้นข้อมูลการท่องเที่ยวจากสื่อ	55
ตารางที่ 4-11	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของช่วงเวลาการเดินทาง	56
ตารางที่ 4-12	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของระยะเวลาที่ทำกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละครั้ง	57
ตารางที่ 4-13	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของค่าใช้จ่ายในการเดินทางต่อครั้ง	58
ตารางที่ 4-14	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของลักษณะสถานที่พักผ่อน	59
ตารางที่ 4-15	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของประสบการณ์การเดินทางมาท่องเที่ยว	60
ตารางที่ 4-16	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัด เชียงใหม่ โดยภาพรวม	63

สารบัญญภาพ

ภาพที่		หน้า
ภาพที่ 1-1	สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ปี 2560	2
ภาพที่ 1-2	สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ปี ค.ศ.2014-2019	3
ภาพที่ 1-3	สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ปี 2562 - 2564	5
ภาพที่ 1-4	กรอบแนวความคิดการวิจัย	6
ภาพที่ 4-1	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านเพศ	46
ภาพที่ 4-2	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านอายุ	47
ภาพที่ 4-3	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านอาชีพ	48
ภาพที่ 4-4	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านระดับการศึกษา	49
ภาพที่ 4-5	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านภูมิลำเนา	50
ภาพที่ 4-6	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของวัตถุประสงค์หลักในการเดินทาง	51
ภาพที่ 4-7	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของลักษณะการเดินทาง	52
ภาพที่ 4-8	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของพาหนะที่ใช้เดินทาง	53
ภาพที่ 4-9	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของศาสนสถานที่สนใจ	54
ภาพที่ 4-10	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของการสืบค้นข้อมูลการท่องเที่ยวจากสื่อ	55
ภาพที่ 4-11	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของช่วงเวลาการเดินทาง	56
ภาพที่ 4-12	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของระยะเวลาที่ทำกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละครั้ง	57
ภาพที่ 4-13	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของค่าใช้จ่ายในการเดินทางต่อครั้ง	58
ภาพที่ 4-14	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของลักษณะสถานที่พักผ่อน	59
ภาพที่ 4-15	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของประสบการณ์การเดินทางมาท่องเที่ยว	60

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยนับว่ามีความเจริญเติบโตอย่างมากสามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศปีละหลายล้านบาท จะเห็นว่าการเติบโตของการท่องเที่ยวในประเทศไทยนั้น สามารถสร้างโอกาสในการทำงานให้กับบุคคลภายในประเทศได้อย่างแพร่หลายทั้งในภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและธุรกิจการให้บริการในรูปแบบอื่นที่เกี่ยวข้อง จึงก่อให้เกิดการกระจายรายได้ในขอบเขตพื้นที่กว้างขึ้น ซึ่งในปัจจุบันนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีเงินตราต่างประเทศเข้ามาในประเทศไทยเพิ่มสูงขึ้น ส่วนหนึ่งมาจากการส่งเสริมและผลักดันให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวในหลายจังหวัดที่มีความพร้อมและความสามารถในการพัฒนาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวให้ เป็นที่ รู้จักมากยิ่งขึ้น ซึ่งผลจากการพัฒนานี้ได้ช่วยสร้างคุณภาพชีวิตชุมชนในท้องถิ่นนั้นๆให้ดียิ่งขึ้น และประเทศไทยเป็นประเทศที่มีประเภทของการการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ หรือการท่องเที่ยวเชิงศาสนา เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันการท่องเที่ยวลักษณะดังกล่าวมีความสำคัญกับประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากได้รับความนิยมทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563)

การท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Religious Tourism) หมายถึง การเดินทางมาเพื่อศึกษาศาสนาหรือลัทธิต่างๆ โดยให้ความสำคัญกับการฝึกจิต ปฏิบัติธรรม ซึ่งมีทั้งที่อยู่ในศาสนสถาน เช่น วัด สำนักสงฆ์ ในปัจจุบันวัดมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิมคือเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรมและศาสนา เพราะภายในวัดประกอบไปด้วย ศิลปวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็น อารยธรรมและความเจริญของชาติอันเป็นแหล่งรวบรวมเรื่องราวต่างๆ ที่สามารถศึกษาด้านประวัติศาสตร์ ด้านโบราณคดี ด้านวัฒนธรรม ด้านศิลปกรรม ด้านสถาปัตยกรรมรวมทั้งการเชื่อมโยงความเป็นมาของวัฒนธรรมกับชุมชนและการตั้งถิ่นฐานของชุมชน นอกจากนี้วัดยังเป็นทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่ประกอบด้วยสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่สวยงาม สงบ สันโดษตามหลักพระพุทธศาสนา วัดเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ เพราะมีพุทธศิลป์เป็นแหล่งจูงใจ พุทธศิลป์สามารถช่วยใช้เป็นเครื่องมือในการสอนธรรมะได้อย่างยอดเยี่ยม (รสิกา อังกฤษ: 2552)

เชียงใหม่ หรือ "นพบุรีศรีนครพิงค์" นับเป็นศูนย์กลางของจังหวัดทางภาคเหนือของประเทศไทย เป็นเมืองท่องเที่ยวระดับโลก เนื่องจากเที่ยวพร้อมไปด้วยแหล่งท่องเที่ยวและศิลปวัฒนธรรม ประเพณี รวมทั้งธรรมชาติที่สวยงาม ทำให้มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเป็นจำนวนหลายล้านคนในแต่ละปี เชียงใหม่มีอดีตอันรุ่งเรือง เนื่องจากตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำปิง ซึ่งไหลลงมาถึงปากอ่าวไทย จึงเป็นศูนย์กลางในการติดต่อกับอาณาจักรต่างๆ ด้วยสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยเทือกดอยอันเป็นภูมิประเทศที่สวยงาม ประกอบกับที่ตั้งซึ่งอยู่ทางตอนเหนือของประเทศไทยซึ่งทุกปีในช่วงฤดูหนาวจะมีความกดอากาศสูงแผ่มาปกคลุม ทำให้เชียงใหม่มีอากาศหนาวเย็นสบาย จึงมีผู้ต้องการมาพักอาศัยและท่องเที่ยวในฤดูหนาวเป็นอย่างมากและเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลาย เช่น

คอยอินทนนท์ ดอยอ่างขาง ปางช้างแม่แตง น้ำพุร้อนสันกำแพง วัดพระธาตุดอยสุเทพ วัดพระสิงห์
วรมหาวิหาร วัดสวนดอก วัดเจ็ดยอด เวียงกุมกาม ถนนคนเดิน เป็นต้น (สำนักงานการท่องเที่ยวและ
กีฬาจังหวัดเชียงใหม่, 2563)

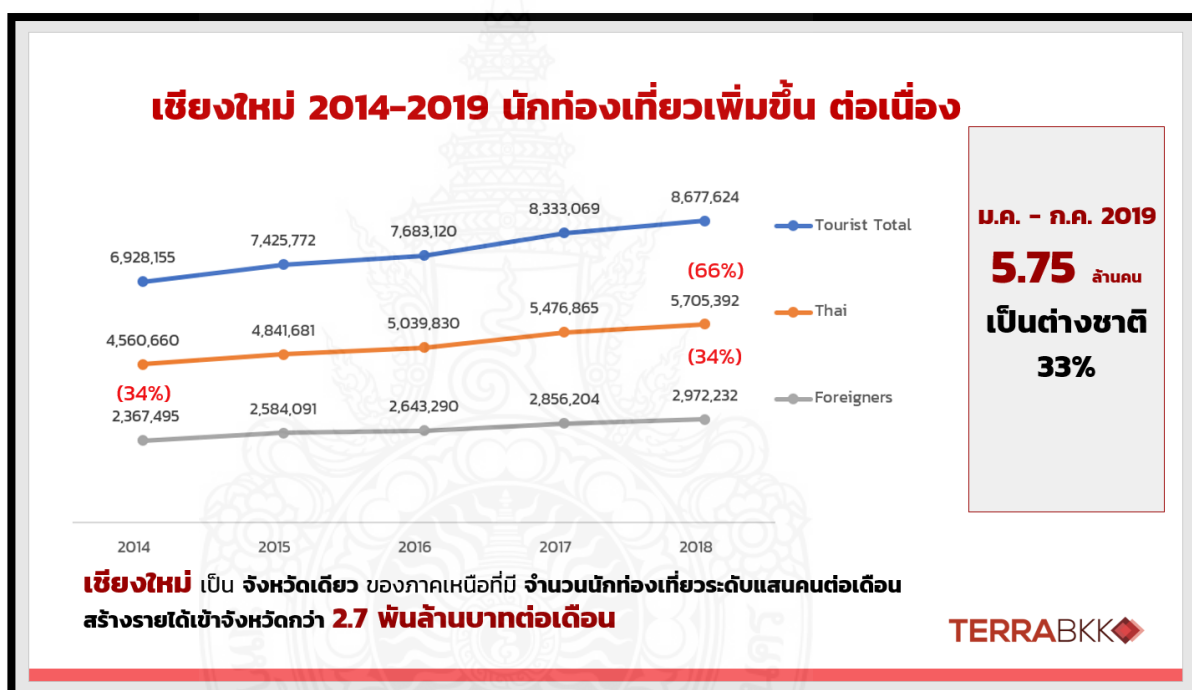
Internal tourism in Chiang Mai				
	y	January-December		
		2017	2016	%Change
Visitor		10,390,801	9,623,958	+ 7.97
Thai		7,261,793	6,721,819	+ 8.03
Foreigners		3,129,008	2,902,139	+ 7.82
Tourist		8,333,069	7,683,120	+ 8.46
Thai		5,476,865	5,039,830	+ 8.67
Foreigners		2,856,204	2,643,290	+ 8.05
Excursionist		2,057,732	1,940,838	+ 6.02
Thai		1,784,928	1,681,989	+ 6.12
Foreigners		272,804	258,849	+ 5.39
Average Leng		2.97	3.08	- 0.11
Thai		2.94	3.05	- 0.11
Foreigners		3.02	3.14	- 0.12

ภาพที่ 1-1 สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ปี 2560
ที่มา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563

จังหวัดเชียงใหม่มีศาสนสถานที่สำคัญเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นเมืองที่เจริญรุ่งเรืองใน
ด้านพุทธศาสนา จึงส่งผลให้ศาสนสถานส่วนใหญ่มักจะเป็นวัดหรือพระธาตุ ซึ่งล้วนแล้วแต่สำคัญกับ
การท่องเที่ยวเชิงศาสนาของจังหวัด จากรายงานสถิติการท่องเที่ยวภายในประเทศของภาคเหนือ โดย
สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พบว่าแหล่ง
ท่องเที่ยวที่สำคัญทางศาสนาส่วนใหญ่ของจังหวัดเชียงใหม่ตั้งอยู่ในเทศบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งมีคุณค่า
ควรแก่การศึกษาและการท่องเที่ยวเชิงศาสนาอย่างมาก ศาสนสถานที่สำคัญของเทศบาลนคร
เชียงใหม่ ประกอบไปด้วย วัดสวนดอก วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร วัดเจ็ดยอด วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร
และวัดอุโมงค์ (สำนักงานกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563)

นอกจากนี้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้จัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ซึ่งได้
บรรจุแผนการท่องเที่ยวเชิงศาสนาให้เป็นหนึ่งในการท่องเที่ยวที่สำคัญของปี 2560-2564 และได้
กล่าวถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเชิงรูปแบบการท่องเที่ยว (Tourism segment trends) เนื่องด้วย
ปัจจัยและแนวโน้มที่กำลังเปลี่ยนไปในทุกมิติส่งผลให้กลุ่มนักท่องเที่ยวในอนาคตมีจุดประสงค์ในการ

ท่องเที่ยวที่แปรเปลี่ยนจากเดิม อีกทั้งวิวัฒนาการดังกล่าวยังจะส่งผลกระทบต่อตลาดการท่องเที่ยวโลก โดยสามารถจำแนกตามพฤติกรรม ของกลุ่มนักท่องเที่ยว ออกเป็น 13 กลุ่ม ได้แก่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) การท่องเที่ยวทางทะเล และชายหาด (Sea Sun Sand Tourism) การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและนิทรรศการ (MICE) การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sport Tourism) การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย (Adventure Tourism) การท่องเที่ยวเพื่อการเลือกซื้อสินค้า (Shopping Tourism) การท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy tourism) การท่องเที่ยวเพื่อสันทนาการและความบันเทิง (Entertainment Tourism) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health & Wellness Tourism) การท่องเที่ยวเชิงสิ่งแวดล้อม และนิเวศ (Ecotourism) การท่องเที่ยวเชิงการแพทย์(Medical Tourism) การท่องเที่ยวเรือสำราญ (Cruise Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Religious Tourism)

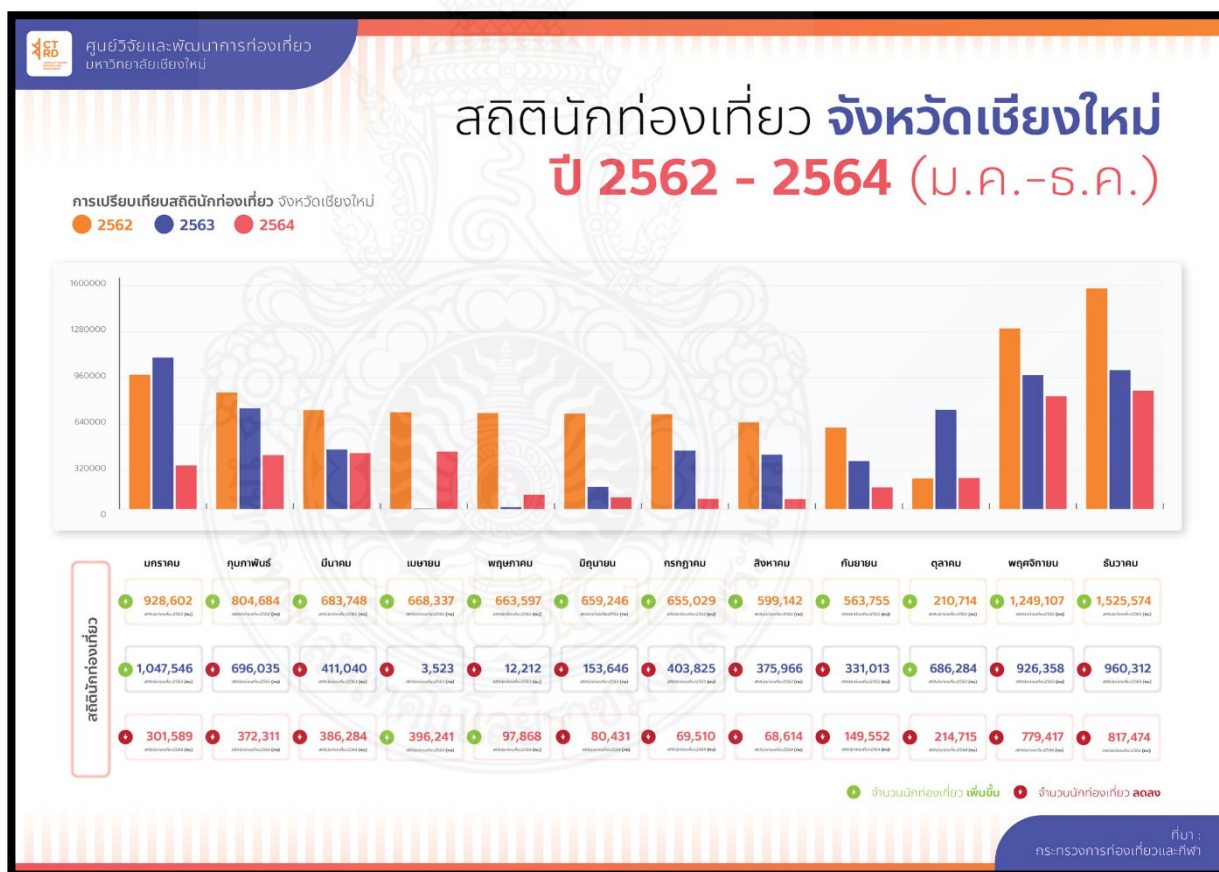


ภาพที่ 1-2 สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ปี ค.ศ.2014-2019
 ที่มา www.terrabbkk.com, 2563

แนวโน้มในระยะ 10 ปีข้างหน้า นักท่องเที่ยวที่ยังคงเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวหลักของโลก ได้แก่ นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวทางทะเลและชายหาด และนักท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและนิทรรศการ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีส่วนแบ่งทางตลาดเชิงมูลค่าอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และทางทะเล และชายหาด อีกทั้งยังมีแนวโน้มการเดินทางท่องเที่ยวในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น สาเหตุประการหนึ่ง มาจากความแพร่หลายของข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว ที่แปลกใหม่ผ่านกระแสโลกสังคมออนไลน์หรือสื่อสังคมดิจิทัลอีกทั้ง ความต้องการสัมผัสแหล่งวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิม นอกจากนี้กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงกีฬาเริ่มมีแนวโน้มเติบโตอย่าง

ชัดเจน เช่นเดียวกันกับกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสิ่งแวดล้อมและนิเวศ รวมไปถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ คาดว่าจะมีอัตรา การเติบโตเพิ่มขึ้นแบบทวีคูณเช่นเดียวกัน ทั้งหมดนี้เป็นผลสืบเนื่องจาก รายได้ของนักท่องเที่ยวที่เติบโตขึ้นและความต้องการ ในบริการแบบครบวงจรที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งการ เปลี่ยนแปลงเหล่านี้บ่งชี้ถึงนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และ แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ให้ สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ เพื่อเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวของ ประเทศ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ที่มีผลต่อการ พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ธรณีศึกษา ศาสนสถานสำคัญในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัด เชียงใหม่ เพื่อทราบถึงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง ศาสนา ช่วยส่งเสริมให้ศาสนสถานในเทศบาลนครเชียงใหม่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายของนักท่องเที่ยว มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการสืบสาน อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้คนรุ่นหลัง อีกทั้งหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องต่างๆ สามารถนำงานวิจัยไปพัฒนาให้เป็นประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยได้



ภาพที่ 3 สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ปี 2562 - 2564
ที่มา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565

1.2 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

1.2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา เทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา เทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ มีขอบเขตการศึกษาดังนี้

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา เทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากร

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้คือ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวศาสนสถานในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

1.3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

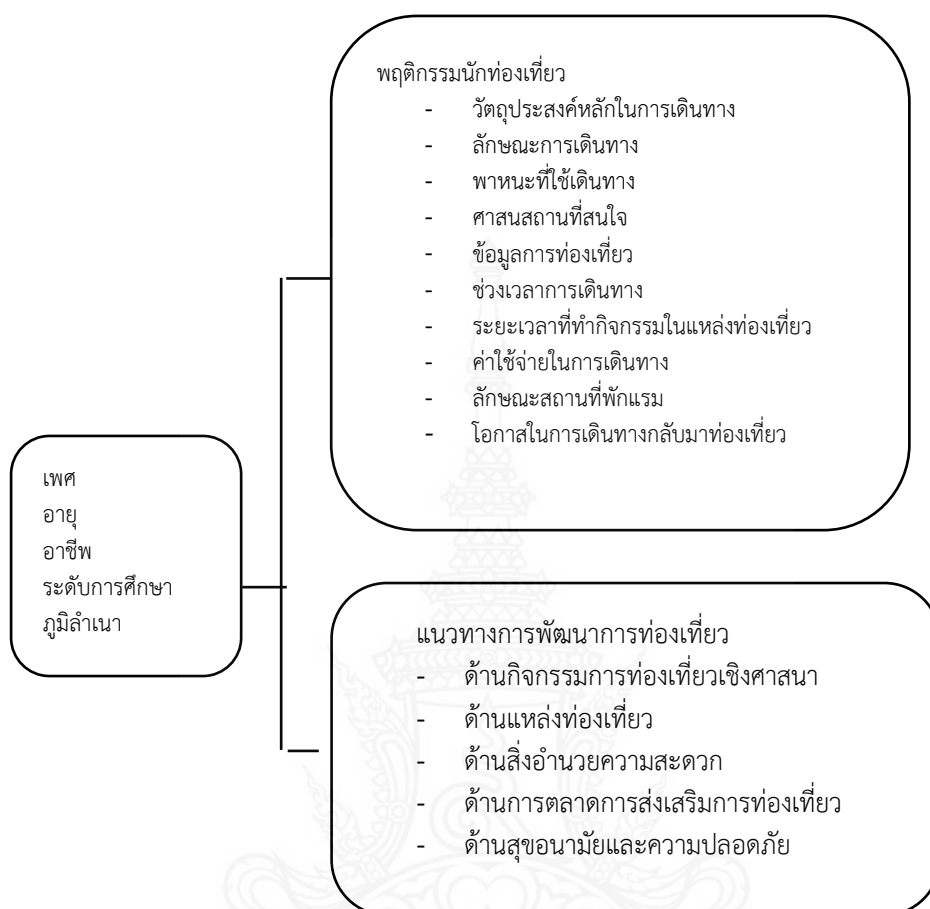
พื้นที่ของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ วัดสวนดอก วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร วัดเจ็ดยอด วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร และวัดอุโมงค์ (อ้างอิงสถิติของสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงใหม่ วัดที่มีนักท่องเที่ยวมาเยือนมากที่สุดห้าลำดับแรก)

1.3.4 ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

- ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) คือ สภาพทั่วไปของประชากรที่ใช้ในการทำวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา
- ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ พฤติกรรมนักท่องเที่ยว และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา เทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

1.4 กรอบแนวคิดงานวิจัย



ภาพที่ 1-4 กรอบแนวความคิดการวิจัย

1.5 นิยามคำศัพท์เฉพาะ

1.5.1 พฤติกรรมนักท่องเที่ยว หมายถึง การกระทำทุกอย่างของนักท่องเที่ยวที่บุคคลอื่นจะสังเกตการกระทำเพื่อมุ่งตอบสนองสิ่งใดสิ่งหนึ่งในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง โดยพฤติกรรมภายนอกของนักท่องเที่ยวเป็นพฤติกรรมที่ผู้อื่นสังเกตได้โดยอาศัยประสาทสัมผัส ส่วนพฤติกรรมภายในของนักท่องเที่ยวเป็นการทำงานของอวัยวะต่างๆ ภายในร่างกายรวมทั้ง ความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ที่ควบคุมอยู่ภายใน

1.5.2 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว หมายถึง วิธีการหรือขั้นตอนการดำเนินงานที่ส่งผลให้การท่องเที่ยวเป็นไปในทางที่ดีขึ้น การกำหนดนโยบายและแผนการปฏิบัติงานต่างๆ

1.5.3 การท่องเที่ยวเชิงศาสนา หมายถึง การเดินทางเพื่อศึกษาศาสนาหรือลัทธิต่างๆ โดยให้ความสำคัญกับการฝึกจิต ปฏิบัติธรรม ซึ่งมีทั้งที่อยู่ในศาสนสถาน เช่น วัด สำนักสงฆ์ และสถานปฏิบัติธรรม เป็นต้น

1.5.4 ศาสนสถาน หมายถึง สถานที่ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งในแต่ละศาสนาก็จะมีความเชื่อและการสั่งสอนจากศาสดาที่แตกต่างกัน เช่น ศาสนาพุทธ ศาสนสถานที่สำคัญ

คือ วัด โบสถ์ วิหาร เจดีย์ ฯ ศาสนาอิสลาม ศาสนสถานที่สำคัญคือ มัสยิด ฯ ศาสนาคริสต์ ศาสนสถานที่สำคัญคือ โบสถ์คริสต์ คอนแวนต์ เป็นต้น ซึ่งในงานวิจัยนี้ คือ วัด

1.5.5 นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ หมายถึง บุคคลที่มีได้มีที่พำนักถาวรในราชอาณาจักรไทย เดินทางเข้ามาเพื่อประกอบภารกิจใดๆ ทั้งนี้ต้องมีได้รับค่าจ้างในการประกอบภารกิจนั้นจากผู้ใดในราชอาณาจักรไทย

1.5.6 เทศบาลนครเชียงใหม่ หมายถึง พื้นที่ที่ครอบคลุม แขวงนครพิงค์ แขวงกาวิละ แขวงศรีวิชัย และแขวงเม็ງราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

1.5.7 จังหวัดเชียงใหม่ หมายถึง จังหวัดหนึ่งของไทย ตั้งอยู่ทางภาคเหนือของประเทศ เป็นเมืองตากอากาศและเมืองท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักกันดีทั่วโลก อีกทั้งเพียบพร้อมไปด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย จึงทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาปีละหลายล้านคนทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ

1.6 ประโยชน์ของผลการวิจัย

1.6.1 ทราบถึงพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

1.6.2 ทราบถึงแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

1.6.3 ศาสนสถานต่างๆ ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศาสนสถาน อนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี และมรดกทางวัฒนธรรมได้

1.6.4 จังหวัดเชียงใหม่สามารถนำผลการวิจัยไปพัฒนา และสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเพื่อเตรียมความพร้อมและรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้

1.6.5 หน่วยงานหรือสถาบันต่างๆที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลของงานวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ในการสร้างประโยชน์ต่างๆได้

บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

(ธีรวัฒน์ บุตตะโยธี, 2551: 28-30) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมของมนุษย์อาจแตกต่างกันไปตามสถานภาพทางสังคมของแต่ละคนซึ่งการแสดงออกอาจมีเหตุผลหลายอย่างประกอบกัน กล่าวคือส่วนหนึ่งมาจากความพอใจส่วนตัว และอีกส่วนหนึ่งเพื่อต้องการแสดงสถานภาพของตนเพื่อให้สังคมยอมรับและยกย่องสำหรับคนบางคนการเดินทางท่องเที่ยวมีเหตุผลมาจากความต้องการที่จะหลีกเลี่ยงภาระกิจประจำวันที่ซ้ำซาก นอกจากนี้ก็มีการเดินทางเพื่อตอบสนองความอยากรู้อยากมีประสบการณ์แปลกใหม่ จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่ามนุษย์มีพฤติกรรม สัมพันธภาพที่คล้ายกันบ้างแตกต่างกันบ้างแต่เมื่อใดก็ตามที่มนุษย์เริ่มเดินทางย่อมมีเหตุผลอธิบายได้เสมอ

พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในการตัดสินใจท่องเที่ยวว่ามีขั้นตอนสำคัญอยู่ 9 ขั้นตอนดังต่อไปนี้ (บุญเลิศ, 2551: 142)

2.1.1.1 การส่งเสริมตลาดทางการท่องเที่ยว (Tourism Promotion) เป็นการอำนวยความสะดวกข้อมูลการท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายโดยผ่านสื่อต่าง ๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับข่าวสารทางการท่องเที่ยวเหล่านั้น เช่น จากหนังสือพิมพ์ จากนิตยสาร จากองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว จากบริษัทนำเที่ยว จากบริษัทการบิน จากญาติมิตร เป็นต้น ข้อมูลทางการท่องเที่ยวอาจเป็นข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรมศาสตร์ ที่พัก การคมนาคมความปลอดภัย ฯลฯ ซึ่งการส่งเสริมตลาดทางการท่องเที่ยวไปยังนักท่องเที่ยวสามารถกระทำทั้งภาครัฐและเอกชน

2.1.1.2 ความต้องการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวแต่ละคน (Need) เมื่อนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายได้รับทราบข้อมูลทางการท่องเที่ยวแล้ว ก็จะก่อให้เกิดความต้องการท่องเที่ยวขึ้นภายในจิตใจของนักท่องเที่ยวแต่ละคน ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวต้องการเสริมสิ่งที่ขาดไปหรือเพิ่มรสชาติให้กับชีวิต เช่น เกิดความเบื่อหน่าย อยากเปลี่ยนบรรยากาศต้องการเดินทางท่องเที่ยวให้เห็นสิ่งใหม่ๆ เพื่อเพิ่มประสบการณ์ เป็นต้น โดยปกติแล้วนักท่องเที่ยวส่วนมากต้องการไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ค่าครองชีพถูก การบริการได้มาตรฐานมีความสะดวกสบายและปลอดภัยในการท่องเที่ยว

2.1.1.3 สิ่งจูงใจสำหรับนักท่องเที่ยว (Motivation) เป็นแรงกระตุ้นให้อยากท่องเที่ยวซึ่งเกิดจากปัจจัย 2 ประการ คือ Push Factor เป็นสภาพเงื่อนไขมากระตุ้นผลักดันให้เกิดความต้องการหลีกเลี่ยงความจำเจซ้ำซากในชีวิตประจำวันเพื่อไปท่องเที่ยว และ Pull Factor เป็นสภาพเงื่อนไขที่ดึงดูดใจให้ไปชมแหล่งท่องเที่ยวหรือร่วมกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ซึ่งอาจแบ่งสิ่งจูงใจออกได้เป็น 4 ประการคือ

1) สิ่งจูงใจทางด้านกายภาพ (Physical Motivation) เป็นแรงกระตุ้นที่เกิดจากความต้องการพักผ่อนทางร่างกายและจิตใจให้สดชื่น รักษาบำรุงสุขภาพ เช่น การร่วมกิจกรรมกีฬา การอาบน้ำแร่ เป็นต้น

2) สิ่งจูงใจด้านวัฒนธรรม (Culture Motivation) เป็นแรงกระตุ้นที่เกิดจากความ ต้องการอยากรู้จักวัฒนธรรมของประเทศที่ไม่เคยรู้จักมาก่อน รวมทั้งการดำเนินชีวิต ศิลปะสถานที่ ทางประวัติศาสตร์ เทศกาลต่าง ๆ ฯลฯ

3) สิ่งจูงใจด้านส่วนตัว (Personal Motivation) เป็นแรงกระตุ้นที่เกิดจากความ ต้องการส่วนตัว เช่น เดินทางไปเยี่ยมญาติ การไปจาริกแสวงบุญ เป็นต้น

4) สิ่งจูงใจด้านสถานภาพและชื่อเสียง (Prestige and Status Motivation) เป็น แรงกระตุ้นที่เกิดจากความ ต้องการพัฒนาระดับตัวเองให้สูงขึ้นและสร้างชื่อเสียง เช่น การเข้าร่วม ประชุม การเข้าร่วมแข่งขันกีฬา การศึกษาต่อต่างประเทศ เป็นต้น

2.1.1.4 การตัดสินใจของนักท่องเที่ยว (Decision Making) นับว่าเป็นองค์ประกอบที่ ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวมาก เมื่อผู้ประสงค์จะเดินทางท่องเที่ยวได้รับข้อมูลทางการท่องเที่ยวแล้ว เกิดความต้องการอยากท่องเที่ยวขึ้น อีกทั้งเกิดแรงกระตุ้นจากสิ่งจูงใจ จะทำให้เกิดภาพลักษณ์ ทางการท่องเที่ยว (Tourist Image) ของแต่ละท้องถิ่นขึ้น เพื่อประกอบการพิจารณาตัดสินใจว่าจะ ไปท่องเที่ยวที่ไหนที่ดีที่สุด โดยคำนึงถึงการประหยัด ปลอดภัย สะดวก สบาย และความอริยมย์มาก ที่สุดเป็นเกณฑ์ ภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวของสถานที่ท่องเที่ยวอาจปรากฏทั้งในลักษณะบวกหรือ ลบก็ได้ เช่นประเทศยุโรปมีความปลอดภัยสูง แต่ค่าใช้จ่ายสูงตามด้วย ประเทศสังคมนิยมมีเงื่อนไขการเข้า ประเทศยุ่งยาก เป็นต้น จากการสำรวจปัจจัยในการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวมี 8 ประการ ตามลำดับ ความสำคัญดังต่อไปนี้

- 1) จะไปท่องเที่ยวที่ไหน
- 2) จะไปท่องเที่ยวเมื่อไร
- 3) จะไปท่องเที่ยวโดยทางใด (บก เรือ อากาศ)
- 4) จะไปท่องเที่ยวกับใคร
- 5) จะไปเที่ยวนานเท่าไร
- 6) จะไปท่องเที่ยวเพื่อทำอะไร
- 7) จะไปพักผ่อนในสถานที่ประเภทไหน
- 8) จะไปเที่ยวแต่ละสถานที่กี่วัน

2.1.1.5 การวางแผนค่าใช้จ่ายการท่องเที่ยว (Planning for Expenditure) โดยปกติ เมื่อตัดสินใจจะไปสถานที่ท่องเที่ยวใด ก็จะต้องศึกษาค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว ยิ่งถ้าไปท่องเที่ยว ต่างประเทศจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก ก็ต้องเตรียมเก็บเงินไว้ จึงต้องมีการวางแผนก่อน 1-2 ปี ในการวางแผนค่าใช้จ่ายการท่องเที่ยว จะต้องวางแผนค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เกิดขึ้นในการ ท่องเที่ยวสถานที่นั้น ๆ เช่น ค่าพาหนะเดินทาง ค่าอาหาร ค่าที่พัก ค่ารักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายซื้อของ ที่ระลึก เป็นต้น ซึ่งการวางแผนค่าใช้จ่ายการท่องเที่ยวนี้ เราอาจขอความช่วยเหลือจากธุรกิจนำ เที่ยวมาใช้เป็นแหล่งข้อมูลในการวางแผนค่าใช้จ่ายการท่องเที่ยว นอกจากนั้นยังต้องมีการเตรียม วางแผนเรื่องงานและฝากคนดูแลบ้านด้วย

2.1.1.6 การเตรียมการเดินทาง (Travel Preparation) เมื่อตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยว ที่แน่นอน และมีการวางแผนค่าใช้จ่ายเสร็จหมดแล้ว ในขั้นนี้ผู้จะเดินทางท่องเที่ยวก็ต้องเตรียมตัวใน เรื่องการจองตั๋วพาหนะที่จะเดินทาง การจองรายการท่องเที่ยว การยืนยันการเดินทาง จัดทำเอกสาร

การเดินทาง เช่น หนังสือเดินทาง (Passport) การอนุญาตเข้าประเทศ (Visa) เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องเตรียมเสื้อผ้าและของใช้จำเป็นในระหว่างเดินทาง การแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ตลอดจนการเตรียมการเรื่องสุขภาพและภารกิจส่วนตัว

2.1.1.7 การเดินทางท่องเที่ยว (Travel) เป็นการออกเดินทางจากบ้านเพื่อท่องเที่ยวเสร็จแล้วกลับถึงบ้าน โดยจะมีการประเมินผลการท่องเที่ยวเป็นระยะ ๆ ตามประสบการณ์ที่ได้รับ เริ่มตั้งแต่นักท่องเที่ยวที่นำเข้าไปสู่จุดหมายปลายทางหรือแหล่งท่องเที่ยวสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ตลอดจนที่พัก อาหารการกิน และอื่น ๆ เพื่อประเมินผลการเดินทางท่องเที่ยวครั้งนี้ว่าเป็นที่น่าพอใจหรือไม่ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความตั้งใจการเดินทางในครั้งต่อไป หรืออาจบอกต่อให้บุคคลอื่น เดินทางมาท่องเที่ยวในสถานที่แห่งนี้ หรือบอกต่อบุคคลอื่นไม่ให้มาท่องเที่ยวสถานที่แห่งนี้

2.1.1.8 ประสบการณ์นักท่องเที่ยว เมื่อนักท่องเที่ยวได้มีการประเมินผลการเดินทางท่องเที่ยวอาจเป็นสถานที่สภาพแวดล้อม ผู้คน การบริการ สิ่งอำนวยความสะดวกก็จะได้ผลของประสบการณ์ท่องเที่ยว ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะคือ

1) มีความพึงพอใจ เป็นประสบการณ์ทางบวก (Positive) ที่นักท่องเที่ยวได้รับหรือสัมผัสสิ่งต่าง ๆ ในขณะที่เดินทางท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นสถานที่ คน สภาพแวดล้อม การบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ปรากฏผลการประเมินว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ

2) ไม่มีความพึงพอใจ เป็นประสบการณ์ทางลบ (Negative) ที่นักท่องเที่ยวได้รับหรือสัมผัสสิ่งต่าง ๆ ในขณะที่เดินทางท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ คน สภาพแวดล้อม การบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ปรากฏผลการประเมินว่านักท่องเที่ยวไม่มีความพึงพอใจ

2.1.1.9 ทักษะคตินักท่องเที่ยวเมื่อนักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์จากการท่องเที่ยวแล้วจะเกิดทัศนคติต่อการท่องเที่ยวครั้งนี้ ถ้าหากว่านักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจก็จะมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวครั้งนี้ อาจทำให้เขากลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง หรือบอกเล่าให้บุคคลอื่นมาท่องเที่ยว ถ้าหากนักท่องเที่ยวได้รับความไม่พึงพอใจ ก็จะมีทัศนคติไม่ต่อการท่องเที่ยวครั้งนี้ อาจทำให้ไม่อยากจะเดินทางมาท่องเที่ยวอีก หรือบอกเล่าให้บุคคลอื่นไม่อยากจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวด้วย

การแยกประเภทนักท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับภูมิลำเนาของนักท่องเที่ยวแต่ละคนว่าสามารถแบ่งตามประเภทนักท่องเที่ยวได้แบบใด (ชวลินุช อุทยาน, 2551) ได้กำหนดรูปแบบของนักท่องเที่ยวเพื่ออธิบายพฤติกรรมนักท่องเที่ยว (Typology: a systematic classification or study of types) ไว้ว่าส่วนใหญ่การจัดการรูปแบบของนักท่องเที่ยวได้มาจากข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์หรือการใช้แบบสอบถาม (questionnaire) การกำหนดรูปแบบพฤติกรรมนักท่องเที่ยวอาจทำได้หลายวิธี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และวิธีการที่ใช้การกำหนดรูปแบบพฤติกรรมนักท่องเที่ยวรูปแบบพื้นฐานที่สุดคือ การแบ่งนักท่องเที่ยวออกเป็น 2 กลุ่ม ตามลักษณะของพฤติกรรมของการเดินทาง คือ การแบ่งว่าบุคคลนั้นเป็น 1) นักท่องเที่ยว (Tourists) หรือ 2) นักเดินทาง (Travelers) ซึ่งนักท่องเที่ยว คือ บุคคลซึ่งซื้อรายการนาเที่ยวเหมาจ่ายจากบริษัทนำเที่ยว ในขณะที่นักเดินทางคือบุคคลซึ่งจัดการการเดินทางด้วยตนเอง อาทิ ซื้อตั๋วเครื่องบินเอง จองที่พักเอง กำหนดสถานที่ท่องเที่ยวด้วยตนเอง เป็นต้น

Perreault and Dorden (1979) ได้เสนอรูปแบบพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวออกเป็น 4 รูปแบบ คือ

1. นักท่องเที่ยวแบบประหยัด (Budget Travelers) โดยทั่วไปแล้วนักท่องเที่ยวประเภทนี้มีรายได้ปานกลาง แต่แสวงหาการหยุดพักผ่อนหรือท่องเที่ยวที่ใช้ค่าใช้จ่ายต่ำ

2. นักท่องเที่ยวชอบผจญภัย (Adventurous Travelers) เป็นนักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาดี และมีรายได้ปานกลางถึงสูง มีความชื่นชอบในกิจกรรมระหว่างการเดินทางหยุดพักผ่อนหรือการท่องเที่ยวแบบผจญภัย

3. นักท่องเที่ยวประเภทเดินทางระหว่างวันหยุด (Vacationers Travelers) เป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งมักใช้เวลาในการคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวหรือการเดินทางในครั้งต่อไปว่าจะไปที่ไหนอย่างไร นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ค่อนข้างมีความกระตือรือร้นแต่มีรายได้ค่อนข้างน้อย

4. นักท่องเที่ยวแบบชอบเดินทางโดยใช้ระยะเวลาเดินทางยาวนาน (Moderates-Travelers) เป็นนักท่องเที่ยวที่มีใจรักการท่องเที่ยวเดินทางอย่างมากแต่ไม่สนใจการท่องเที่ยวในระหว่างวันหยุดสุดสัปดาห์หรือการใช้เวลากับการเล่นกีฬา แต่จะชอบการเดินทางที่ใช้เวลานานมากกว่า

Cohen (1979) ได้เสนอรูปแบบพฤติกรรมนักท่องเที่ยวไว้ ดังนี้

1. นักท่องเที่ยวแบบนันทนาการ (Recreational Tourists) เป็นนักท่องเที่ยวซึ่งเน้นความสำคัญในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนันทนาการหรือการพักผ่อนทางร่างกาย

2. นักท่องเที่ยวแบบปลีกตัวหาความเพลิดเพลิน (The Diversionary Tourists) เป็นนักท่องเที่ยวที่พยายามหาแนวทางเพื่อลืมนความจำเจในชีวิตประจำวัน

3. นักท่องเที่ยวมุ่งหาประสบการณ์ (The Experiential Tourists) เป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางเพื่อแสวงหาประสบการณ์ที่แท้จริง นักท่องเที่ยวประเภทนี้สนใจศึกษาและได้รับประสบการณ์ที่แท้จริงของแหล่งท่องเที่ยวที่ได้ไปสัมผัส ตัวอย่างอาทิ เมื่อเดินทางไปประเทศสเปน ก็ต้องการสัมผัสวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นหรือวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่แท้จริงเป็นของสเปน

4. นักท่องเที่ยวแบบชอบทดลอง (The Experimental Tourists) มีลักษณะที่เห็นเด่นชัด คือ ชอบติดต่อกับพูดคุยกับคนท้องถิ่นเพื่อเรียนรู้และทำความเข้าใจในชีวิตความเป็นอยู่ การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมของคนท้องถิ่น

5. นักท่องเที่ยวที่ใช้ชีวิตแบบคนท้องถิ่น (The Existential Tourists) นักท่องเที่ยวประเภทนี้ต้องการฝังตัวเองหรือใช้ชีวิตภายใต้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตเดียวกับคนท้องถิ่น นักท่องเที่ยวประเภทนี้จะใช้เวลาอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวนั้นเป็นเวลานาน ตัวอย่างอาทิ นักท่องเที่ยวที่มาใช้เวลาอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งในประเทศไทย อาทิ พัทยาหรือเชียงใหม่ และพยายามใช้ชีวิตอาทิเดียวกับคนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติตัว การรับประทานอาหาร การพยายามพูดภาษาท้องถิ่น เป็นต้น

2.1.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา

2.1.2.1 ความหมายของแนวทางการพัฒนานั้นได้มีนักวิชาการทางการท่องเที่ยวได้ให้ทัศนะไว้หลากหลายดังนี้

มนัส สุวรรณ (2551:128) กล่าวว่าไว้ว่าการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้ประสบผลสำเร็จ มีสิ่งสำคัญที่ต้องนำมาประเมินประกอบการตัดสินใจในการพัฒนาได้แก่ความปรารถนาของ

ผู้ท่องเที่ยว ความสามารถในการใช้บริการของผู้ท่องเที่ยว ความสะดวกในการเดินทางและการเข้าถึง และความสามารถที่จะรับได้ของพื้นที่ประกอบด้วยความสามารถที่จะได้รับเชิงกายภาพ ความสามารถที่จะได้รับเชิงสังคมและความสามารถที่จะได้รับเชิงนิเวศวิทยา

นิคม จารุมณี (2251:68) กล่าวถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวว่า การที่จะสร้างหรือการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นพื้นที่ที่ไม่น่าสนใจให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้นั้น จะต้องคำนึงถึงจุดสำคัญในด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติทั้งในแง่กายภาพหรือภูมิภาค ตำแหน่งที่ตั้งหรือชื่อเสียงของสถานที่ที่กระจายไปสู่โลกภายนอก

สรุปได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อให้ประสบผลสำเร็จต้องประกอบด้วย ความสามารถในการใช้บริการของผู้ท่องเที่ยว ความสะดวกในการเดินทางและการเข้าถึงและความสามารถที่จะรับได้ของพื้นที่ ชื่อเสียงของสถานที่กระจายไปสู่โลกภายนอก

2.1.2.2 การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวตามหลักทางวิชาการนั้นไม่ใช่เพียงการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวที่เสื่อมโทรมให้ดีขึ้นเท่านั้นแต่ยังเป็นการพัฒนา ทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีสภาพดีอยู่แล้วให้ดีขึ้นกว่าเดิมด้วย จึงต้องมีขั้นตอนการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว ดังนี้ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2555:28)

- 1) ขั้นตอนการจัดแบ่งเขตพื้นที่ในทรัพยากรท่องเที่ยว
- 2) ขั้นตอนในการกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวในแต่ละเขตของทรัพยากรท่องเที่ยว
- 3) ขั้นตอนการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวทางธรรมชาติวัฒนธรรมเสริมในทรัพยากรท่องเที่ยว
- 4) ขั้นตอนประเมินขีดความสามารถรองรับนักท่องเที่ยวแต่ละเขตพื้นที่ของทรัพยากรท่องเที่ยว
- 5) ขั้นตอนให้การศึกษาถึงผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อม แก่เจ้าหน้าที่รัฐเจ้าหน้าที่ทรัพยากรท่องเที่ยวและผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวในทรัพยากรท่องเที่ยว
- 6) ขั้นตอนจัดให้มีข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องการรู้
- 7) ขั้นตอนจัดหางบประมาณในการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวให้เพียงพอ

การวางแผนเป็นลักษณะของการทำงานร่วมกันจากหลากหลายสาขาซึ่งเรียกว่า “สหสาขาวิชา” ทั้งนี้การวางแผนเป็นเรื่องที่มนุษย์ต้องการรู้“อนาคต” จะเกิดขึ้นเพื่อสร้างสภาวะแวดล้อมให้มีความเหมาะสมสามารถรับมือกับผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตซึ่งอาจจะเป็นส่วนที่เป็นคุณประโยชน์หรืออาจเป็นการลดการเสียประโยชน์ก็ได้โดยการวางแผน นั้นมักปรากฏอยู่เสมอแม้กระทั่งในชีวิตประจำวันของมนุษย์ที่อาจมีการวางแผนสำหรับชั่วโมงข้างหน้า ในวันนี้ พรุ่งนี้เดือนหน้า ปีหน้า เป็นต้น สำหรับการวางแผนที่เกี่ยวข้องกับผู้คนจำนวนมาก และเกี่ยวข้องกับผลได้ผลเสียขององค์กรขนาดใหญ่การวางแผนก็จะมีกระบวนการและระยะเวลายาวนานขึ้นเพื่อที่จะมองอนาคตให้ยาวขึ้น ชัดเจนขึ้น เช่น การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติระยะต่างๆ ซึ่งกำหนดไว้ครั้งละ 5 ปี เป็นต้น เนื่องจากการวางแผนนั้นปรากฏอยู่ในทุกศาสตร์ทุกสาขา จุดประสงค์ต่างๆของการ

วางแผนจึงสามารถจำแนกได้ คือ ประการแรก การวางแผนเพื่อแก้ปัญหาที่มีอยู่ ประการที่สอง การวางแผนเพื่อกำหนดอนาคต และประการที่สาม การวางแผนที่เป็นการเรียนรู้และปรับตัวของสังคมให้เท่าทันกับสภาพสังคม มีความซับซ้อนมากขึ้นและมีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว (มานพ พงศทัต, 2553: 21) จึงกล่าวได้ว่าการวางแผนนั้นเป็นการเตรียมการเดินทางสู่อนาคตบนเส้นทางที่เห็นพ้องต้องกันว่าดีที่สุด มีความเหมาะสมที่สุดกับทรัพยากร เทคโนโลยี สังคม วัฒนธรรมงบประมาณที่มีอยู่โดยวิธีการที่มีอยู่ โดยวิธีการที่อาจเรียกได้ว่าเป็นการศึกษา “อดีต” เรียนรู้ “ปัจจุบัน” เพื่อสร้าง “อนาคต”

การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมามีอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทย ถูกจัดว่าเป็นสาขาทางเศรษฐกิจหลักสำคัญที่สร้างรายได้เป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดการหมุนเวียนและกระจายรายได้สู่ภูมิภาครวมทั้งส่งเสริมการลงทุนในธุรกิจต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตามการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยมุ่งหวังที่จะให้เกิดผลประโยชน์ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการวางแผนการพัฒนาอย่างรอบคอบชัดเจน เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีส่วนสัมพันธ์กับทรัพยากรต่างๆ ทั้งด้านธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี จนถึงวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยวย่อมส่งผลกระทบต่อสิ่งต่างๆ เหล่านี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจึงเป็นกระบวนการสำคัญและจำเป็นในการกำหนดกรอบทิศทางขั้นตอน และเป้าหมายการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อปกป้องมิให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปตามยถากรรมและส่งผลเสียต่อสังคมในที่สุด

2.1.2.3 กระบวนการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมีกระบวนการไม่แตกต่างจากทฤษฎีวางแผนทั่วไปนั้น ในที่นี้จะแบ่งกระบวนการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวออกเป็น 5 ขั้นตอนได้แก่

1) การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องและการสำรวจภาคสนาม สามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเด็นใหญ่ๆ คือ ประเด็นที่หนึ่งสภาพทางกายภาพและข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ ได้แก่ ที่ตั้ง และเขตการปกครอง สภาพภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติ ลักษณะการใช้ที่ดิน ข้อมูลด้านประชากร การจ้างงาน ประการที่สองทรัพยากรการท่องเที่ยวประกอบด้วย ด้านธรรมชาติ ด้านประวัติศาสตร์ และด้านวัฒนธรรม ประการที่สามตลาดการท่องเที่ยวประกอบด้วย ผู้มาเยือนที่มาของผู้มาเยือน พาหนะที่ใช้เดินทางแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวชอบ โครงสร้างผู้มาเยี่ยมเยือนในแต่ละช่วงเวลา ประการที่สี่ ความพร้อมทางการท่องเที่ยวควรประกอบด้วยระบบโครงข่ายการคมนาคมในพื้นที่ และพื้นที่เกี่ยวข้องระบบขนส่ง ระบบสาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ระบบกำจัดขยะ และความพร้อมของเมืองด้านต่างๆ เช่น ร้านค้า ร้านอาหาร โรงพยาบาล เป็นต้น ซึ่งข้อมูลทั้ง 4 ประเด็นที่กล่าวมาข้างต้นอาจมีวิธีการรวบรวมที่แตกต่างกันออกไปได้นอกจากนี้ยังมีวิธีการรวบรวมข้อมูลโดยการสำรวจการสังเกตการณ์และการออกแบบสอบถามเช่นการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวการใช้แบบสอบถามด้านตลาดการท่องเที่ยวการสัมภาษณ์หรือการสังเกตการณ์พฤติกรรมนักท่องเที่ยว เป็นต้น

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นขั้นตอนการนำเอาข้อมูลต่างๆมีการรวบรวมได้จากขั้นตอนแรกมาจัดทำเป็นคำบรรยายแผนภูมิแผนที่ ตารางเป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงสภาพพื้นที่ในแง่มุมต่างๆ และเนื่องจากการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับการวางแผนด้านกายภาพ

ดังนั้นการวิเคราะห์โดยใช้แผนที่จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่สำคัญ เนื่องจากข้อมูลดิบที่ถ่ายทอดลงแผนที่นั้น นอกจากจะบ่งบอกถึงความสัมพันธ์กันในแง่ของขนาดและจำนวนแล้ว ยังบอกถึงความสัมพันธ์ในแง่ของทิศทางการกระจายตัวอีกด้วย ซึ่งเทคนิคการวิเคราะห์อื่นๆไม่สามารถทำได้สำหรับขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลนี้จะนำไปสู่คำตอบหรือภาพรวมของพื้นที่ในแต่ละหมวดว่าเป็นอย่างไร ได้แก่ หมวดสภาพกายภาพและข้อมูลทั่วไปของพื้นที่หมวดทรัพยากรท่องเที่ยวซึ่งพิจารณาในเรื่องคุณค่าและความพร้อมในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆหมวดตลาดการท่องเที่ยวและหมวดความพร้อมทางการท่องเที่ยว เป็นต้น

3) การกำหนดประเด็นปัญหา เป็นขั้นตอนการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งจะทำให้ผู้วางแผนมองเห็นภาพรวมในด้านต่างๆ อันจะนำไปสู่การกำหนดประเด็นปัญหาด้านการท่องเที่ยวที่มีอยู่ หรืออาจจะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น ปัญหาความไม่พร้อมของพื้นที่ในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวปัญหาด้านการคมนาคมขนส่ง ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการขาดระบบกำจัดขยะหรือน้ำเสียโดยในการกำหนดประเด็นปัญหาอาจมีเกณฑ์การพิจารณาอย่างกว้างๆ 5 ประการ คือขนาดของปัญหาความร้ายแรงของปัญหา ความเร่งด่วนของปัญหาขนาดของกลุ่มพื้นที่หรือกลุ่มคนที่มีปัญหา รวมถึงการยอมรับประเด็นนั้นๆ ว่าเป็นปัญหา ทั้งนี้ในการวางแผนในเรื่องใดๆ ก็ตามย่อมมีปัญหามากมายสิ่งสำคัญประการหนึ่งคือการมองหาความเชื่อมโยงของปัญหาแต่ละประเด็นว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร ปัญหาที่ 1 ก่อให้เกิดปัญหาที่ 2 ส่งผลถึงปัญหาที่ 3 อย่างเป็นต้น ซึ่งวิธีดังกล่าวจะช่วยให้ผู้วางแผน สามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาต่างๆได้เมื่อทราบถึงประเด็นปัญหาแล้ว สิ่งที่ควรวิเคราะห์ต่อไปคือการพิจารณาความได้เปรียบเสียเปรียบทางการท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นการนำเอาจุดเด่น จุดด้อยของตนไปเปรียบเทียบกับผู้อื่นโดยพิจารณาในภาพรวมว่าจะมีความสามารถในการแข่งขันกับแหล่งท่องเที่ยวที่อื่น ๆ อย่างไรซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนแนวทางกลยุทธ์ในการส่งเสริมด้านการตลาดต่อไป

4) การกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ในที่นี้คือแนวทางในการพัฒนาอย่างกว้างๆ เป็นกรอบการดำเนินการที่จะไม่ระบุในรายละเอียดการกำหนดนโยบายคือการถามตอบคำถามว่า เช่น “มุ่งเน้นการรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและรักษาเอกลักษณ์ชุมชน” ส่วนวัตถุประสงค์ คือความมุ่งหมายที่ต้องการหรือผลที่ต้องการให้เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากนโยบายที่กำหนดไว้ การกำหนดวัตถุประสงค์คือ การตอบคำถามว่าตั้งนโยบายนั้นไว้ “เพื่ออะไร” เช่น กำหนดนโยบายพัฒนาการท่องเที่ยวว่า “มุ่งเน้นการรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว และรักษาเอกลักษณ์ชุมชน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ “ดึงดูดให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่”และเป้าหมายเป็นการถอดวัตถุประสงค์ซึ่งมีลักษณะค่อนข้างเป็นนามธรรมให้ออกมาเป็นรูปธรรมที่วัดได้ซึ่งสามารถกำหนดได้ในหลายลักษณะ ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายในเชิงปริมาณเป็นการตอบคำถามว่า “เท่าไร” การกำหนดเป้าหมายที่เป็นพื้นที่หรือบริเวณเป็นการตอบคำถามว่า “ทำที่ไหน”การกำหนดเป้าหมายที่เป็นกลุ่มคนเป็นการตอบคำถามว่า “ทำให้ใคร” การกำหนดเป้าหมายเป็นเวลาเป็นการตอบคำถามว่า “ทำเมื่อไหร่”

5) การกำหนดแผนงานหรือโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการวางแผนเป็นขั้นตอนที่จะต้องกำหนดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้กำหนดการดำเนินการพัฒนาตามกรอบนโยบาย วัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่วางไว้โดยใช้ข้อมูลต่างๆ ที่ได้รวบรวมไว้โดยใช้ข้อมูลต่างๆที่ให้

รวบรวมไว้เป็นประโยชน์ซึ่งจะเป็นการพิจารณาในรายละเอียดของโครงการพัฒนาท่องเที่ยวต่างๆ กล่าวโดยสรุป ประการแรกควรมีการกำหนดโครงการระยะสั้น ระยะยาว โครงการระยะสั้นเป็นโครงการในแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง การลงทุนต่ำ และได้ผลเร็วหรือเป็นโครงการที่มีความจำเป็นเร่งด่วนสำหรับโครงการระยะยาวจะเป็นโครงการที่มีการลงทุนสูงให้ผลระยะยาว ประการที่สอง ควรมีการกำหนดแผนงานหรือโครงการพัฒนาการท่องเที่ยว ควรพิจารณาให้ครอบคลุมทั้งด้านตัวแหล่งท่องเที่ยวการพัฒนาบริการทางการท่องเที่ยวซึ่งมีประเด็นสำคัญคือ การพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ระบบการสื่อความหมายในแหล่งการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวรวมถึงแผนงานหรือโครงการด้านการพัฒนาการตลาดประการที่สามควรมีการกำหนดแผนงานหรือโครงการเพื่อพัฒนาสาธารณูปโภคสาธารณูปการต่างๆ ควรพิจารณาถึงความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมดั้งเดิมของพื้นที่ได้มาตรฐานและมีความเพียงพอต่อความต้องการในปัจจุบันและอนาคต และประการสุดท้าย ควรมีการกำหนดแผนงานหรือโครงการต่างๆ ต้องเป็นการเพิ่มพูนคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวในด้านอนุรักษ์และปรับปรุงให้ดีขึ้นรวมทั้งได้รับการยอมรับเห็นชอบจากประชาชนทุก ๆ ระดับ

2.1.2.4 แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา

การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาประเภทศาสนสถาน โดยทั่วไปแล้วศาสนสถานไม่มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ทุกแห่ง ศาสนสถานที่มีศักยภาพนั้นมักเป็นสิ่งที่น่าสนใจดึงดูดให้นักท่องเที่ยวต้องการเข้าไปเยี่ยมชม ได้แก่ ลักษณะทางสถาปัตยกรรม งานตกแต่งภายนอกและภายในที่มีคุณค่าทางด้านแนวคิด ฝีมือและองค์ประกอบเป็นศาสนสถานที่มีความสำคัญเกี่ยวเนื่องกับประวัติศาสตร์ของชาติ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และประวัติศาสตร์บุคคล นอกเหนือไปจากนี้แล้วผู้เยี่ยมชมมักให้ความสำคัญกับความศักดิ์สิทธิ์ของรูปเคารพมากกว่าที่จะชมความงดงามของศาสนสถานการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทนี้มีแนวทางการจัดการ ดังนี้

1) การให้ชุมชนมีส่วนร่วม ชุมชนที่อยู่แวดล้อมศาสนสถานเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรม มลภาวะ ความแออัด อีกทั้งคนในชุมชนเป็นผู้อุปการะ มีความผูกพันกับศาสนามาก่อน นอกจากคนในชุมชนแล้วคณะสงฆ์ในศาสนสถานแห่งนั้นยังได้รับผลกระทบเช่นเดียวกันด้วย การจัดการให้ชุมชนมีส่วนร่วมอาจจัดได้ดังนี้

ก) สร้างความเข้าใจและให้มีส่วนร่วม โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการศึกษา การพัฒนา ให้ข้อเสนอแนะ กับให้มีตัวแทนชุมชนเข้ามามีส่วนในการวางแผนและรับรู้ ทั้งในระยะวางแผนและระยะดำเนินการ

ข) สิทธิของคนในชุมชนและศนิกรชน สิทธิในการประกอบศาสนกิจทุกชนิดตามประเพณีหรือตามความเชื่อ ต้องสามารถปฏิบัติได้ตามปกติโดยไม่ถูกละเมิดสิทธิ์ เพราะการท่องเที่ยวรวมทั้งการรักษาความสงบไม่ปฏิบัติตนให้ขัดกับวัฒนธรรมของชุมชนและต้องปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับสถานที่ สิ่งเหล่านี้ต้องได้รับความคุ้มครองโดยออกเป็นระเบียบและข้อปฏิบัติ

2) การจัดการข้อมูล

ก) ศูนย์ข้อมูล เป็นแหล่งที่นักท่องเที่ยวสามารถหาข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวแห่งนั้นได้ ทั้งประวัติ ผลงานต่างๆ ที่มีอยู่ในศาสนสถานนั้น ความเชื่อ ประเพณี และวิถีชีวิตของคนในชุมชนโดยรอบ ซึ่งอาจจัดรวมอยู่ในอาคารเดียวกับศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

ข) การทำป้ายแนะนำสถานที่ เป็นป้ายที่นักท่องเที่ยวได้พบเมื่อไปถึงสถานที่นั้น สิ่งที่เหมาะสมควรเป็นประวัติโดยย่อของสถานที่และแผนผัง รวมทั้งข้อห้ามต่างๆ เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวก่อนเข้าชม

ค) การทำคู่มือนำชม คู่มือนำชมควรมีรายละเอียดเชิงประวัติพอสมควร ความสำคัญงานที่น่าสนใจที่นักท่องเที่ยวควรชม กับควรมีแผนผังของสถานที่ และตำแหน่งของงานที่น่าสนใจลงในแผนผังรวมทั้งภาพถ่านที่น่าสนใจพอควร

3) การจัดการด้านภูมิทัศน์ โดยทั่วไปแล้วเมื่อสถาปนิกออกแบบสร้างศาสนสถานขึ้นนั้น ได้คำนึงถึงภูมิทัศน์ในภาพรวมแล้ว รวมทั้งการวางตำแหน่งตัวอาคารต่างๆ ให้ประสานประโยชน์ได้อย่างกลมกลืน แต่เนื่องจากการดูแลรักษาหมู่อาคารที่มีความสำคัญรวมทั้งภูมิทัศน์ที่ผู้ออกแบบได้จัดทำไว้แล้ว เป็นเรื่องนอกเหนือความสามารถของคณะสงฆ์ ศิษย์วัด และศาสนิกชน ในเวลาต่อมาจึงถูกรุกล้ำตัดแปลง รื้อถอด หรือต่อเติมจนเสียคุณค่า ซึ่งมักพบเสมอในศาสนสถานเกือบทุกแห่ง แนวทางการจัดการ ได้แก่

ก) จัดทำให้สู่รูปแบบเดิม การจัดการในลักษณะนี้จำเป็นต้องศึกษาแนวคิด ค่านิยม และลักษณะของกลุ่มอาคารที่ผู้ออกแบบเดิมอาจต้องรื้อถอนโยกย้ายสิ่งแปลกปลอมที่มีผู้สร้างเพิ่มเติมทำขึ้นออกไป หรือเพิ่มเติมในกรณีที่ถูกทำลายหรือทรุดโทรม

ข) จัดทำให้พื้นที่มีความร่มรื่น เป็นการลดพื้นที่แข็งกระด้าง เช่น ลาดซีเมนต์ ซึ่งทำขึ้นในสมัยหลังด้วยความคิดที่ตื่นเงินเพียงเพื่อให้ดูแลสถานที่ได้ง่าย เป็นต้น โดยรื้อและปลูกหญ้าที่เหมาะสมกับพื้นที่ ทำทางเดินจัดปลูกไม้ประดับที่เป็นต้นไม้ท้องถิ่นมีความสูงไม่มากนัก ต้นไม้ที่ใช้ปลูกและตำแหน่งปลูกควรออกแบบและจัดทำโดยผู้มีความรู้เพื่อให้เข้ากับสถานที่ เกิดความสงบ สวยงามไปพร้อมกัน

4) การบริการพื้นฐาน ความมุ่งหมายในการสร้างศาสนสถานคือ ต้องการให้เป็นสถานที่สงบใช้ประกอบศาสนกิจเป็นสำนักเรียน และเป็นที่พักพิงของพระสงฆ์การจัดการบริการพื้นฐานจึงต้องเคารพในความมุ่งหมายเดิมด้วย ขณะเดียวกันศาสนสถานก็มีพื้นที่จำกัดในการรองรับคนจำนวนมากและการสิ้นสະเทือนจากยานพาหนะอีกทั้งการก่อสร้างแบบเดิมใช้เทคโนโลยีต่ำ จึงมีความเสี่ยงที่จะรองรับคนจำนวนมาก และความสิ้นสະเทือนจากยานพาหนะการจัดการจัดบริการพื้นฐานจึงต้องมีความรอบคอบตามสภาพแวดล้อมของศาสนสถานแต่ละแห่งแนวทางการจัดการ ได้แก่

ก) สถานที่จอดรถยนต์ ศาสนสถานส่วนใหญ่มีสถานที่จำกัด มีพื้นที่ใช้งานเป็นสัดส่วนตามที่ได้ออกแบบไว้ในครั้งแรกแล้ว สถานที่จอดรถยนต์จึงเป็นปัญหาสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนั้นยานพาหนะยังเป็นการเพิ่มมลภาวะให้กับศาสนสถาน ทำลายความสงบ สร้างความแออัดและเกิดการสิ้นสະเทือนเป็นอันตรายต่อศาสนสถาน การจัดสถานที่จอดรถยนต์นอกพื้นที่ศาสนสถานจึงน่าจะเป็นทางออกที่ดีโดยให้นักท่องเที่ยวเดินเท้าจากที่จอดรถมายังศาสนสถาน ทำให้มีโอกาสได้ใกล้ชิดกับวิถีชีวิตท้องถิ่น และมีโอกาสสร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่ด้วย

ข) การจัดศูนย์บริการของแหล่งท่องเที่ยว อาจจัดในพื้นที่จอดรถยนต์ เพื่อให้บริการด้านความรู้เกี่ยวกับศาสนสถานและวิถีชีวิตของชุมชนนอกจากนั้นควรมีที่ขายของที่ระลึกและสิ่งของจำเป็น ที่นั่งพักรอ ห้องสุขา และมุมรวบรวมของขายเข้าไว้ด้วยกัน

ค) การรักษาความสะอาด เป็นการจัดการทั้งภายในและภายนอกอาคารศาสนสถาน ให้มีความสะอาด สงบ เหมาะสมกับสถานที่ลานดินควรปลูกหญ้าและคูสมำเสมอ ต้นไม้ที่ปลูกเพื่อร่มเงา หรือเพื่อความสวยงามต้องดูแลตัดแต่งไม่ให้อันตรายต่อศาสนสถาน จัดให้มีที่นั่งพัก และถังขยะตามตำแหน่งที่เหมาะสม

ง) ท่าเรือ ในกรณีที่ศาสนสถานเดินทางไปได้โดยเรือได้ ควรปรับปรุงศาลาท่าน้ำหรือสร้างท่าเรือเทียบ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบายและความปลอดภัยในการขึ้นลงรวมทั้งจัดพื้นที่จอดเรือเพื่อลดความแออัดของสถานที่เทียบเรือด้วย

5) ความปลอดภัย แบ่งออกเป็น 2 ประการ ได้แก่ ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว และความปลอดภัยของศาสนสถาน ซึ่งต้องดำเนินควบคู่กันไปอย่างกลมกลืน ไม่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกไม่มั่นใจในความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สินรวมทั้งไม่ให้เกิดความรู้สึกว่าตนเป็นผู้ไม่น่าไว้วางใจอันจะทำให้บรรยากาศของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวสูญเสียไป แนวทางการจัดการ ได้แก่

ก) ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ปัญหาที่นักท่องเที่ยวกังวลมากที่สุดคือความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งมักจะเกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม แนวทางการจัดการ ได้แก่

- จัดผู้ดูแลสถานที่ที่มีการเดินเข้าตรวจสอบสถานที่เสมอไม่ว่าจะมีนักท่องเที่ยวเข้ามามากหรือน้อย เป็นการสร้างความมั่นใจให้นักท่องเที่ยว

- การเอารัดเอาเปรียบในการซื้อขายการเรียกร้อยราคาเกินความเป็นจริงและไม่ติดราคาที่ตัวสินค้า หรือการนำสินค้าคุณภาพต่ำมาสับเปลี่ยนภายหลังจากตกลงซื้อขายแล้วการชักชวนเชิงข่มขู่ขายสินค้า เป็นความปลอดภัยในร่างกายและทรัพย์สิน ต้องมีการจัดการที่เข้มงวดตามมาตรการทางกฎหมาย

- การแนะนำนักท่องเที่ยวในการเข้าพื้นที่ศาสนสถานของนักท่องเที่ยวที่มีวัฒนธรรมประเพณีความเชื่อและศาสนา แตกต่างกับคนในท้องถิ่น ควรมีการแนะนำการปฏิบัติในเอกสารนำชมป้ายแนะนำและอื่นๆ ตามความเหมาะสม เพื่อให้ปฏิบัติตนในสอดคล้องกับพื้นที่

- บริการเก็บรักษาสิ่งของกรณีที่นักท่องเที่ยวหลงลืม หรือทำตกหล่น เพื่อให้สามารถติดตามได้ ควรจัดไว้ที่ศูนย์บริการที่กล่าวมาแล้ว

ข) ความปลอดภัยของศาสนสถาน ศาสนสถานแต่ละแห่งมีอายุยาวนาน มีผู้ศรัทธาสร้างผลงานไว้ในศาสนารวมทั้งอุทิศสิ่งของถวายเป็นเครื่องบูชาจำนวนมาก ผลงานและสิ่งของเหล่านั้นจึงควรมีความปลอดภัยจากความเสี่ยง ทั้งในเรื่องของการขโมย สูญหายและมลภาวะต่างๆ ด้วยแนวทางการจัดการ ได้แก่

- จัดทำบัญชีทรัพย์สิน ภายในอาคารที่เปิดให้เข้าชมควรทำบัญชีทรัพย์สินมีรายละเอียดรูปพรรณและวัสดุที่ใช้ทำ มีการตรวจสอบสม่ำเสมอตามข้อกำหนด

- จัดผู้ดูแลสถานที่ อาจจัดให้มีผู้ดูแลประจำสถานที่ซึ่งมีความรู้ในการนำชมสถานที่แห่งนั้นด้วย

- ควบคุมไม่ให้ตัวอาคารถูกใช้เกินกำลัง เป็นการควบคุมไม่ให้ศาสนสถานชำรุดทรุดโทรม เช่น มีนักท่องเที่ยวเข้าชมแต่ละครั้งจำนวนมาก ทำให้อาคารชำรุดได้ง่าย ทั้งยังเกิดความแออัด ทำให้มีการรุกร้าสถานที่ซึ่งจัดเฉพาะในการประกอบศาสนกิจ จึงควรควบคุมโดยการจำกัดจำนวนผู้ที่เข้าชมในแต่ละครั้งให้เหมาะสม

- ควบคุมผลกระทบที่เกิดจากนักท่องเที่ยวเกิดจากการกระทำที่ขาดความรับผิดชอบ คึกคะนอง และขาดสำนึกที่ดี เช่น ปีนป่าย ขูดขีด ลบ ต่อเติม กะเทาะลวดลายต่างๆ หยิบฉวยสิ่งของไปเป็นสมบัติของตน เป็นต้น ควรตรวจตรา ควบคุมทั้งการใช้เครื่องมือที่ทันสมัย มีคำเตือนและการใช้มาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่

โดยสรุปแล้วทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่เป็นศาสนสถานเป็นแหล่งที่มีความอ่อนไหวทั้งทางด้านจิตใจและสภาพแวดล้อม เนื่องจากเป็นสถานที่ทางศาสนา มีประเพณี และความเชื่อที่ศาสนิกชนปฏิบัติสืบเนื่องมาช้านาน การละเมิดข้อห้ามของศาสนา การกระทำที่ไม่ให้ความสำคัญต่อศาสนา และการปฏิบัติที่ไม่สมควรในเขตศาสนสถานจึงเป็นปัญหาแก่ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทนี้เป็นส่วนใหญ่ในหลายประเทศ การเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นศาสนการใช้วิธีให้นักท่องเที่ยวเดินเท้าจากจุดจอดรถเพื่อป้องกันมลภาวะ ห้ามใช้เครื่องขยายเสียงในเขตชุมชนและศาสนา ห้ามขายสินค้าทุกชนิดในเขตที่กำหนดเพื่อลดความแออัด การจัดการดังกล่าวเป็นแนวทางนำมาปรับใช้ตามความเหมาะสม

มุมมองการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธ

ด้านศาสนวัตถุ – ด้านศาสนสถาน

สำหรับศาสนวัตถุในทางพระพุทธศาสนานั้น หมายถึง วัตถุที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เป็นสิ่งที่พุทธศาสนิกชนให้ความเคารพ ได้แก่ พระพุทธรูป พระไตรปิฎก เป็นต้น สำหรับศาสนสถาน เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เช่น สำนักสงฆ์ ้วัดวาอาราม โบสถ์ วิหาร เจดีย์ และสถูป เป็นต้น เป็นสถานที่ซึ่งใช้ประกอบพิธีทางศาสนา เป็นที่พำนักของพระภิกษุ และเป็นอนุสรณ์ให้ระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย ซึ่งพุทธศาสนิกชนนิยมไปกราบไหว้บูชา และร่วมกิจกรรมต่าง ๆ แนวทางการพัฒนาสถานที่เหล่านี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ ด้านตามกำลังของแต่ละวัดที่จะสามารถจัดการบริหารได้ บางวัดสร้างพระพุทธรูปองค์ใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวประจำวัด พัฒนาสิ่งก่อสร้างภายในภูมิทัศน์วัด โบสถ์ วิหาร เพื่อประยุกต์ให้เข้ากับยุคสมัยใหม่แต่ยังคงไว้ซึ่งประเพณีและวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา พัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ ทั้งในด้านเทคโนโลยี โดยการนำข้อมูลการเรียนรู้ประวัติวัดผ่านระบบ e-learning เป็นต้น พัฒนาสถาปัตยกรรมแบบให้สอดคล้องกับนักท่องเที่ยวสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทุกรูปแบบ ทั้งเด็ก คนชรา ผู้สูงอายุ ผู้พิการ เป็นต้น ซึ่งในการพัฒนาเรื่องศาสนวัตถุและศาสนสถานนี้ สถาปัตยกรรมบางอย่างก็ควรค่าแก่การอนุรักษ์ บางอย่างควรบูรณปฏิสังขรณ์ เพิ่มเติม แต่ง บูรณาการให้เข้ากับยุคสมัยใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

ด้านศาสนธรรม

ในส่วนของศาสนาธรรมนั้น หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักธรรมที่กล่าวได้ว่า อากาสิโกหรือเป็นหลักคำสอนที่สามารถพลวัตเข้ากับยุคสมัยได้ตลอดเวลาไม่ล้าสมัย ซึ่งพระพุทธศาสนามีคัมภีร์พระไตรปิฎกที่เด่นชัด มีหลักการปฏิบัติที่ชัดเจน นักท่องเที่ยวทุกคนมีโอกาสในการเรียนรู้หลักธรรมได้ทุกเมื่อทุกเวลา และมีหลักธรรมสากลเดียวกัน หากจะมีการพัฒนาด้านหลักธรรมนั้น ใน

มุมมองการท่องเที่ยวควรมีการพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ ในการเผยแพร่ข้อมูลด้านหลักธรรม พัฒนาอุปกรณ์ เครื่องมือ และสื่อต่าง ๆ ในการนำเสนอข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว ให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าใจ และนำไปปฏิบัติได้ด้วยตนเอง เช่น มีเว็บไซต์สำหรับเผยแพร่หลักธรรมที่เข้าถึงข้อมูลง่าย มีแอปพลิเคชัน คิวอาร์โค้ดที่เข้าถึงข้อมูลได้ถูกต้องทันที และมีการนำเสนอหลักธรรมที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินชีวิตของนักท่องเที่ยว หรือสอดคล้องกับการท่องเที่ยว แนวพุทธเป็นต้น

ด้านศาสนบุคคล

สำหรับมุมมองด้านศาสนบุคคลนั้น ในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง ผู้แนะนำ หรือผู้ประสาน ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ จึงจำเป็นอย่างยิ่งต้องพัฒนาบุคลากรรองรับการอบรมเพิ่มศักยภาพให้ตนเอง ทั้งศักยภาพด้านทักษะ ศักยภาพด้านความรู้ และด้านเจตคติที่ดีและส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการศึกษาในระดับที่สูงยิ่งขึ้น อีกทั้งส่งเสริมให้ได้มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านภาษาอังกฤษหรือภาษาอื่น ๆ ที่สามารถติดต่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนทำให้มีความแตกฉานในด้านภาษา ด้านเนื้อหาข้อมูล ด้านหลักธรรม และมีความรู้ความเข้าใจในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรมของผู้มาท่องเที่ยว ได้เป็นอย่างดี มีเทคนิควิธีการแนะนำข้อมูลการท่องเที่ยวที่ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา ย่อมทำให้ปัจจัยการท่องเที่ยวเชิงพุทธด้านศาสนบุคคลมีประสิทธิภาพสูงสุด

ด้านศาสนพิธี-ศาสนปฏิบัติ

ศาสนพิธีเป็นพิธีกรรมทางศาสนาในการนำหลักธรรมคำสอนของศาสนาไปสู่การปฏิบัติของศาสนิกชน การปฏิบัติศาสนพิธีที่มีความเรียบร้อย สวยงาม และเป็นไปในแนวทางเดียวกัน จะก่อให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในการบำเพ็ญกุศลต่าง ๆ ของผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมในพิธีนั้น ๆ ดังคำที่ว่า “พิธีดีเกจิดัง ความหลังย่อมนปรากฏ” เกิดการสร้างคุณค่าทางด้านจิตใจ เพื่อเป็นการธำรงรักษาเอกลักษณ์ของชาติและศาสนา การที่พุทธศาสนิกชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ทำหน้าที่เป็นศาสนพิธีกร จำเป็นต้องมีแนวปฏิบัติเกี่ยวกับศาสนพิธีให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน (Department of Religious Affairs, Ministry of Culture, 2013)

มุมมองการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านศาสนพิธีและศาสนปฏิบัติ นั้น มุ่งเน้นการพัฒนา 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านพิธีกรรม คือ มีรูปแบบวิธีการที่เป็นรูปธรรม เห็นได้ชัดเจน สามารถนำไปสู่ผลที่ต้องการและเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ของผู้จัดกิจกรรมนั้น ๆ ได้ เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมสถานที่ภายในวัด สามารถร่วมพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาได้ทุกเพศ ทุกวัย พิธีกรรมสามารถเป็นสื่อ น้อมนาให้ผู้มาเที่ยวเกิดศรัทธาเข้าถึงธรรมที่สูงขึ้น เช่น มีการจัดสถานที่เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สมาทานศีล 5 อย่างบริบูรณ์ และน้อมนำคำสอนของหลักศีลธรรมกลับไปปฏิบัติด้วยตนเองที่บ้านได้ เป็นต้น 2) พิธีกร เป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมให้ตามลำดับอย่างถูกต้องตั้งแต่ต้นจนจบพิธี ควรจะประยุกต์พิธีกรให้เข้ากับยุคสมัยใหม่ แต่ยังคงไว้ซึ่งประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของชาวพุทธ ตัวอย่างเช่น เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาภายในวัดแล้ว ควรวางแผนจัดกิจกรรมด้วยพิธีกรที่ชัดเจน มีการให้ความรู้เกี่ยวกับพิธีกรต่าง ๆ ตามลำดับ มีการพัฒนาเรื่องแอปพลิเคชันเกี่ยวกับลำดับพิธีกร สามารถสืบค้นข้อมูลได้ง่ายและรวดเร็ว เป็นต้น อีกทั้งจัดกิจกรรมในพิธีนั้น ๆ ด้วยความถูกต้องเรียบร้อย สวยงาม นำมาซึ่งความเชื่อและศรัทธาในการร่วมกิจกรรม ทั้งในส่วนผู้เข้าร่วมกิจกรรมและผู้พบเห็น 3) พิธีกร เป็นผู้ดำเนินรายการประกอบพิธีกรรมนั้น ๆ ให้เป็นไปตามขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้

โดยทำหน้าที่รับผิดชอบในด้านพิธีการ ประสาน ควบคุม และกำกับพิธีการต่าง ๆ ให้เป็นไปด้วย ความเรียบร้อยตามกำหนดการ หากพิธีกรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีความรู้ความเข้าใจในด้าน ศาสนพิธีเป็นอย่างดีแล้ว ย่อมจะทำให้นักท่องเที่ยวผู้มาเยี่ยมชมวัดประทับใจ อีกประการหนึ่ง พิธีกรเปรียบเหมือนไกด์นำเที่ยวที่ว่าได้ ดังนั้นกระบวนการพัฒนาพิธีกรจึงต้องมีการพัฒนาด้วยการอบรม การให้ การศึกษา และการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ทั้งในด้านความรู้เรื่องศาสนาพิธี ความรู้เรื่องภาษา ความรู้เรื่องศาสนา และเป็นผู้แตกฉานในหลักพุทธธรรม จึงจะทำให้นักท่องเที่ยวได้พบปะกับพิธีกรมีความเชื่อ เกิดศรัทธาและนำหลักความรู้ที่พิธีกรได้แนะนำไปปฏิบัติสืบต่อไป

2.1.3 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงศาสนา

การท่องเที่ยวเชิงศาสนาเป็นการเดินทางโดยมีเหตุผลทางศาสนาเป็นหลัก ถือเป็น การปฏิบัติที่มีมาตั้งแต่ยุคแรกๆ ซึ่งเหตุผลในการเดินทางที่แท้จริงแล้วอาจไม่มีการท่องเที่ยวเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่ในปัจจุบันการเดินทางลักษณะนี้จะรวมกิจกรรมอื่นนอกเหนือจากกิจกรรมทางพุทธศาสนาอยู่ด้วย ผู้ที่นับถือศาสนาต่างๆ มักจะมีความเชื่อในการทำกิจกรรมทางศาสนา ซึ่งอาจรวมถึงการเดินทางไปสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือประกอบพิธีกรรม อย่างไรก็ตามกิจกรรมบางอย่างได้ลดความนิยมไปเนื่องจากจำนวนผู้ที่นับถือศาสนาหรือความเชื่อนั้นลดลง สถานที่ประกอบพิธีทางศาสนามีได้มีเพียงผู้ที่นับถือศาสนาเท่านั้นที่เข้าเยี่ยมชม หากแต่นักท่องเที่ยวอื่นๆ ยังให้ความสนใจเข้าชมความงาม หรือ เข้าไปพักผ่อนสงบจิตสงบใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพสังคมที่วุ่นวายในปัจจุบัน ผู้คนนิยมสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาเป็นที่พึ่งพิงทางจิตใจกันมาก (ศุภลักษณ์, 2551:99)

2.1.3.1 ความหมายของศาสนา

คำว่า ศาสนา ตรงกับคำว่า Religion ในภาษาอังกฤษ มาจากภาษาละตินว่า religio แปลว่า ผูกพัน ซึ่งหมายถึงความผูกพันระหว่างมนุษย์กับพระเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ ส่วนคำว่า ศาสนาในภาษาไทย มาจากภาษาสันสกฤตว่า ศาสน มาจากภาษาบาลีว่า ศาสน แปลว่า คำสอนหรือข้อบังคับ (วิมล, 2552: 238)

2.1.3.2 ความหมายของวัด

“วัด เป็นสถานที่ทางพุทธศาสนา ประกอบด้วยอาคารที่มีหน้าที่ใช้สอยแตกต่างกัน พุทธาวาส เป็นกลุ่มอาคารที่ประดิษฐานพระพุทธรูปและประกอบพิธีกรรม สังฆาวาส คือ เขตที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสามเณร ในประเทศไทยมีวัดมากกว่า 30,000 วัด และการสร้างวัดยังถือว่าเป็นการทำบุญที่มีอานิสงส์ที่ยิ่งใหญ่” (ชูลิพร, 2551: 28)

2.1.3.3 ความหมายของศาสนสถาน

ศาสนสถานเป็นที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนาของศาสนิกชนตามหลักการทางศาสนาที่ตนนับถือเป็นที่พึ่งทางใจ เป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นสถานที่ศึกษาทางศาสนาและเป็นที่อยู่ของนักบวชในศาสนา นั้น (ชัชพล , 2555:138)

ประเภทของศาสนสถาน เนื่องจากประเทศไทยมีประชากรที่นับถือพุทธศาสนาราวร้อยละ 80 จึงมีศาสนสถานที่เป็นวัดในพุทธศาสนาจำนวนมาก รวมทั้งมีโบสถ์คริสต์ มัสยิด วัดในศาสนาฮินดู รวมอยู่ด้วย สำหรับในนี้ก็จะกล่าวถึงเฉพาะศาสนสถานที่เป็นวัดพุทธตามหานิกายและธรรมยุตินิกาย

เท่านั้น วัดดังกล่าวแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆได้แก่ พระอารามหลวงหรือวัดหลวง และพระอารามหรือวัดราษฎร์ ดังนี้

1) พระอารามหลวง เป็นวัดที่พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระยุพราช หรือพระราชวงศ์ทรงสร้างหรือปฏิสังขรณ์ขึ้น รวมทั้งวัดที่มีผู้ศรัทธาสร้างขึ้นและมหากษัตริย์ทรงรับไว้เป็นพระอารามหลวง วัดดังกล่าวแบ่งได้ 3 ชั้นตามความสำคัญ ได้แก่

ก) พระอารามหลวงชั้นเอก หมายถึง วัดที่มีเจดีย์สถานสำคัญ เป็นวัดที่บรรจุพระบรมอัฐิหรือวัดที่มีเกียรติอย่างสูง มีเจ้าอาวาสเป็นพระราชาคณะผู้ใหญ่ขึ้นไป

ข) พระอารามหลวงชั้นโท หมายถึง วัดที่มีเกียรติ มีเจ้าอาวาสเป็นพระราชาคณะสามัญขึ้นไป

ค) พระอารามหลวงชั้นตรี หมายถึง วัดที่มีเกียรติหรือวัดสามัญ เจ้าอาวาสเป็นพระครูชั้นสูงขึ้นไป

นอกจากการแบ่งชั้นแล้ว ยังจัดแบ่งชนิดของพระอารามหลวงออกเป็น 4 ชนิดได้แก่

ก) ชนิดราชวรมหาวิหาร หมายถึง พระอารามที่พระมหากษัตริย์ สมเด็จพระราชินี สมเด็จพระยุพราช ทรงสร้างหรือปฏิสังขรณ์เป็นการส่วนพระองค์ โดยที่สิ่งปลูกสร้างนั้นมีขนาดใหญ่โตสมพระเกียรติ

ข) ชนิดวรมหาวิหาร ลักษณะเดียวกับชนิดราชวรมหาวิหาร แต่มีความสำคัญน้อยกว่า

ค) ชนิดราชวรวิหาร หมายถึง พระอารามที่พระมหากษัตริย์ สมเด็จพระราชินี สมเด็จพระยุพราช ทรงสร้างหรือปฏิสังขรณ์เป็นการส่วนพระองค์

ง) ชนิดวรวิหาร หมายถึง พระอารามที่พระมหากษัตริย์ สมเด็จพระราชินี สมเด็จพระยุพราช ทรงสร้างหรือปฏิสังขรณ์แล้วพระราชทานเป็นเกียรติแก่ผู้อื่น

พระอารามหลวงดังกล่าว ในปัจจุบันได้มีการจัดแบ่งชนิดของพระอารามหลวงตามระดับชั้นดังนี้

พระอารามหลวงชั้นเอก แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

1. ราชวรมหาวิหาร
2. ราชวรวิหาร
3. วรมหาวิหาร

พระอารามหลวงชั้นโท แบ่งเป็น 4 ระดับ คือ

1. ราชวรมหาวิหาร
2. ราชวรวิหาร
3. วรมหาวิหาร
4. วรวิหาร

พระอารามหลวงชั้นตรี แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

1. ราชวรวิหาร
2. วรวิหาร
3. สามัญ ไม่มีสร้อยต่อท้ายชื่อ

2) วัดราษฎร์ เป็นวัดที่ราษฎรศรัทธาสถาสร้างขึ้นเพื่อเป็นที่จำพรรษาของพระสงฆ์ และเป็นที่ประกอบศาสนกิจของราษฎร การแบ่งพื้นที่ใช้สอยภายในวัดไม่ชัดเจนเหมือนพระอารามหลวง เนื่องจากมีการก่อสร้างเพิ่มเติมตามศรัทธา และความเชื่อของท้องถิ่น สถานภาพของวัดแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

ก) อาราม เป็นวัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมากำหนดเขตอุโบสถ สามารถสร้างโบสถ์ได้

ข) สำนักสงฆ์ เป็นวัดที่ทางการประกาศให้เป็นวัดแล้ว แต่ยังไม่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา

2.1.3.4 พุทธศิลป์ หมายถึง ศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนามีทั้ง สถาปัตยกรรมคือ โบสถ์ วิหาร ประติมากรรมคือพระพุทธรูป จิตรกรรมคือภาพเขียน และภาษาและวรรณคดีที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

1) สถาปัตยกรรมทางศาสนา

สถาปัตยกรรมภายในวัดมีอยู่ด้วยกันหลายรูปแบบ แต่โดยทั่วไปแล้ววัดจะมีกฎเกณฑ์พื้นฐาน และลักษณะการใช้งานของอาคารต่าง ๆ ดังนี้ (ชวลีพร, 2551: 28)

ก) อุโบสถ หรือโบสถ์ เป็นสถานที่ที่พระสงฆ์ชุมนุมกันทำสังฆกรรม

ข) วิหาร เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปประธาน ซึ่งมักเป็นพระพุทธรูปสำคัญ หรือศักดิ์สิทธิ์ที่สุดในวัด วิหารมีลักษณะคล้ายอุโบสถ แต่ไม่มีโอบล้อมรอบ ในบางวัดวิหารจะมีขนาดใหญ่กว่าอุโบสถ และบางวัดอาจมีวิหารได้หลายหลัง

ค) เจดีย์ มีรูปทรงสี่เหลี่ยมคี่เหลี่ยมหรือรูปกรวยแหลม นิยมใช้เป็นหลักประธานของวัด เป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า หรือ พระบรมอัฐิของกษัตริย์ วัดบางแห่งสร้างขึ้นในบริเวณของเจดีย์อันเป็นที่สักการบูชา

ง) พระปรารค์ ใช้เป็นหลักประธานของวัดเสมอด้วยพระเจดีย์หรือ พระมณฑปภายในประดิษฐานพระพุทธรูปหรือพระบรมธาตุของพระพุทธเจ้า ดังจะเห็นได้จากชื่อเรียกวัดสำคัญในกลุ่มภาคกลาง

จ) ระเบียงในบางวัดอาจจะมีระเบียงล้อมรอบเขตพุทธาวาสเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป รวมทั้งมีการเขียนจิตรกรรมฝาผนังประดับไว้กุฎีและหอนั้น (สำหรับฉันภัตตาหารของพระภิกษุ) จะอยู่แยกออกมาในเขตสังฆาวาส

ฉ) ศาลาการเปรียญ ใช้เป็นสถานที่ทำบุญ เลี้ยงพระ เทศนาธรรม หรือเป็นที่พักของผู้ที่มารักษาศีลในช่วงเทศกาล

ช) เสนาและซุ้มเสมา องค์ประกอบอย่างหนึ่งของผังที่มีความสำคัญในฐานะเครื่องหมายแสดงเขตสำหรับการทำสังฆกรรมของพระภิกษุสงฆ์ในเขตพระอาราม

ซ) หอระฆัง คือ อาคารที่ใช้แขวนระฆังสำหรับตีบอกสัญญาณเพื่อให้พระภิกษุสงฆ์ในเวลาในการลงทำอุโบสถเช้าและเย็น

ฌ) มณฑป สถาปัตยกรรมไทยประเภทหนึ่งที่ตั้งขึ้นเพื่อใช้สำหรับประโยชน์ใช้สอยซึ่งเกี่ยวกับพุทธศาสนา โดยเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป หรือพระไตรปิฎก หรือรอยพระพุทธรูปจำลอง

ญ) ซ่อฟ้า เป็นเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมไทยที่เด่นชัดที่สุด และมีการสันนิษฐานกันว่าดัดแปลงมาจากรูปครุฑ สัตว์หิมพานต์ครึ่งคนครึ่งนก

ฎ) หอไตร หรือหอพระไตรปิฎก เป็นสถานที่เก็บรักษาพระไตรปิฎก และหนังสือคัมภีร์ต่าง ๆ มีรูปร่างและขนาดแตกต่างกันไป มักนิยมสร้างเป็นเรือนเสาสูงไว้กลางสระน้ำ เพื่อป้องกันมดปลวก

ฏ) กำแพงแก้ว ทำหน้าที่เป็นเขื่อนกันหรือล้อมอาคารสำคัญในศาสนสถาน หรือพระราชมณเฑียร มีลักษณะเป็นอย่างพนักก่อกอิฐ สูงประมาณ 0.80 – 1.20 เมตร หนาประมาณ 0.40 เมตร ตัวกำแพงก่อและทำปูนปั้นให้มีลวดบัวเหมือนอย่างฐานปัทม์ คือทำเป็นแบบบัวคว่ำต้น

ฐ) โป๊ะ จะพบได้ในวัดโดยทั่วไป ตามคติความเชื่อของพุทธศาสนิกชน พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ์

2) ประติมากรรมทางศาสนา เป็นงานศิลปะที่แสดงออกด้วยการปั้น แกะสลัก หล่อ และการจัดองค์ประกอบความงามอื่น ลงบนสื่อต่าง ๆ เช่น ไม้ หิน โลหะ สัมฤทธิ์ ฯลฯ เพื่อให้เกิดรูปทรง 3 มิติ มีความลึกหรืออนุหนา สามารถสื่อถึงสิ่งต่าง ๆ สภาพสังคม วัฒนธรรม รวมถึงจิตใจของมนุษย์ โดยชิ้นงาน

ก) ประติมากรรมลอยตัว (Round - Relief) ได้แก่ ประติมากรรมที่ปั้น หล่อ หรือแกะสลักขึ้นเป็นรูปร่างลอยตัวมองได้รอบด้าน ไม่มีพื้นหลัง เช่น รูปประติมากรรมที่เป็นอนุสาวรีย์ประติมากรรมรูปเหมือน และพระพุทธรูปลอยตัวสมัยต่าง ๆ ตลอดไปจนถึงประติมากรรมสำหรับประดับตกแต่ง เป็นต้น ประติมากรรมประเภทลอยตัวของไทยที่รู้จักกันดี คือ พระพุทธรูปสมัยต่าง ๆ โดยเฉพาะพระพุทธรูปสมัยสุโขทัย

ข) ประติมากรรมประเภทยานูนสูง (High - Relief) ได้แก่ ประติมากรรมที่ไม่ลอยตัว มีพื้นหลัง ตัวประติมากรรมจะยื่นออกมาจากพื้นหลังค่อนข้างสูง แต่มีพื้นเป็นฉากหลังประกอบอยู่ ประติมากรรมประเภทนี้มักใช้ตกแต่งอาคารสถาปัตยกรรมพุทธศาสนา ฐานอนุสาวรีย์อาคารทั่วไป เป็นประติมากรรมที่นิยมสร้างขึ้นเพื่อประดับตกแต่งอาคารสถาปัตยกรรมพุทธศาสนาแต่อดีต เช่น ประติมากรรมตกแต่งพระวิหารวัดโลยี อำเภอบางบาล จังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นประติมากรรมปูนปั้นแบบนูนสูง ประติมากรรมปูนปั้น พระพุทธรูปปางลีลาที่วัดเจติยเจ็ด อำเภอสรีสัชชาลัย จังหวัดสุโขทัย เป็นต้น

ค) ประติมากรรมประเภทยานูนต่ำ (Bas - Relief) ได้แก่ งานประติมากรรมที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประติมากรรมประเภทยานูนสูง แต่จะแบนหรือบางกว่าประติมากรรมประเภทนี้ ไม่ปรากฏมากนักในอดีต ซึ่งมักจะได้แก่ ประติมากรรมที่เป็นลวดลายประดับตกแต่ง เช่น แกะสลักด้วยไม้ หิน ปูนปั้น เป็นต้น ประติมากรรมประเภทยานูนต่ำนี้ยังใช้ได้ดีในการปั้นเหรียญชนิดต่าง ๆ รวมถึงการปั้นเครื่องหมาย ตรา เครื่องหมายต่าง ๆ กันอย่างแพร่หลาย

3) จิตรกรรมทางศาสนา คือ ภาพเขียนฝาผนังที่อยู่ในโบสถ์ หรือวิหาร ที่บอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ และเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธศาสนา เช่น จิตรกรรมฝาผนังของพระอุโบสถของวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม เป็นภาพเขียนของพระเจดีย์สำคัญในประเทศไทย อาทิ พระปฐมเจดีย์ในจังหวัดนครปฐม เจดีย์พระธาตุนมจังหวัดนครพนม จิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถในวัดบวรนิเวศวิหาร เป็นภาพเขียนที่เขียนเรื่องราวที่สำคัญทางพุทธศาสนาและภาพปริศนาธรรม

4) ภาษาและวรรณคดีที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาภาษาที่ใช้กันในปัจจุบันในประเทศไทย มีแหล่งกำเนิดมาจากพระพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ ถ้าเป็นพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทได้นำภาษาบาลีเข้ามา ถ้าเป็นฝ่ายมหายาน ได้นำภาษาสันสกฤตเข้ามาใช้ เช่น คำที่ใช้เรียกชื่อต่าง ๆ ชื่อคน ชื่อเมือง ชื่อบ้าน และชื่อสถานที่ราชการ เป็นต้น วรรณกรรมของไทยที่มาจากพระพุทธศาสนา ได้แก่ ไตรภูมิพระร่วง ปฐมสมโพธิกถา มหาชาติคำหลวง เป็นต้น

การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

สุรศักดิ์ ศิลาวรรณา (2550) การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวมุ่งหวังไปหาประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อผลในการพัฒนาชีวิตและจิตใจเป็นสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อทำให้เกิดความสงบสุข มีสันติภาพของมวลมนุษยชาติ มีค่านิยมและเชื่อว่าการได้ทำบุญนั้นก่อให้เกิดสิริมงคลต่อตนเองและครอบครัว ในการท่องเที่ยวนั้นจะทำให้เกิดพฤติกรรมตามเป้าหมายอย่างสมบูรณ์ต้องได้สัมผัสกับองค์ประกอบที่สำคัญ คือ 1) ความตั้งใจของนักท่องเที่ยว 2) ความศรัทธาในพุทธศาสนา 3) ความพร้อมทางด้านร่างกายและจิตใจในการร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นในการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม (2557) ได้กล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในหนังสือแนวทางการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเส้นทางแสวงบุญในมิติทางศาสนาไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงศาสนาเป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่มีความนิยมเป็นอย่างมากจากนักท่องเที่ยวชาวไทยในขณะนี้ โดยให้ความสนใจเป็นพิเศษกับวัด แหล่งโบราณสถาน และสถานที่ปฏิบัติธรรม เนื่องจากวัดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทยที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และมีการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมสืบเนื่องมาเป็นเวลาช้านานแล้ว ซึ่งเป็นไปตามคติความเชื่อที่ถือว่าการได้มาสักการะสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ร่วมทำบุญ บริจาค ทาน ปฏิบัติบูชา จะนำความเป็นสิริมงคลมาสู่ชีวิตและครอบครัว นอกจากนี้ยังสามารถสร้างเสริมกำลังใจ ทำให้จิตใจผ่องใส เพราะวัดเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรม และร่องรอยวิถีชีวิตในอดีตที่มีลักษณะกลมกลืนระหว่างชุมชน วัด และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ความเชื่อในท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ การศึกษา ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม รวมทั้งเชื่อมโยงความเป็นมาของวัฒนธรรมกับชุมชนและการตั้งถิ่นฐานของชุมชน ล้วนมีคุณค่าต่อจิตใจ มีความศักดิ์สิทธิ์และความงดงาม เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของชาวไทย วัดจึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่มนุษย์สร้างขึ้น แต่มีความแตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นประเภทอื่น เนื่องจากมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และสังคม รวมถึงความผูกพันทางจิตใจต่อชนรุ่นหลัง มีความเป็นเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมเฉพาะในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งเป็นจุดดึงดูดที่สำคัญในด้านการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ต่อนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มุ่งหวังที่จะได้รับความเพลิดเพลินและได้บุญกุศลไปพร้อมกัน

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งหวังให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ อันส่งผลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตใจเป็นสำคัญ เป็นการสร้างความสงบสุข สันติภาพของมวลมนุษยชาติและสรรพสิ่งอย่างเกื้อกูล รวมถึงเป็นการจูงใจในด้านการ

แสวงบุญในมิติทางศาสนาซึ่งมีความเชื่อว่าการได้มาสักการะสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ได้ทำบุญบริจาคทาน ปฏิบัติบูชา นั้นนำมาซึ่งความเป็นสิริมงคลต่อตนเองและครอบครัว

ประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

กรมการศาสนา (2558) จึงได้มีการกล่าวถึงประโยชน์และคุณค่าของการท่องเที่ยวเชิงศาสนา สรุปได้ดังนี้คือ

1. เป็นการใช้จ่ายทางสังคมที่มีอยู่ในสังคมให้เกิดประโยชน์ต่อคนในชุมชน ทำให้วัดและศาสนสถานเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชีวิต และมีศักยภาพ
2. เป็นการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวของไทยให้เกิดทางเลือกตามรสนิยมใหม่ที่นักท่องเที่ยวต้องการความสุขทั้งทางกายและใจไปพร้อมกัน
3. ได้มีระบบการบริหารจัดการเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาต้นแบบที่มีประสิทธิภาพรองรับความต้องการของการท่องเที่ยวเชิงธรรมะของสังคม
4. เกิดการบูรณาการความร่วมมือและส่งเสริมสนับสนุนบทบาทภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนให้มีส่วนร่วมในการสืบสานสร้างสรรค์ต่อยอดการพัฒนาการท่องเที่ยวในมิติทางศาสนา
5. วัดและชุมชนมีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบ
6. ทำให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเป็นที่รู้จักไปทั่วประเทศและทั่วโลก
7. ทำให้วัดให้มีบทบาทต่อการท่องเที่ยว ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ทางตรง คือ เพื่อบริการนักท่องเที่ยว และเกิดประโยชน์ทางอ้อม คือ เพื่อบริการชุมชน
8. เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ซึ่งเป็นพื้นฐานที่ศาสนิกชนต้องการ และเป็น การสร้างความเข้าใจ อันดีและสัมพันธ์ภาพระหว่างมนุษยชาติ

ดังจะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงศาสนาทำให้เกิดประโยชน์และคุณค่าต่อนักท่องเที่ยว คือ ได้ประกอบศาสนกิจที่มีคุณค่าต่อตนเองและสังคม ได้พบบุคคลต้นแบบที่ดีงาม ได้พบบัณฑิตผู้มีความรู้ทางธรรม ได้บูชาคนที่ควรบูชา ได้ฝึกจิตใจให้มั่นคง ทาให้จิตไม่เศร้าโศกไม่มัวหมอง มีจิตที่อ้อมเอิบผ่องใส สามารถเข้าถึงพระนิพพาน ได้พบความสุขที่แท้จริงได้ฝึกวินัยในตัวเอง ให้รู้จักระวังตัว ควบคุมตัว พัฒนาคุณภาพชีวิต ได้สร้างรอยยิ้มให้เพื่อนมนุษย์ เป็นการเดินทางท่องเที่ยวแสวงบุญที่พบแต่สิ่งสวยงามของวัดหรือศาสนสถาน พบธรรมะที่บริสุทธิ์และยังได้ช่วยสร้างรอยยิ้มจากการกระจายรายได้ไปสู่ชาวบ้านในพื้นที่ต่าง ๆ ตามกำลังซื้อของผู้แสวงบุญ ได้สัมผัสวิถีแห่งบุญ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน รวมทั้งเป็นกิจกรรมที่สร้างขวัญและกำลังใจจากความเชื่อ ความศรัทธาที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในวัดนั้น ๆ และเป็น การเปิดโลกทัศน์ทำให้นักท่องเที่ยวหรือผู้แสวงบุญมีทัศนคติที่ดี รวมทั้งได้ผ่อนคลายความเครียดเกิดความสนุกสนาน เป็นการพักผ่อน ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทำให้มีความสุขทางใจ

2.1.4 ข้อมูลทั่วไปของศาสนสถานสำคัญในเทศบาลนครเชียงใหม่

2.1.4.1 ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดเชียงใหม่

เชียงใหม่ หรือเรียกอีกชื่อว่า "นพบุรีศรีนครพิงค์" นับเป็นศูนย์กลางของจังหวัดทางภาคเหนือเป็นที่รู้จักกันดีทั่วโลกเนื่องจากเที่ยวพร้อมไปด้วยแหล่งท่องเที่ยวและ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี

รวมทั้งธรรมชาติที่สวยงาม ทำให้ผู้มาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก หลายล้านคนในแต่ละปี เชียงใหม่มีอดีตอันรุ่งเรือง เนื่องจากตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำปิง ซึ่งไหลลงมาถึงปากอ่าวไทย จึงเป็นศูนย์กลางในการติดต่อกับอาณาจักรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นอาณาจักร ล้านช้างของลาวหรืออาณาจักรสุโขทัยทางตอนใต้ รวมถึงแคว้นต่างๆ มีการแลกเปลี่ยน ความรู้และการศึกษา ทั้งทางด้านศาสนา สถาปัตยกรรม และการค้า ส่งผลให้มีวิทยาการที่ น่าสนใจเป็นของตนเอง เนื่องจากเพียบพร้อมไปด้วยแหล่งท่องเที่ยว และ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี รวมทั้งธรรมชาติที่สวยงาม ทำให้ผู้มาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก หลายล้านคนในแต่ละปี เชียงใหม่มีอดีตอันรุ่งเรือง เนื่องจากตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำปิง ซึ่งไหลลงมาถึงปากอ่าวไทย จึงเป็นศูนย์กลางในการติดต่อกับอาณาจักรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นอาณาจักร ล้านช้างของลาวหรืออาณาจักรสุโขทัยทางตอนใต้ รวมถึงแคว้นต่างๆ มีการแลกเปลี่ยน ความรู้และการศึกษา ทั้งทางด้านศาสนา สถาปัตยกรรม และการค้า ส่งผลให้มีวิทยาการที่ น่าสนใจเป็นของตนเอง ในอดีตมักมีพ่อค้าเฒ่าจากพม่าและพ่อค้าจีนฮ่อจากยูนนาน เดินทางด้วยขบวนม้าต่าง วัวต่าง ล่องลงใต้มาค้าขายในเชียงใหม่อยู่เสมอๆ ปัจจุบัน เชียงใหม่ ก็ยังเป็นศูนย์กลางการคมนาคม มีเส้นทางรถไฟถึงยังจังหวัดต่างๆรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็น เชียงราย แม่ฮ่องสอน ลำพูน ลำปาง มีท่าอากาศยานนานาชาติที่ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือ สามารถ เดินทางไปยังคุนหมิงและยูนนานของจีน ร้างกุ้งของพม่า และหลวงพระบางของลาว ถ้าสามารถมองเชียงใหม่จากทางอากาศจะพบว่าประกอบด้วยเทือกเขาน้อยใหญ่ สูงต่ำสลับซับซ้อนต่อเนื่องมาจากเทือกเขาหิมาลัย กับเทือกเขาในแคว้นยูนนานของจีน ส่วนใหญ่เป็นแนวยาวขนานกันตามทิศเหนือ-ใต้ มีที่ราบอยู่ในหุบเขาซึ่งมีแม่น้ำไหลผ่านตามริมแม่น้ำเป็นที่ตั้งถิ่นฐานสำคัญของชุมชนล้านนา โดยเฉพาะแอ่งที่ราบเชียงใหม่-ลำพูนซึ่งมีพื้นที่กว้างใหญ่ เป็นอู่ข้าวอู่น้ำอย่างดี ส่วนทางตอนเหนือมีแอ่งที่ราบลุ่มฝาง ทางตอนใต้มีแอ่งที่ราบลุ่มแม่แจ่ม ซึ่งมีชุมชนที่ยังดำรงวัฒนธรรมอันงดงามไว้อย่างต่อเนื่องบนเทือกดอยติดกับประเทศพม่า เป็นเส้นทางที่ชาวเขาใช้เดินทางข้ามไปมา รวมทั้งมีการลงหลักปักฐานมานับพันปี อย่างไรก็ตามชายแดนที่มีพื้นที่ติดกับต่างประเทศ ก็เป็นแหล่งลักลอบขนย้ายยาเสพติดตั้งที่เป็นชาวอยู่เสมอ ๆ ด้วยสภาพที่เต็มไปด้วยเทือกดอยอันเป็นภูมิประเทศที่สวยงาม ประกอบกับที่ตั้งซึ่งอยู่ทางตอนเหนือของประเทศซึ่งทุกปีในช่วงฤดูหนาวจะมีความกดอากาศสูงแผ่มาปกคลุม ทำให้เชียงใหม่มีอากาศหนาวเย็นสบาย จึงมีผู้ต้องการมาพักอาศัย และท่องเที่ยวในฤดูหนาวเป็นอย่างมาก โดยมีการสร้างบ้านพักตามอากาศ หรือรีสอร์ทต่าง ๆ กิจกรรมอสังหาริมทรัพย์เติบโตขึ้นและส่งผลให้พื้นที่เกษตรกรรมในเมืองลดลง จนต้องขยายที่ทำกินไปในเขตภูเขา บุกรุกเข้าไปในเขตป่าไม้ จนเป็นปัญหาสำคัญในปัจจุบัน นอกจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะขยายตัวอย่างรวดเร็ว อุตสาหกรรมบริการอื่น ๆ เช่น โรงแรม ร้านอาหาร แม้แต่งานหัตถกรรมที่เคยเป็นเพียงอุตสาหกรรมในครัวเรือนก็ขยายตัวเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ เช่น การแกะสลัก การทำเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมาก ปัจจุบันจึงเริ่มมีการซื้อหาวัตถุดิบจากจังหวัดอื่น ๆ รอบข้าง แม้กระนั้นก็ตามเชียงใหม่ยังอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งภูเขาสูง ป่าไม้ และสายน้ำ เชียงใหม่จึงเป็นดินแดนประหนึ่งเมืองในฝันที่เล่าขานกันถึงวัฒนธรรมอันดีงามของผู้คนซึ่งมีจิตใจโอบอ้อมอารี บ้านเมืองมีความสงบร่มเย็น อากาศสดชื่น และงดงามด้วยทิวทัศน์ทางธรรมชาติ เชียงใหม่จึงเป็นเมืองที่ทุกคนใฝ่ฝันจะเดินทางไปเยือนเพื่อแสวงหาความรื่นรมย์แก่ชีวิตอยู่เสมอ (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงใหม่, 2555)

2.1.4.2 วัดสวนดอก

วัดสวนดอก ตั้งอยู่เลขที่ 139 ถนนสุเทพ ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ห่างจากประตูสวนดอกไปทาง ทิศตะวันตกประมาณ 1 กิโลเมตร เนื้อที่ของวัดมี 35 ไร่ 2 งาน 44 ตารางวา สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย วัดสวนดอกเป็นวัดที่พระเจ้ากือนาธรรมิกราช กษัตริย์ลำดับที่ 6 แห่งราชวงศ์มังราย (อาณาจักรล้านนา) เป็นผู้ทรงสร้างซึ่งถือเป็นวัดมังรายเป็นผู้ทรงสร้างซึ่งถือเป็นวัดมังราย (อาณาจักรล้านนา) เป็นผู้ทรงสร้าง ซึ่งถือเป็นวัดที่สำคัญยิ่งในสมัยนั้นที่สำคัญยิ่งในสมัยนั้น สาเหตุที่ พระองค์ทรงสร้างเพราะศรัทธาในพระพุทธศาสนา อีกทั้งเพื่อเป็นสถานที่อยู่และปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์พร้อมกันนั้นก็เป็นที่พุทธศาสนิกชนได้ใช้เป็นสถานที่ทำบุญและประกอบพิธีกรรมตามประเพณีของชาวพุทธอีกด้วย ซึ่งคาดว่าวัดสวนดอกได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาประมาณ พ.ศ.1962 วัดสวนดอกได้พัฒนาให้มีความเจริญรุ่งเรืองในทุกๆ ด้าน รัฐบาลได้เห็นความสำคัญจึงส่งเสริม สนับสนุน และยกย่องชมเชย พร้อมกับยกเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างเมื่อ พ.ศ. 2509 เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ.2533วัดสวนดอกได้รับการสถาปนาเป็นพระอารามหลวง ชั้นตรี ชนิดสามัญ

2.1.4.3 วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร

พระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดวรมหาวิหาร ตั้งอยู่ ถนนสามล้าน ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร เป็นวัดที่ประดิษฐานพระสิงห์ พระพุทธสิหิงค์ พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่เมืองเชียงใหม่และแผ่นดินล้านนาพระพุทธรูปเป็นศิลปะเชียงแสนรู้จักกันในชื่อ "เชียงแสนสิงห์หนึ่ง" พญาผายู กษัตริย์เชียงใหม่ราชวงศ์เม็งราย โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 1888 ชั้นแรกให้ก่อสร้างเจดีย์สูง 23 วา เพื่อบรรจุพระอัฐิของพญาคำฟู พระราชบิดา ต่อมาอีก 2 ปี จึงได้สร้างพระอาราม เสนาสนวิหาร ศาลาการเปรียญ หอไตร และกุฏิสงฆ์ เมื่อเสร็จเรียบร้อย ทรงตั้งชื่อว่า "วัดลีเชียงพระ" สมัยพระเจ้าแสนเมืองมา ขึ้นครองนครเชียงใหม่ โปรดให้อัญเชิญพระพุทธรูปสิหิงค์มาจากเมืองเชียงราย เมื่อขบวนช้างอัญเชิญมาถึงหน้าวัด ช้างก็ไม่ยอมเดินทางต่อ พระเจ้าแสนเมืองมา จึงโปรดให้อัญเชิญพระพุทธรูปสิหิงค์ประดิษฐาน ณ วัดลีเชียงพระ ประชาชนทางเหนือนิยมเรียกพระพุทธรูปสิหิงค์ ว่า "พระสิงห์" จึงเป็นที่มาของชื่อ "วัดพระสิงห์" ในปี พ.ศ. 2360 พระญาณมลิังกา หรือพระเจ้าช้างเผือกธรรมลังกา พระอนุชาของพระเจ้ากาวิละ โปรดให้บูรณะพระอุโบสถและพระเจดีย์ ต่อมาในปี พ.ศ. 2467 เจ้าแก้วนารัฐ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ องค์สุดท้าย พร้อมด้วยครูบาศรีวิชัย และประชาชนชาวเชียงใหม่ ได้ร่วมกันบูรณะปฏิสังขรณ์วัดพระสิงห์อีกครั้ง และได้มีการขุดพบสิ่งของมีค่ามากมาย อาทิ แผ่นทองคำจารึกเรื่องราวต่างๆ โศกบรรจ้อัฐิพระญาคำฟู แต่สิ่งของเหล่านี้สูญหายไปในช่วงสงครามเอเชียบูรพา และในปี พ.ศ. 2493 วัดพระสิงห์ ได้รับโปรดเกล้าให้เป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดวรมหาวิหาร

2.1.4.4 วัดเจ็ดยอด

วัดเจ็ดยอด หรือวัดโพธารามมหาวิหาร เป็นวัดเก่าแก่แห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่มีโบราณสถานโบราณวัตถุที่ล้ำค่า จนเรียกได้ว่า มีครบทุกประการ คือมีสถานะธรรม สถานะวัตถุ สถานะบุคคล สถานะพิธี ที่บรรพชนได้กระทำและปลูกสร้างไว้ เป็นวัดที่มีชื่อเสียงทั้งในอดีตและปัจจุบันที่ชาวพุทธรู้จักดี เพราะเป็นวัดที่กษัตริย์แห่งราชวงศ์เม็งรายสถาปนาขึ้น และวัดนี้ยังใช้เป็นสถานที่ประชุมสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ 8 ของโลก เมื่อ 500 กว่าปีล่วงมาแล้ว โบราณสถานต่างๆ ในวัดนี้ได้สร้างความประทับใจให้แก่แขกผู้มาเยี่ยมชมอยู่ตลอดไปอย่างมิลืมเลือนพระเจ้าติโลกราช

กษัตริย์องค์ที่ 9 แห่งราชวงศ์เม็งราย เป็นองค์สถาปนาวัดเจ็ดยอดขึ้นในปี พุทธศักราช 1998 (ค.ศ. 1455) ณ บริเวณที่ตั้งวัดปัจจุบันนี้ ประเพณีวัฒนธรรมของชาวพุทธที่เคารพนับถือต้นโพธิ์ เพราะต้นโพธิ์เป็นที่ประทับของพระพุทธองค์ เมื่อครั้งตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ณ พุทธคยา ประเทศอินเดีย ชาวพุทธจึงถือว่าการเคารพกราบไหว้ต้นโพธิ์เป็นการถวายความเคารพแก่พระพุทธองค์เช่นกัน ดังนั้นต้นมหาโพธิ์จึงถูกนำมาปลูกไว้ในบริเวณวัดทุกแห่ง ด้วยเหตุนี้เองพระเจ้าติโลกราชจึงให้ข้าราชการบริพารไปตัดเอากิ่งตอนต้นโพธิ์จากวัดป่าแดงหลวง ซึ่งเป็นต้นโพธิ์ที่นำมาจากศรีลังกามาปลูกไว้ในวัดนี้และตั้งชื่อวัดนี้ว่าวัด“โพธารามมหาวิหาร”ซึ่งมีความหมายว่าวัดต้นมหาโพธิ์ และไปนิมนต์ พระอุตุตมะปัญญามหาเถระมาเป็นเจ้าอาวาสองค์แรก ของวัดนี้การประชุมสังคายนาเมื่อ 500 กว่าปี ล่วงมาแล้ว ตรงกับปี พ.ศ. 2020 หรือ ค.ศ.1477 พระสงฆ์ผู้แตกฉานในพระไตรปิฎกจากทั่วแคว้นแดนล้านนามากกว่า 100 รูป มาร่วมประชุมสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ 8 ของโลก ณ วัดเจ็ดยอดนี้ นับได้ว่าการประชุมครั้งสำคัญนี้ ได้เกิดขึ้นในประเทศไทยเป็นครั้งแรก และ มีเพียงครั้งเดียวเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่การประชุมสังคายนาพระไตรปิฎก จะจัดขึ้นในประเทศอินเดีย และ ศรีลังกา การประชุมครั้งนั้นใช้เวลา 1 ปี จึงสำเร็จเรียบร้อย โดยมีพระธรรมทินมหาเถระเป็นประธานฝ่ายสงฆ์ และ พระเจ้าติโลกราชเป็นประธานฝ่ายคฤหัสถ์

2.1.4.5 วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร

วัดเจดีย์หลวงสร้างอยู่กลางใจเมืองเชียงใหม่ ตั้งอยู่เลขที่ 103 ถนนพระปกเกล้า ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นวัดเก่าแก่ในจังหวัดเชียงใหม่มีชื่อเรียกหลายชื่อ ได้แก่ ราชกุฎาคาร วัดโชติการาม สร้างขึ้นในรัชสมัยของ พระเจ้าแสนเมืองมา กษัตริย์ลำดับที่ 7 แห่งราชวงศ์เม็งราย ไม่ปรากฏปีที่สร้างแน่ชัด สันนิษฐานว่าวัดแห่งนี้น่าจะสร้างในปี พ.ศ.1928 ถึง พ.ศ. 1945วัดเจดีย์หลวงเป็นพระอารามหลวงแบบโบราณ มีการบูรณะมาหลายสมัย โดยเฉพาะพระเจดีย์ ที่ปัจจุบันมีขนาดความกว้างด้านละ 60 เมตร เป็นองค์พระเจดีย์ที่มีความสำคัญที่สุดองค์หนึ่งในเชียงใหม่ ประวัติน จุลศักราช 289 (พ.ศ. 1874) พระเจ้าแสนภูโปรดให้สร้างเมืองเชียงแสน และต่อมาอีก 4 ปีทรงสร้างมหาวิหารขึ้นในท่ามกลางเมืองเชียงแสน คือวัดเจดีย์หลวงองค์ที่ 1 ซึ่งอยู่ในวัดพระเจ้าตนหลวง เมืองเชียงแสน สมัยพระเจ้าแสนเมืองมาซึ่งเป็นโอรสของพระเจ้ากือนา ขณะที่ยังมีพระชนมายุ 39 ปี พระองค์โปรดให้สร้างพระเจดีย์หลวงกลางเมืองเชียงใหม่ แต่ยังไม่ทันแล้วเสร็จก็สวรรคต พระราชินีผู้เป็นอัครมเหสีของพระองค์ ได้โปรดให้ทำยอดพระธาตุเจดีย์หลวงจนแล้วเสร็จปี พ.ศ.2055 พระราชา (พระเมืองแก้ว) พร้อมด้วยชาวเมืองทั้งหลาย เอาเงินมาทำกำแพงล้อมพระธาตุเจดีย์หลวง 3 ชั้นได้เงิน 254 กิโลกรัม จากนั้นจึงได้อำนาจเงินมาแลกเปลี่ยนทองคำจำนวน 30 กิโลกรัม แล้วแผ่เป็นแผ่นที่บ่มองค์พระธาตุเจดีย์หลวง เมื่อรวมกับทองคำที่บ่มองค์พระเจดีย์หลวงอยู่เดิม ได้น้ำหนักทองคำถึง 2,382.517 กิโลกรัมประมาณ พ.ศ. 2088 สมัยพระนางจิระประภามหาเทวี ได้เกิดแผ่นดินไหวครั้งใหญ่ในเชียงใหม่ จึงทำให้ยอดพระเจดีย์หลวงหักพังทลายลงมา หลังจากนั้นพระเจดีย์หลวงจึงถูกทิ้งให้ร้างมานานกว่า 400 ปี กระทั่งปี พ.ศ. 2423 พระเจ้าอินทวิชยานนท์ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ องค์ที่ 7 ได้รื้อพระวิหารหลังเก่าและสร้างวิหารหลวงขึ้นใหม่ด้วยไม้ทั้งหลังช่วงปี พ.ศ.2471-2481 สมัยพลตรีเจ้าแก้ววันรัฐ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์สุดท้าย ถือได้ว่าเป็นทศวรรษแห่งการบูรณะครั้งสำคัญของวัดพระเจดีย์หลวง ได้มีการรื้อถอนสิ่งปรักหักพัง แผ้วถางป่าที่ขึ้นปกคลุมโบราณสถานต่างๆ ออก แล้วสร้างเสริมเสนาสน

ขึ้นใหม่ให้เป็นวัดสมบูรณแบบในเวลาต่อมา พระเจดีย์หลวง ได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่โดยกรมศิลปากร เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2533 ใช้งบประมาณในการบูรณะถึง 35 ล้านบาท แล้วเสร็จเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2535 แต่เดิมวัดเจดีย์หลวง ชื่อ “โชติการามวิหาร” แปลว่า พระอารามที่มีแต่ความรุ่งเรืองสว่างไสว เนื่องจากเป็นสถานที่บรรจุพระเกศาธาตุ และพระธาตุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีเรื่องเล่าต่อกันมาว่า ในกาลครั้งหนึ่ง เมื่อพระเจ้าอโศกมหาราช ส่งสมณะทูต 8 รูป ภายใต้งานนำพระโสณะ และ พระอุตตระระ เข้ามาเผยแพร่พระพุทธศาสนาในเขตสุวรรณภูมิ รวมทั้งภูมิภาคนี้ด้วย ได้นำเอาพระบรมธาตุมาบรรจุไว้ในองค์เจดีย์องค์เล็กสูง 3 ศอก ที่สร้างขึ้น ณ บริเวณอันเป็นที่ตั้งของพระธาตุเจดีย์หลวงในปัจจุบัน ในเวลานั้นมีมีชายผู้หนึ่ง อายุ 120 ปี มีใจเลื่อมใสได้แก้อาผ้าห่มชุบน้ำมันจูดบูชา และได้ทำนายว่า ต่อไปภายภาคหน้า ตรงนี้จะเป็นอารามใหญ่ชื่อโชติการาม จึงก่อเจดีย์หลังหนึ่งสูง 3 ศอกไว้เป็นที่สักการบูชา นอกจากนี้ยังมีความหมายอีกนัยหนึ่งของคำว่า “โชติการาม” คือเวลาที่มีการจุดประทีปโคมไฟไปประดับบูชาองค์พระธาตุเจดีย์หลวง ดูแล้วมีความงดงามยิ่งนัก สามารถมองเห็นได้แต่ไกล ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อมาเป็น “วัดเจดีย์หลวง” เนื่องจากในภาษาเหนือ หรือคำเมือง หลวงแปลว่า “ใหญ่” หมายถึง พระธาตุเจดีย์ที่มีขนาดใหญ่

2.1.4.6 วัดอุโมงค์

วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม) ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของเมืองเชียงใหม่ และตั้งอยู่บริเวณเชิงดอยสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งอยู่ทางทิศใต้ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หรืออยู่ในซอยหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประวัติศาสตร์บอกไว้ว่า เมื่อ พระเจ้ามังรายมหาราช ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์มังราย ตกลงพระทัยที่จะสร้างเมืองใหม่ที่ป่าเลาคา (ต้นเลาคา และต้นหญ้าคา) ระหว่างแม่น้ำปิงกับดอยสุเทพแล้ว ได้แต่งตั้งราชบุรุษถือพระราชสาส์นไปทูลเชิญพระสหายร่วมน้ำสาบานทั้งสองคือ พระเจ้ารามคำแหงมหาราช เจ้าผู้ครองนครสุโขทัย และพระเจ้าจัมเมือง เจ้าผู้ครองนครพะเยา มาปรึกษาการสร้างเมืองที่ เวียงเหล็ก (ที่ตั้งวัดเชียงมั่นทุกวันนี้) หลังจากที่สามกษัตริย์ได้ตกลงกันว่า ควรสร้างราชธานีใหม่ กว้าง 800 วา ยาว 1000 วา เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ยาวจากตะวันออกไปสู่ทิศตะวันตกแล้วก็ทำพิธีฝังเสาหลักเมืองใน วันพฤหัสบดี เดือนแปดเหนือ (เดือนหกใต้) ปีวอก พ.ศ. 1839 ฝังหลักเมืองแล้วใช้พลเมือง 5 หมื่นคน ช่วยกันก่อสร้างพระราชเวศน์มณฑลเจียรสถาน อีก 4 หมื่นคนช่วยกันขุดคูเมือง และกำแพงเมือง ก่อสร้างอยู่เป็นเวลา 4 เดือนก็แล้วเสร็จหลังจากฉลองเมืองใหม่เป็นการใหญ่ 7 วัน 7 คืนแล้ว กษัตริย์ทั้งสามก็พร้อมใจกันตั้งนามเมืองใหม่ว่า “เมืองนพบุรี ศรีนครพิงค์ เชียงใหม่” ในที่สุดได้ตกลงพระทัยสร้างวัดฝ้ายอรัญวาสีเฉพาะพระลังกาขึ้นวัดหนึ่งต่างหากที่บริเวณป่าไผ่ 11 กอ (สถานที่ซึ่งเรียกว่าวัดอุโมงค์ สวนพุทธธรรมทุกวันนี้) การสร้างวัดไผ่ 11 กอครั้งนั้นพระองค์ประสงค์จะสร้างเป็นอนุสรณ์ในการนำพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์มาประดิษฐานในลานนาไทยเป็นครั้งแรก จึงขอให้พระมหากัสสปเถระเป็นผู้วางแผนผังวัดให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัย และประเพณีอันดีงามของชาวพุทธจริงๆ เมื่อพระมหากัสสปเถระวางแผนผังวัดออกเป็นเขตพุทธาวาส(สถานที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้า เช่น พระเจดีย์ พระอุโบสถ) และสังฆาวาส (สถานที่เกี่ยวกับพระสงฆ์ เช่น ศาลาแสดงธรรม กุฏิพระโรงฉัน) เรียบร้อยแล้วพระเจ้ามังรายมหาราชได้เป็นผู้อำนวยการสร้างวัดใหม่ตามแผนผังนั้น โดยยึดเอาแบบอย่างการสร้างวัดของเมืองลังกาเป็นแบบฉบับ แม้พระเจดีย์ใหญ่อัน

เป็นหลักชัยของวัด ก็นำมาสร้างพระเจดีย์ในเมืองลังกาทั้งหมด (พระเจดีย์ที่พระเจ้ามังรายสร้างอันเดียวกับพระเจดีย์ใหญ่ที่ปรากฏอยู่ในวัดอุโมงค์สวนพุทธธรรมทุกวันนี้ แต่ของเดิมย่อมกว่าที่ใหญ่ขึ้นยังไม่เท่านี้) และมองเห็นลวดลายสวยงามชัดเจน เป็นพระเจ้านครราชสีมา รัชกาลที่ 9 แรชาวงศ์มังรายทรงบูรณะขึ้นใหม่ด้วยการพอกปูนทับของเก่า พร้อมกับการสร้างอุโมงค์ให้พระมหาเถรจันทร์อยู่ระหว่าง พ.ศ. 1910-1930) สร้างวัดเสด็จเรียบริ้ว และทำการฉลองแล้ว ทรงขนานนามว่า วัดเวฬุภักฐาราม (วัดไฟ 11 กอ) (ที่มา : กรมการท่องเที่ยว, 2555)

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประทีป พิษทองกลาง, เพราพิลาส ประสิทธิ์บุรีรักษ์ และ ญาตาวิมินทร์ พิษทองกลาง (บทคัดย่อ: 2561) ศึกษาวิจัยเรื่อง วัดงาม นามมงคล: แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดนามมงคล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประวัติ ความเชื่อของพระเจดีย์และ พระพุทธรูปของวัดนามมงคล 2) เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา ของวัดนามมงคล 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาของ วัดนามมงคล รูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัย เชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ วัดนามมงคลในจังหวัดเชียงใหม่ 9 วัด ได้แก่ วัดลอยเคราะห์ วัดดับภัย วัดดวงดี วัดศรีเกิด วัดชัยพระเกียรติ วัดหมื่นเงินกอง วัดหมื่นล้าน วัดปราสาท และวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่าง 420 คน แบ่งเป็นนักท่องเที่ยว 400 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบ บังเอิญ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 20 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัยมี 3 ชนิด คือ แบบสอบถาม แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูล จากแบบสอบถามด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อย ละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหา จากแบบสังเกต และการสัมภาษณ์ แล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) พระเจดีย์และ พระพุทธรูปวัดนามมงคลมีความเก่าแก่ มีเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับ ที่มาของชื่อที่เป็นมงคล และมีความ เกี่ยวเนื่องกับประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงใหม่ 2) นามของวัด พระเจดีย์ และพระพุทธรูปเป็นนาม มงคลที่เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว รวมถึงประวัติความเก่าแก่ ความศักดิ์สิทธิ์ ความงดงามวิจิตรทาง ศิลปกรรมแบบล้านนา เป็นจุดแข็งของวัดนามมงคลทั้ง 9 แห่ง 3) แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว วัด นามมงคลควรให้ความสำคัญ 5 ประการ คือ 1) ส่งเสริมสติ 2) สะอาด 3) สุขสบาย 4) สงบเย็นใจ และ 5) สัมผัส

วนิดา ขำเขียว (บทคัดย่อ: 2562) ศึกษาวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงแสวงบุญทาง พระพุทธศาสนา อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษา ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาของพุทธสถานเพื่อการท่องเที่ยว เชิงแสวงบุญ อำเภอไชยา จังหวัดสุ รราษฎร์ธานี 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของพุทธสถาน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงแสวงบุญทาง พระพุทธศาสนา อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี 3) เพื่อศึกษา การท่องเที่ยวเชิงแสวงบุญทาง พระพุทธศาสนา อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

ผลการวิจัยพบว่า เมืองไชยาเคยเป็นอาณาจักรเก่าแก่ที่มีกษัตริย์ปกครอง นับถือ พระพุทธศาสนา แบบเถรวาท ต่อมาประมาณพุทธศตวรรษที่ 13 - 16 อาณาจักรศรีวิชัยได้เกิดขึ้น

ภายใต้การปกครอง ของราชวงศ์ไศเลนทร์ ซึ่งนับถือพระพุทธศาสนาแบบมหายาน หลักฐานที่เป็นเครื่องยืนยันความเคารพ ศรัทธาในคติแบบมหายาน คือ รูปเคารพพระโพธิสัตว์ ซึ่งมีทั้งทำด้วยสำริดและแกะสลักด้วยศิลา อีกทั้งมีการสร้างพุทธสถานแบบมหายาน มีหลักฐานปรากฏร่องรอยให้ศึกษาได้ 4 แห่ง คือ 1) วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร 2) วัดรัตนาราม (วัดแก้ว) 3) วัดหลง 4) วัดธารน้ำไหล (สวนโมกขพลาราม)

สภาพปัญหาและอุปสรรคของพุทธสถานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงแสวงบุญทางพระพุทธศาสนา อำเภอยะไฮยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีอยู่ 3 ด้าน คือ 1) ปัญหาด้านบุคลากร คือการขาดแคลน บุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการประยุกต์ประวัติศาสตร์และพระพุทธศาสนา โดยทำ 2 เรื่อง ให้เป็นเรื่องเดียวกัน และการขาดแคลนวิทยากรหรือผู้บรรยายพระพุทธศาสนาที่มีความรู้ทางประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในท้องถิ่น 2) ปัญหาด้านงบประมาณ คือการขาดงบประมาณในการอบรมวิทยากรมัคคุเทศก์ และเยาวชน ให้มีความรู้ทั้งพระพุทธศาสนาและประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในท้องถิ่น การขาดงบประมาณในการดูแลรักษาโบราณสถานและการขาดงบประมาณในการจัดการให้โบราณสถาน เป็นแหล่งเรียนรู้ 3) ปัญหาด้านการบริหารและการจัดการ คือ ปัญหาในการจัดทำป้ายอธิบายข้อมูล และป้ายบอกทางภายในวัด ซึ่งแต่ละแห่งมีการจัดการที่แตกต่างกัน ปัญหาการจัดการที่มาจากภาครัฐ โดยขาดการสนับสนุนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับชาติและพระพุทธศาสนา

การท่องเที่ยวเชิงแสวงบุญทางพระพุทธศาสนา อำเภอยะไฮยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีลักษณะการท่องเที่ยวที่สรุปได้เป็น 3 รูปแบบคือ 1) รูปแบบการท่องเที่ยวแบบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางพระพุทธศาสนา 2) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา 3) รูปแบบการท่องเที่ยวแบบปฏิบัติธรรม ทั้ง 3 รูปแบบนี้นักท่องเที่ยวได้หลักธรรมสำคัญ คือ ทาน ศีล ภาวนาและปัญญา แต่ระดับความเข้มข้นของหลักธรรมในแต่ละรูปแบบนั้นความเด่นชัดแตกต่างกันไป ถึงกระนั้นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงแสวงบุญทางพระพุทธศาสนาทั้ง 3 รูปแบบนี้ แสดงออกถึงการบูชาพระรัตนตรัย ทั้ง 2 ประการ คือ อามิสบูชาและปฏิบัติบูชา การท่องเที่ยวแบบนี้จึงเป็นการท่องเที่ยวที่ใช้พระพุทธศาสนา เป็นหลัก และเสริมด้วยวิชาการประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในท้องถิ่น

ชฎิล มาตรา และโอษฐ์ญา บัณฑิต (บทคัดย่อ: 2560) ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระบรมธาตุนาควน อำเภอนาควน จังหวัดมหาสารคาม มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อสำรวจพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่เดินทางมาเที่ยวพระบรมธาตุนาควน (2) เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระบรมธาตุนาควน อำเภอนาควน จังหวัดมหาสารคาม (3) เพื่อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระบรมธาตุนาควน อำเภอนาควน จังหวัดมหาสารคาม การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการวิเคราะห์ในเนื้อหา (Content Analysis) ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ของผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวพระบรมธาตุนาควน จำนวน 377 คน และผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 6 คน ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนาและสถิติพื้นฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สถานการณ์การท่องเที่ยวโดยรวมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาพระบรมธาตุนาคนุน อำเภอนาคนุน จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับดี โดยมีการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวให้ได้รับความนิยม โดยเฉพาะพระบรมธาตุนาคนุน

2. นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวพระบรมธาตุนาคนุน ส่วนใหญ่อยู่ภายในจังหวัดมหาสารคาม (ร้อยละ 64.99) ส่วนต่างจังหวัดคิดเป็นร้อยละ 35.01

3. ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาพระบรมธาตุนาคนุน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการดึงดูดใจ ด้านการท่องเที่ยว ด้านการรองรับด้านการท่องเที่ยว และด้านบริหารจัดการ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน

4. แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระบรมธาตุนาคนุน ควรมีการให้ความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวในทุกด้านให้มีแนวคิดไปในทิศทางเดียวกันอย่างถูกต้องเหมาะสมและร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่ส่งผลกระทบต่อด้านลบต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระบรมธาตุนาคนุน

เกศสุตา ไถงตระกูล และพระครูสุนทรสังฆพินิต พูนชัย ปันธิยะ (บทคัดย่อ: 2561) ศึกษาวิจัย เรื่อง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาชุมชนชายแดนแม่น้ำโขงตอนบน จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยผ่านประเพณีออกพรรษาของชุมชนชายแดนแม่น้ำโขงตอนบน จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเป็นเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า 1) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นการท่องเที่ยวที่มีลักษณะรูปแบบการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีของกลุ่มชนที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการบำเพ็ญบุญตามความเชื่อในอานิสงส์ของการทำบุญ 2) ประเพณีออกพรรษาของชุมชนชายแดนแม่น้ำโขงตอนบน จังหวัดเชียงรายเป็นประเพณีที่ส่งเสริมให้คนทำบุญใหญ่ มีอานิสงส์ในการทำบุญหลักธรรมที่ปรากฏในประเพณีออกพรรษา คือ หลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ประเพณีที่ว่าถึงเรื่องการบูชา เป็นการแสดงความกตัญญูต่อผู้ที่มีคุณประเพณีและพิธีกรรมจึงเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนาและเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาต่อไป 3) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา ควรมีการส่งเสริมด้านงบประมาณ ด้านการให้มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชน ด้านการส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการดูแลเรื่องความปลอดภัย การอำนวยความสะดวกเรื่องสุขอนามัย ด้านการส่งเสริมเรื่องการจัดทำเอกสารการเข้าเมืองโดยถูกต้องตามกฎหมาย และการส่งเสริมการจัดโปรโมชั่นในการลดราคาที่พักให้แก่ักท่องเที่ยว

ขวัญชนก สุวรรณพงศ์ (บทคัดย่อ: 2564) ศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดภูเก็ตของนักท่องเที่ยวชาวไทย การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดภูเก็ตของนักท่องเที่ยวชาวไทย 2) ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวชาวไทยกับพฤติกรรมการท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย 420 ตัวอย่าง ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีแบบโควตา และวิธีแบบตามความสะดวก ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่า Chi-Square (2) ผลการวิจัยพบว่า 1) สาเหตุของการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ คือ รู้สึกเครียดเรื่องงาน โดยมีวัตถุประสงค์การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา คือ เพื่อการทำบุญ สะเดาะเคราะห์ ปิ๊ง มีระยะเวลาสักการะและเยี่ยมชม 1 ชั่วโมง ค่าใช้จ่าย

เฉลี่ยในการทำบุญเฉลี่ยที่ 51-100 บาท รู้สึกประทับใจและสบายใจ เมื่อได้มาสักการะ 2) ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยว พบว่า ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1. พฤติกรรมท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ซึ่งพบว่า ส่วนใหญ่มีความถี่ในการท่องเที่ยวที่ไม่แน่นอน ใช้พาหนะเป็นเครื่องบินในการท่องเที่ยว ใช้ช่วงวันหยุดเทศกาลที่หยุดติดกันมากกว่า 3 วัน ใช้ระยะเวลาเฉลี่ย 3-4 วัน ใช้แหล่งข้อมูลด้านสื่อ นิตยสาร/สื่อทางออนไลน์ หรือโซเชียลมีเดีย มีเพื่อน/ คู่รักเป็นบุคคลร่วมเดินทาง ตัดสินใจเลือกสถานที่ที่ใช้ในการท่องเที่ยววัดจังหวัดภูเก็ตจากความมีชื่อเสียงของสถานที่ท่องเที่ยว ปัจจัยที่ไม่อยากเดินทางที่ใช้ในการท่องเที่ยววัดจังหวัดภูเก็ต คือ กังวลไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวก ส่วนใหญ่พักโรงแรม/รีสอร์ท วัดอุประสงค์ทั่วไปในการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต คือ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ สาเหตุที่ใช้ในการท่องเที่ยววัดจังหวัดภูเก็ต คือ รู้สึกเครียดเรื่องงาน จึงอยากผ่อนคลาย มาท่องเที่ยววัดในจังหวัดภูเก็ตแล้วมากกว่า 4 ครั้ง มีวัดอุประสงค์ที่ใช้ในการเดินทางในการท่องเที่ยววัดจังหวัดภูเก็ต คือ มาเพื่อการทำบุญ สะเดาะเคราะห์ ปีชง ใช้เวลาในการสักการะและเยี่ยมชม 1 ชั่วโมง มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยที่ 51-100 บาท มีความรู้สึกที่ได้มาสักการะในการเดินทางในการท่องเที่ยววัดจังหวัดภูเก็ต คือรู้สึกประทับใจและสบายใจ

ภาณุวัฒน์ ภักดิ์อักษร (บทคัดย่อ: 2559) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่มีต่อการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยผลักดันด้านวัฒนธรรมเป็นเหตุผลสำคัญมากที่สุด ตามด้วยปัจจัยด้านความเชื่อทางศาสนา และจิตวิญญาณ การแสวงหาความแปลกใหม่ การพักผ่อนหย่อนใจ และ ครอบครัว ในขณะที่เดียวกันก็พบว่า วัฒนธรรมพุทธแบบเถรวาท และประวัติความเป็นมาของพุทธศาสนาแบบเถรวาทเป็นปัจจัยดึงดูดสำคัญที่มีอิทธิพลสูงต่อนักท่องเที่ยวชาวจีน

สุภักชญา บุญเฉลียว, สามารถ บุญรัตน์ และพระครูพิพิธสุตาทร (บทคัดย่อ: 2564) ศึกษาวิจัยเรื่อง COVID-2019: ฉากทัศน์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา ในสังคมวิถีใหม่ การท่องเที่ยวหลักและรองในประเทศไทย ทำรายได้ให้กับผู้ประกอบการและประชาชนเป็นอันมาก แต่เมื่อโรคอุบัติใหม่เกิด (COVID-2019) ได้ฉุดรั้งการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและรายได้ของประชาชนหดหายไป ทางหน่วยงานรัฐได้สั่งปิดสถานที่ท่องเที่ยว มาตรการปิดกั้นนักท่องเที่ยวต่างชาติ เป็นต้น จึงทำให้รายได้หายไปอย่างมหาศาล ปัจจุบันทั่วโลกได้เริ่มมาตรการผ่อนคลายที่เน้นความปลอดภัย เพราะมีปัจจัยทางด้านวัคซีนที่สามารถฉีดให้กับผู้ประกอบการการท่องเที่ยว ซึ่งภาพการท่องเที่ยวทาง พระพุทธศาสนาที่ถือได้ว่าเป็นแหล่งกิจกรรมเสริมมูลค่าและรายได้ เช่น วัดพระแก้ว โบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นต้น ซึ่งภาพการท่องเที่ยวในอนาคตอาจต้องมุ่งให้ความสำคัญสูงและความรับผิดชอบมากขึ้น ได้แก่ การบริหารจัดการภายในวัดอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนามาตรฐานความปลอดภัยในระดับสูง การเสริมสร้าง ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การสร้างความสุขและความประทับใจ การพัฒนาเทคโนโลยีทันสมัยมากขึ้น และการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งฉากทัศน์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาเหล่านี้จะเป็นมิติสังคมวิถีใหม่ในอนาคต

ทัศนีย์ ปิยะเจริญเดช พระพงษ์ศักดิ์ สนตมโน (เกษวงค์รอด) และกรกต ชำบัณชิต (บทคัดย่อ: 2564) ศึกษาวิจัยเรื่อง มุมมองการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธ บทความนี้เป็นบทความวิชาการเพื่อ

นาเสนอมุมมองเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว เชียงพุดในปัจจุบัน มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการพัฒนา 3 ด้าน คือ 1) ด้านการสร้างอัตลักษณ์ การท่องเที่ยวเชียงพุด เป็นการส่งเสริมอัตลักษณ์ของการท่องเที่ยวด้วยการสร้างจุดเด่น ในการท่องเที่ยวตามแนวพระพุทธศาสนา จัดกิจกรรมดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชมวัดอย่างต่อเนื่อง พัฒนาภูมิทัศน์สิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชียงพุด พัฒนาด้านสถาปัตยกรรมเพื่อรองรับสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และสถานที่ปฏิบัติธรรมเป็นสัปปายะ สะอาด และสงบ 2) ด้านการสร้างภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวเชียงพุด เป็นการสร้างเครือข่ายระหว่างองค์กรในการท่องเที่ยวเชียงพุด ด้วยการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชียงพุดให้มีศักยภาพเข้มแข็งและได้รับความนิยมเทียบเท่ากับการท่องเที่ยวประเภทอื่น ๆ และ 3) ด้านสร้างนวัตกรรมการท่องเที่ยวเชียงพุด เป็นการนำเทคโนโลยีเข้ามาพัฒนาระบบกลไกการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชียงพุดให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น สร้างและพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศสำหรับการท่องเที่ยวเชียงพุดครบวงจร พัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชียงพุดและการท่องเที่ยวสากลของโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพและประโยชน์สูงสุด

ดวงรัตน์ โกยกิจเจริญ (บทคัดย่อ: 2562) ศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการท่องเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวไทยในจังหวัดภูเก็ต ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 26 – 35 ปี มีสถานภาพโสด จบการศึกษาระดับปริญญาตรี นับถือศาสนาพุทธ มีรายได้ต่อเดือน 15,001 – 25,000 บาท ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน มีภูมิลำเนาอยู่ที่ภาคใต้ ใช้เวลาในการท่องเที่ยวแคว้นเดียว และเดินทางท่องเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยว 2 แห่ง โดยเที่ยว 2-3 ครั้งต่อปี ด้านพฤติกรรมในการตัดสินใจท่องเที่ยว พบว่า มีวัตถุประสงค์ในการมาท่องเที่ยว เพื่อกราบไหว้พระ / ขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พาหนะที่ใช้ในการเดินทางมายังสถานที่ท่องเที่ยวคือรถยนต์ส่วนตัว นักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวจากเพื่อน และเคยปฏิบัติกิจกรรมนมัสการพระมาก่อน ส่วนใหญ่ตัดสินใจที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงศาสนาด้วยตนเอง และได้กราบไหว้พระ / ขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ขณะที่มาท่องเที่ยว ในการวางแผนจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวนั้น มีการจัดรายการเดินทางด้วยตนเองทั้งหมด ส่วนใหญ่มีผู้ร่วมเดินทางด้วย 3 คน นิยมท่องเที่ยวในวันเสาร์ – อาทิตย์ ใช้จ่ายเงินเพื่อทำบุญ ใช้จ่ายส่วนตัว บูชาวัตถุมงคล และซื้อของที่ระลึก น้อยกว่า 500 บาท ส่วนใหญ่มีโอกาสจะกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก และจะแนะนำคนรู้จักให้เดินทางมาท่องเที่ยว ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติมีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศาสนามากที่สุด รองลงมาคือปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม และปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ส่วนปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศาสนามากที่สุดคือ ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ รองลงมาคือปัจจัยด้านสถานที่ และปัจจัยด้านกระบวนการ / การให้บริการ นักท่องเที่ยวชาวไทยมีปัญหาและอุปสรรคในการท่องเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศาสนาอยู่ในระดับมาก โดยมีความคิดเห็นว่าความสะดวกสบายในการเดินทางไปศาสนสถานเป็นปัญหาและอุปสรรคมากที่สุด รองลงมาคือความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว ศาสนสถาน และการเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะในศาสนสถาน

มนชนก จุลสิกข์ (บทคัดย่อ: 2562) ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา วัดในพื้นที่ฝั่งธนบุรี การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งหวังให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ อันส่งผลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตใจเป็นสำคัญ และยัง

เป็นการจูงใจในการแสวงบุญในมิติทางศาสนาและความเชื่อ วัดในพื้นที่ฝั่งธนบุรีมีประวัติความเป็นมาที่เก่าแก่และมีความสวยงาม ตลอดจนคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัดบางแห่งมีความเหมาะสมจากสภาพแวดล้อม ทำเลตั้งอยู่ริมคลองและความศักดิ์สิทธิ์ของครูอาจารย์ตั้งแต่อดีต แต่หลาย ๆ วัด ยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากนัก เช่น วัดกาแพงบางจาก วัดท่าพระ วัดสังข์กระจายวรวิหาร วัดโพธิ์นิมิต สถิตมหาสีมาราม วัดราชโอรสารามราชวรวิหาร วัดทองศาลางาม วัดวราฆาตยภัณฑสาราราม (วัดขุนจันทร์) และ วัดนาคปรก ซึ่งเป็นวัดที่มีศักยภาพด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในพื้นที่ของวัดดังกล่าวทั้ง 4 องค์กรประกอบ คือ องค์กรประกอบด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านความปลอดภัย และด้านการสนับสนุน ถือเป็นส่งเสริมให้แต่ละวัดมีศักยภาพและเพื่อเป็นการสืบทอดประเพณี วัฒนธรรมในพื้นที่และที่สำคัญคือเป็นแนวทางการปรับปรุง พัฒนา และประชาสัมพันธ์วัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาต่อไปในอนาคต



บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา เทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยจะนำเสนอวิธีการดำเนินงานวิจัยตามลำดับ ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างออกเป็นดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงศาสนา ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ใช้โปรแกรมคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยใช้สูตรของ W.G.cochran

$$n = \frac{P(1-P)Z^2}{d^2}$$

เมื่อ n คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

P คือ สัดส่วนของประชากรที่ผู้วิจัยต้องการสุ่ม (โดยทั่วไปนิยมใช้สัดส่วน 30% หรือ 0.30)

Z คือ ระดับความมั่นใจที่กำหนด หรือระดับนัยสำคัญทางสถิติ เช่น

Z ที่ระดับนัยสำคัญ 0.10 เท่ากับ 1.65 (ความเชื่อมั่น 90%) >> Z = 1.65

Z ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 เท่ากับ 1.96 (ความเชื่อมั่น 95%) >> Z = 1.96

Z ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 เท่ากับ 2.58 (ความเชื่อมั่น 99%) >> Z = 2.58

d คือ สัดส่วนความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ (จะต้องสอดคล้องกับค่า Z ที่ระดับความเชื่อมั่นนั้นๆ) เช่น

ระดับความเชื่อมั่น 90% สัดส่วนความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.10

ระดับความเชื่อมั่น 95% สัดส่วนความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05

ระดับความเชื่อมั่น 99% สัดส่วนความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.01

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นมาจากแนวความคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเนื้อหาของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะประกอบไปด้วย เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และภูมิลำเนา โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) มีข้อความถามหัวข้อหลักคือ วัตถุประสงค์หลัก

ในการเดินทาง ลักษณะการเดินทาง พาหนะที่ใช้เดินทาง ศาสนสถานที่น่าสนใจ การสืบค้นข้อมูลการท่องเที่ยวจากสื่อ ช่วงเวลาการเดินทาง ระยะเวลาที่ทำกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละครั้ง ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ลักษณะสถานที่พักผ่อน และประสบการณ์ในการเดินทางท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) มีข้อคำถามแบ่งออกเป็น 6 หัวข้อหลัก คือ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุ ด้านการคมนาคมขนส่ง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว และด้านสุขอนามัยและความปลอดภัย ซึ่งมีเกณฑ์ในการกำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินเป็น 5 ระดับ ดังนี้ (ธานีนท์ , 2555:75)

ระดับความคิดเห็นค่าน้ำหนักคะแนนของตัวเลือกคำตอบ

มากที่สุด	กำหนดค่าให้มีค่าเท่ากับ 5 คะแนน
มาก	กำหนดค่าให้มีค่าเท่ากับ 4 คะแนน
ปานกลาง	กำหนดค่าให้มีค่าเท่ากับ 3 คะแนน
น้อย	กำหนดค่าให้มีค่าเท่ากับ 2 คะแนน
น้อยที่สุด	กำหนดค่าให้มีค่าเท่ากับ 1 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายเพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย

คะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.00	แปลความว่า	ระดับความคิดเห็นมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49	แปลความว่า	ระดับความคิดเห็นมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49	แปลความว่า	ระดับความคิดเห็นปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49	แปลความว่า	ระดับความคิดเห็นน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49	แปลความว่า	ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นข้อเสนอแนะอื่นๆ ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Open-Ended) มีคำถามจำนวน 1 ข้อ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้สร้างเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

ศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง หลักการและวิธีการสร้างแบบสอบถามเพื่อการวิจัยและกำหนดกรอบแนวความคิดในการวิจัยให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา

ศึกษาข้อมูล เอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถามของแบบสอบถาม กำหนดประเด็นและขอบเขตของคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการวิจัย

ดำเนินการสร้างแบบสอบถามฉบับร่าง ผู้ทำการวิจัยนำแบบสอบถามที่แก้ไขสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มประชากรที่มีความคล้ายคลึงกันกับกลุ่มประชากรที่ต้องศึกษาจำนวน 30 ชุด เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

นำแบบสอบถามฉบับร่างที่ไปทดลองมาวิเคราะห์โดยนำคะแนนที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ นำแบบสอบถามที่ได้มาทดลองคำนวณค่าความเชื่อมั่น

นำแบบสอบถามที่ได้ผ่านการทดลองใช้ (Try-Out) มาหาข้อผิดพลาดข้อคำถามและตัวเลือกที่ไม่จำเป็นออก จากนั้นตรวจสอบความเรียบร้อยของแบบสอบถามได้ดียิ่งขึ้น

ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามก่อนนำไปใช้จริง

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยได้ดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่เสร็จสมบูรณ์ไปสอบถามกับนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง ทำการเก็บข้อมูลบริเวณศาสนสถานในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 5 แห่ง ได้แก่ วัดสวนดอก วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร วัดเจ็ดยอด วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร และวัดอุโมงค์ และการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามรูปแบบออนไลน์ด้วยการใช้ Google Form

นำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่อไป

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ซึ่งมีการประมวลผลข้อมูลเป็นขั้นตอน คือ หลังจากตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามเรียบร้อยแล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาเปลี่ยนแปลงเป็นรหัสตัวเลข (Code) แล้วบันทึกรหัสลงในเครื่องคอมพิวเตอร์และเขียนโปรแกรมสั่งงานโดยใช้สถิติตามลำดับ ดังนี้

แบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) ใช้วิธีการหาค่าความถี่ (Frequency) แล้วสรุปออกมาเป็นค่าร้อยละ (Percentage)

แบบสอบถามตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) ใช้วิธีการหาค่าความถี่ (Frequency) แล้วสรุปออกมาเป็นค่าร้อยละ (Percentage)

แบบสอบถามตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ใช้วิธีหาค่าเฉลี่ย (Mean: \bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

แบบสอบถามตอนที่ 4 ความคิดเห็นข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ลักษณะ

แบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด (Open-Ended) ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วเรียบเรียงออกมาเป็นค่าความถี่ (Frequency)



บทที่ 4 ผลของการวิจัย

การวิเคราะห์และการนำเสนอผลของการวิจัยเรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวต่างชาติเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา เทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ” ผู้วิจัยนำเสนอในรูปแบบตารางและภาพประกอบคำบรรยาย หรือตารางประกอบคำบรรยาย โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็นดังนี้

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวต่างชาติ เทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

4.4 ผลการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สำหรับข้อความที่เป็นปลายเปิด ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

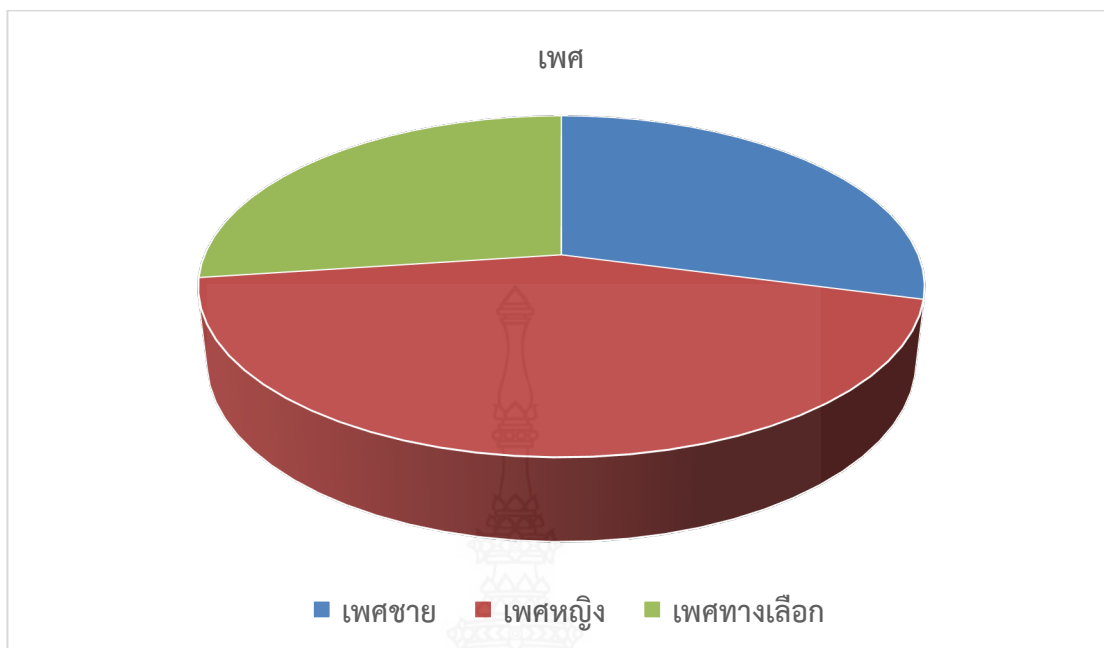
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) มีจำนวน 5 ข้อดังนี้

4.1.1 สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านเพศ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านเพศปรากฏผลดังตาราง 4-1 และภาพที่ 4-1

ตารางที่ 4-1 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
เพศชาย	102	29.14
เพศหญิง	153	43.71
เพศทางเลื้อก	95	27.15
รวม	350	100



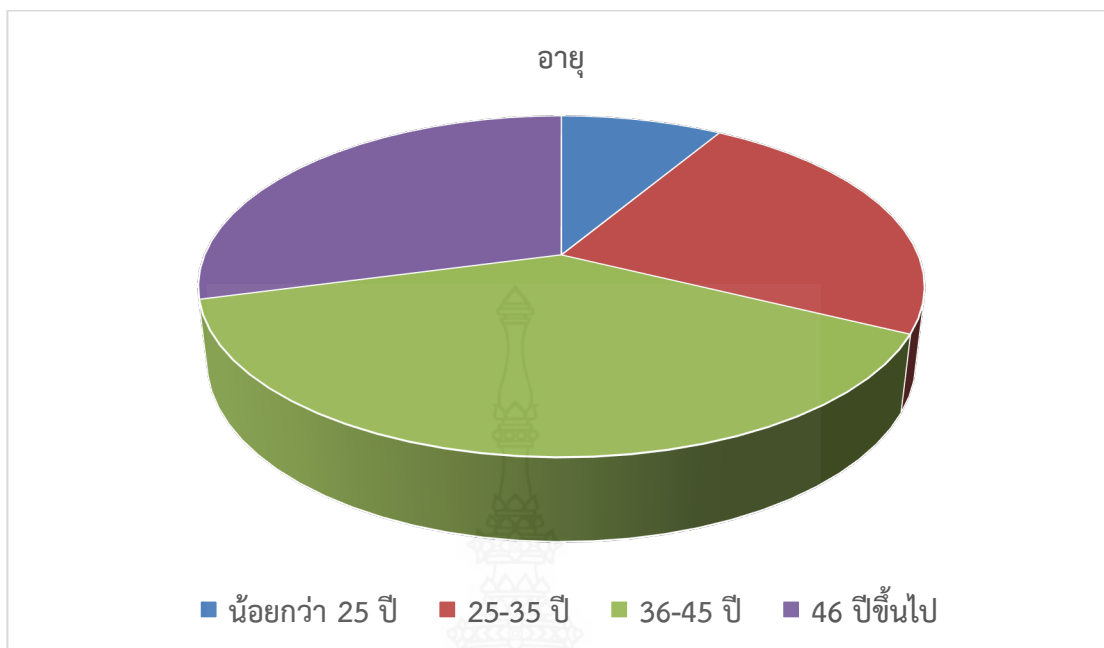
ภาพที่ 4-1 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านเพศ จากตารางที่ 4-1 และภาพที่ 4-1 พบว่า เพศของผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดได้แก่ เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 43.71 รองลงมาได้แก่ เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 29.14 และน้อยที่สุด คือ เพศทางเลือก คิดเป็นร้อยละ 27.15 ตามลำดับ

4.1.2 สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านอายุ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านอายุปรากฏผลดังตาราง 4-2 และภาพที่ 4-2

ตารางที่ 4-2 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 25 ปี	30	8.58
25-35 ปี	83	23.71
36-45 ปี	135	38.57
46 ปีขึ้นไป	102	29.14
รวม	350	100



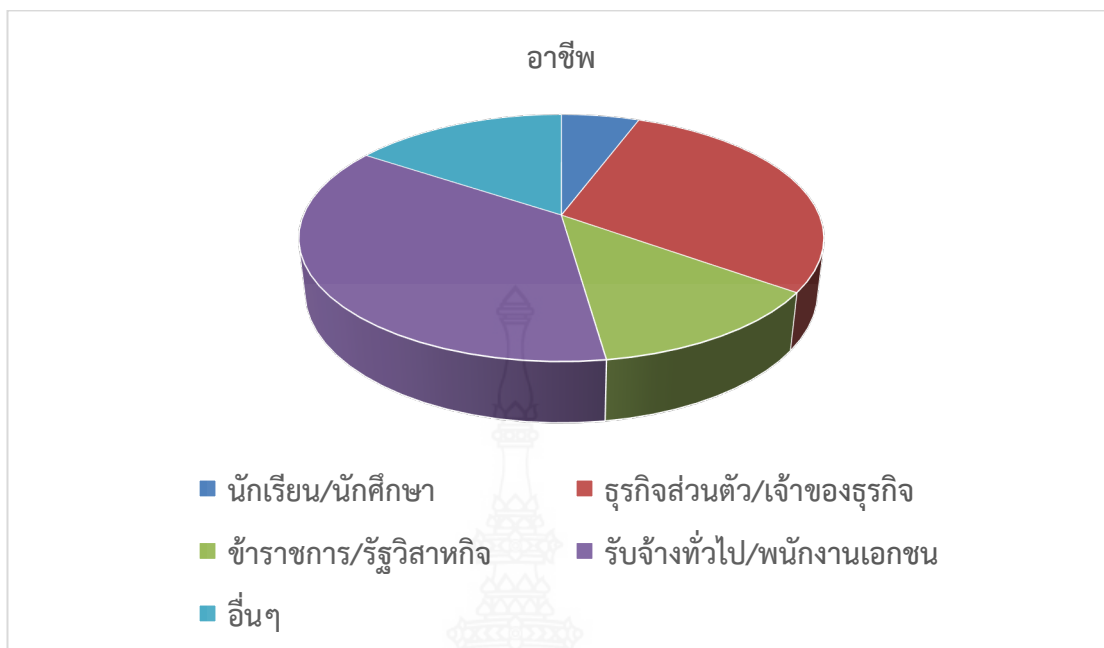
ภาพที่ 4-2 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านอายุ จากตารางที่ 4-2 และภาพที่ 4-2 พบว่า อายุของผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดได้แก่ อายุ 36-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.57 รองลงมาได้แก่ อายุ 46 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 29.14 อายุ 25-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.71 และน้อยสุดได้แก่ อายุต่ำกว่า 25 ปี คิดเป็นร้อยละ 8.58 ตามลำดับ

4.1.3 สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านอาชีพ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านอาชีพ ปรากฏผล ดังตาราง 4-3 และภาพที่ 4-3

ตารางที่ 4-3 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
นักเรียน/นักศึกษา	20	5.73
ธุรกิจส่วนตัว/เจ้าของธุรกิจ	102	29.14
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	45	12.85
รับจ้างทั่วไป/พนักงานเอกชน	128	36.57
อื่นๆ	55	15.71
รวม	350	100



ภาพที่ 4-3 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านอาชีพ

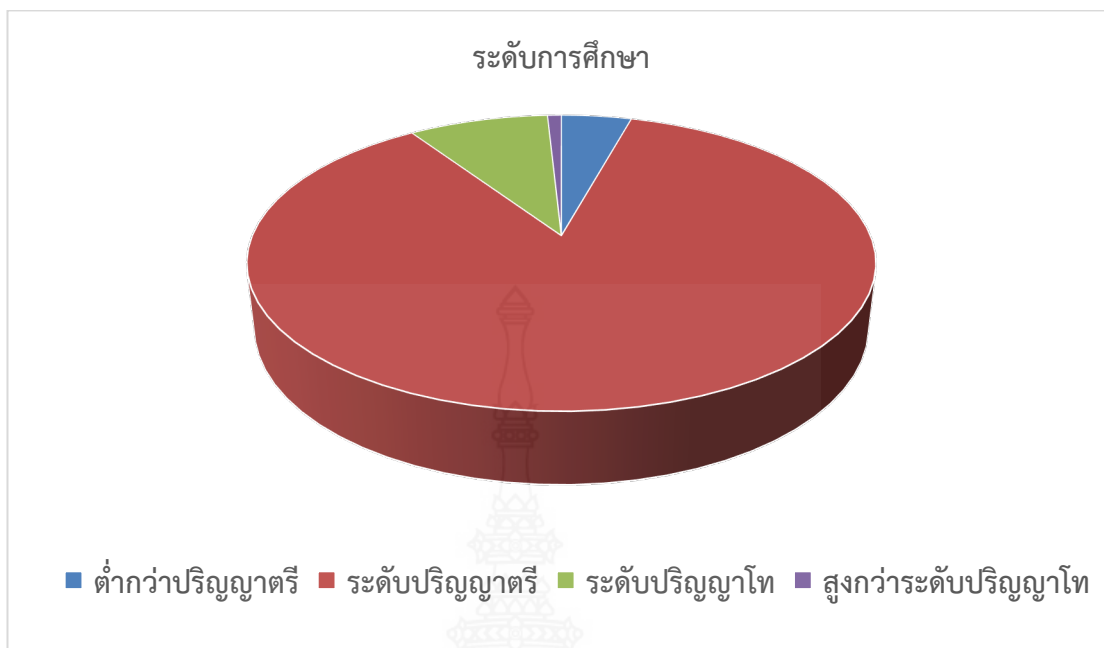
จากตารางที่ 4-3 และภาพที่ 4-3 พบว่า อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดได้แก่ อาชีพรับจ้างทั่วไป/พนักงานเอกชน คิดเป็นร้อยละ 36.57 รองลงมาได้แก่ อาชีพธุรกิจส่วนตัว/เจ้าของธุรกิจ คิดเป็นร้อยละ 29.14 อาชีพอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 15.71 อาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 12.85 และน้อยสุดได้แก่ อาชีพนักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 5.73 ตามลำดับ

4.1.4 สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านระดับการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านระดับการศึกษา ปรากฏผล ดังตาราง 4-4 และภาพที่ 4-4

ตารางที่ 4-4 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	15	4.30
ระดับปริญญาตรี	302	86.28
ระดับปริญญาโท	30	8.57
สูงกว่าระดับปริญญาโท	3	0.85
รวม	350	100



ภาพที่ 4-4 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านระดับการศึกษา

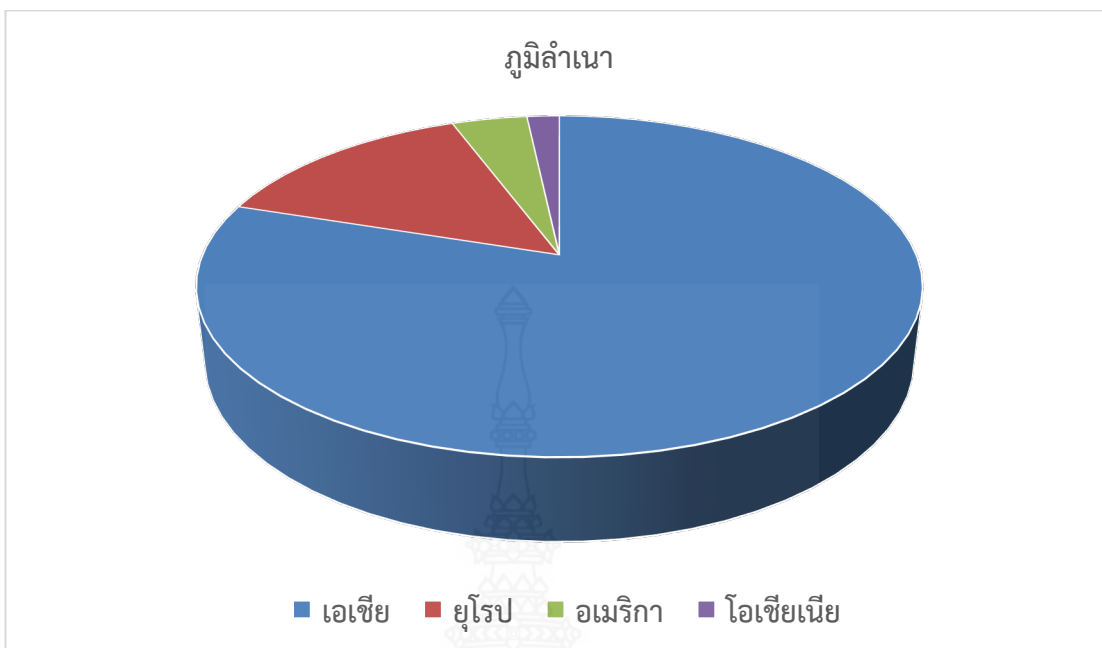
จากตารางที่ 4-4 และภาพที่ 4-4 พบว่า ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุด ได้แก่ ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 86.28 รองลงมา ระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 8.57 ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 4.30 และน้อยสุดได้แก่ สูงกว่าระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 0.85ตามลำดับ

4.1.5 สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านภูมิลำเนา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านภูมิลำเนาปรากฏผล ดังตาราง 4-5 และภาพที่ 4-5

ตารางที่ 4-5 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านภูมิลำเนา

ภูมิลำเนา	จำนวน	ร้อยละ
เอเชีย	280	80.00
ยุโรป	50	14.28
อเมริกา	14	4.00
โอเชียเนีย	6	1.72
รวม	350	100



ภาพที่ 4-5 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้าน ภูมิสำเนา

จากตารางที่ 4-5 และภาพที่ 4-5 พบว่า ภูมิสำเนาของผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดได้แก่ ชาวเอเชีย คิดเป็นร้อยละ 80.00 รองลง ชาวยุโรป คิดเป็นร้อยละ 14.28 ชาวอเมริกา ร้อยละ 4.00 และน้อยสุดได้แก่ ชาวโอเชียเนีย คิดเป็นร้อยละ 1.72 ตามลำดับ

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติ ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ของนักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติ ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบ รายการ (Check List) มีจำนวน 10 ข้อดังนี้

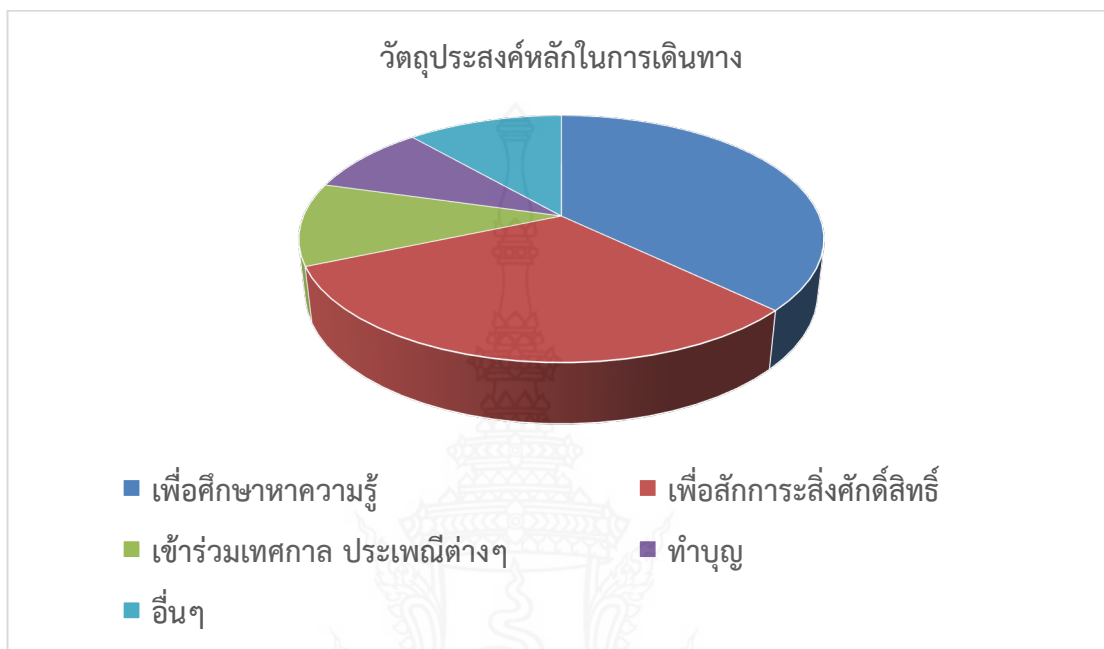
4.2.1 วัตถุประสงค์หลักในการเดินทาง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์หลักในการเดินทาง ศาสนา ของนักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติ ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ และจำแนกตามสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบ แบบสอบถามโดยภาพรวม ปรากฏผลดังตารางที่ 4-6 ภาพที่ 4-6

ตารางที่ 4-6 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของวัตถุประสงค์หลักในการเดินทาง

วัตถุประสงค์หลักในการเดินทาง	จำนวน	ร้อยละ
เพื่อศึกษาหาความรู้	130	37.14
เพื่อสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์	110	31.43
เข้าร่วมเทศกาล ประเพณีต่างๆ	38	10.85

ทำบุญ	32	9.15
อื่นๆ	40	11.43
รวม	350	100



ภาพที่ 4-6 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของวัตถุประสงค์หลักในการเดินทาง

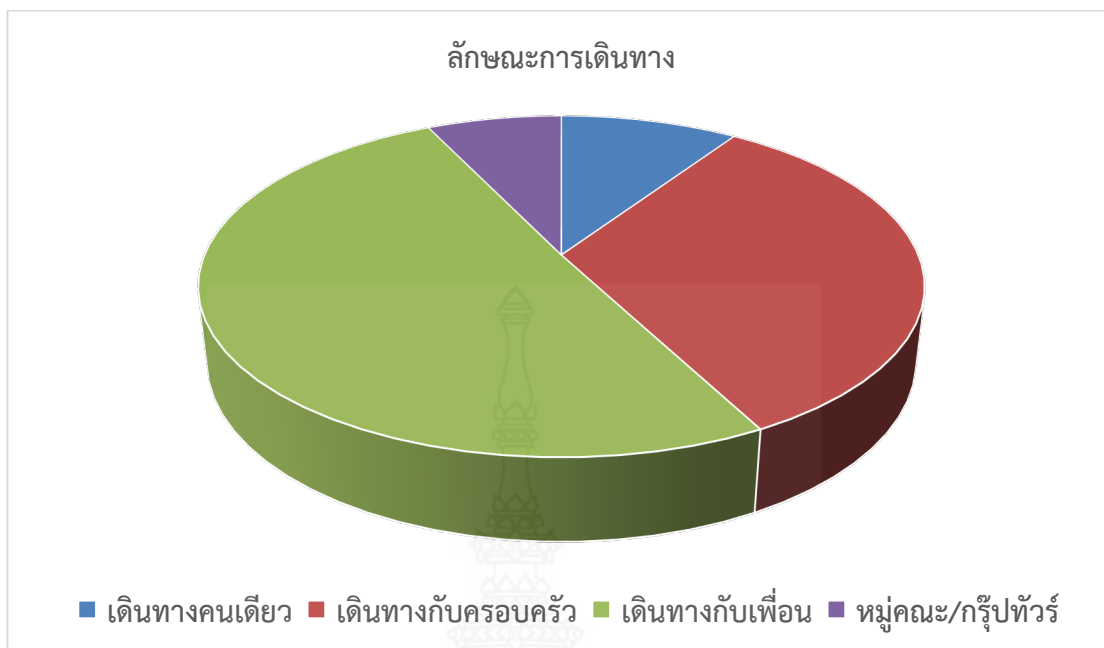
จากตารางที่ 4-6 และภาพที่ 4-6 พบว่า วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางของผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดได้แก่ เพื่อศึกษาหาความรู้ คิดเป็นร้อยละ 37.14 รองลงมา เพื่อสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คิดเป็นร้อยละ 31.43 อื่นๆ ได้แก่ ท่องเที่ยว พักผ่อน Honeymoon เรียนรู้ประเทศไทย และศึกษาโลกพุทธศาสนา คิดเป็นร้อยละ 11.43 เข้าร่วมเทศกาล ประเพณีต่างๆคิดเป็นร้อยละ 10.85 และน้อยสุดได้แก่ ทำบุญ คิดเป็นร้อยละ 9.15 ตามลำดับ

4.2.2 ลักษณะการเดินทาง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการเดินทาง ของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ และจำแนกตามสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยภาพรวมปรากฏผลดังตารางที่ 4-7 ภาพที่ 4-7

ตารางที่ 4-7 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของลักษณะการเดินทาง

ลักษณะการเดินทาง	จำนวน	ร้อยละ
เดินทางคนเดียว	33	9.43
เดินทางกับครอบครัว	115	32.85
เดินทางกับเพื่อน	177	50.57
หมู่คณะ/กรุ๊ปทัวร์	25	7.15
รวม	350	100



ภาพที่ 4-7 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของลักษณะการเดินทาง

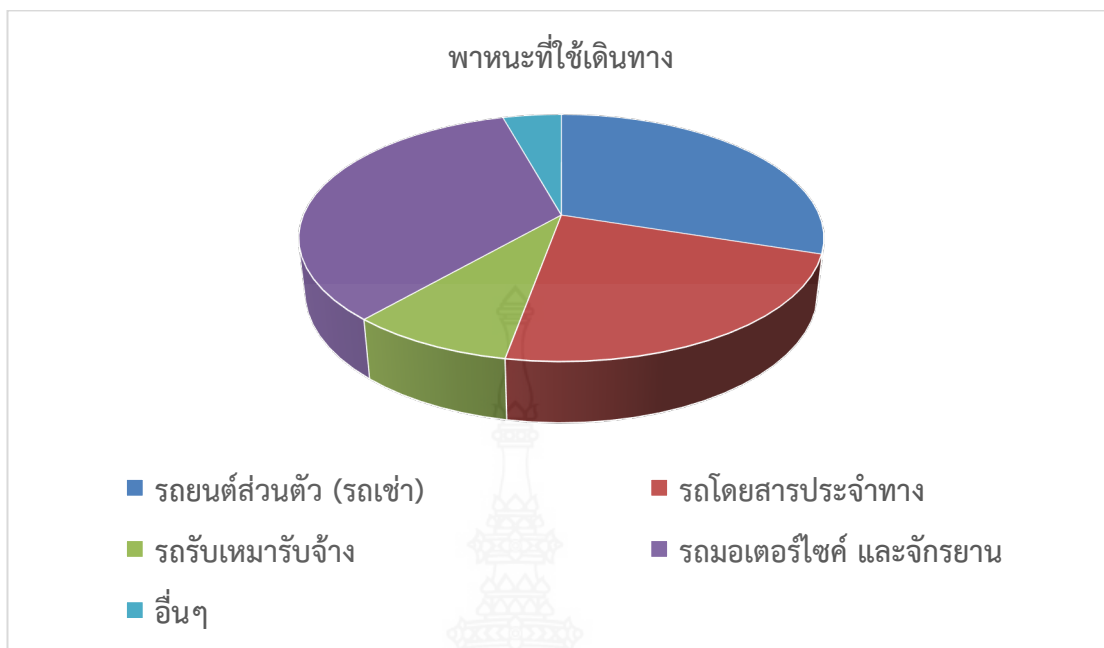
จากตารางที่ 4-7 และภาพที่ 4-7 พบว่า ลักษณะการเดินทางของผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดได้แก่ เดินทางกับเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 50.57 รองลงมา เดินทางกับครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 32.85 เดินทางคนเดียว คิดเป็นร้อยละ 9.43 และน้อยสุด ได้แก่ หมุ่คณะ/กรุ๊ปทัวร์ คิดเป็นร้อยละ 7.15 ตามลำดับ

4.2.3 พาหนะที่ใช้เดินทาง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพาหนะที่ใช้เดินทาง ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ และจำแนกตามสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยภาพรวมปรากฏผลดังตารางที่ 4-8 ภาพที่ 4-8

ตารางที่ 4-8 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของพาหนะที่ใช้เดินทาง

พาหนะที่ใช้เดินทาง	จำนวน	ร้อยละ
รถยนต์ส่วนตัว (รถเช่า)	105	30.00
รถโดยสารประจำทาง	80	22.85
รถรับเหมารับจ้าง	30	8.57
รถมอเตอร์ไซด์ และจักรยาน	120	34.28
อื่นๆ	15	4.30
รวม	350	100



ภาพที่ 4-8 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของพาหนะที่ใช้เดินทาง

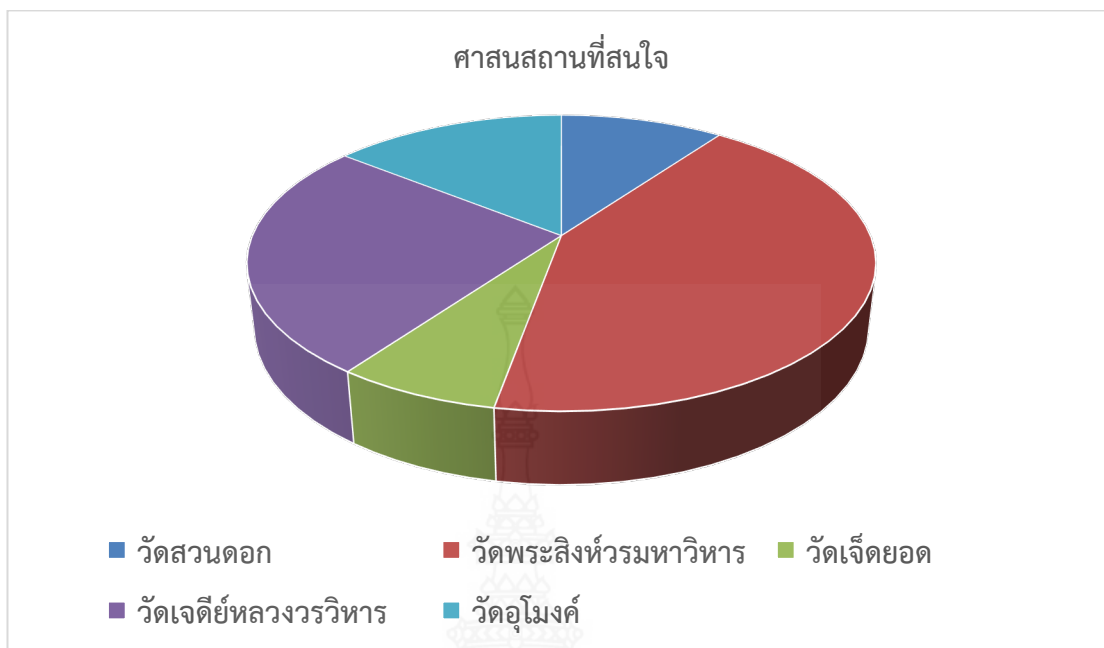
จากตารางที่ 4-8 และภาพที่ 4-8 พบว่า พาหนะที่ใช้เดินทางของผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดได้แก่ รถมอเตอร์ไซด์ และจักรยาน คิดเป็นร้อยละ 34.28 รองลงมา รถยนต์ส่วนตัว (รถเช่า) คิดเป็นร้อยละ 30.00 รถโดยสารประจำทาง คิดเป็นร้อยละ 22.85 รถรับเหมารับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 8.57 และน้อยสุดได้แก่ อื่นๆ ได้แก่ รถของเพื่อนหรือคนรู้จักในจังหวัดเชียงใหม่ คิดเป็นร้อยละ 4.30 ตามลำดับ

4.2.4 ศาสนสถานที่สนใจท่องเที่ยว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับศาสนสถานที่สนใจ ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ และจำแนกตามสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยภาพรวมปรากฏผลดังตารางที่ 4-9 ภาพที่ 4-9

ตารางที่ 4-9 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของศาสนสถานที่สนใจ

ศาสนสถานที่สนใจ	จำนวน	ร้อยละ
วัดสวนดอก	35	10.00
วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร	150	42.85
วัดเจ็ดยอด	25	7.14
วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร	90	25.71
วัดอุโมงค์	50	14.30
รวม	350	100



ภาพที่ 4-9 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของศาสนสถานที่น่าสนใจ

จากตารางที่ 4-9 และภาพที่ 4-9 พบว่า ศาสนสถานที่น่าสนใจของผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุด ได้แก่ วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร คิดเป็นร้อยละ 42.85 รองลงมา วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร คิดเป็นร้อยละ 25.71 วัดอุโมงค์ คิดเป็นร้อยละ 14.30 วัดสวนดอก คิดเป็นร้อยละ 10.00 และน้อยสุดได้แก่ วัดเจ็ดยอด คิดเป็นร้อยละ 7.14 ตามลำดับ

4.2.5 การสืบค้นข้อมูลการท่องเที่ยวจากสื่อ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการสืบค้นสื่อข้อมูลการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ และจำแนกตามสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยภาพรวม ปรากฏผลดังตารางที่ 4-10 ภาพที่ 4-10

ตารางที่ 4-10 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสื่อข้อมูลการท่องเที่ยว

การสืบค้นข้อมูลการท่องเที่ยวจากสื่อ	จำนวน	ร้อยละ
สื่อออนไลน์ เช่น Facebook, Instagram, Youtube	285	81.43
Website ทางการท่องเที่ยว	45	12.85
อื่นๆ เช่น นิตยสาร, คู่มือท่องเที่ยว	20	5.72
รวม	350	100



ภาพที่ 4-10 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของสื่อข้อมูลการท่องเที่ยว

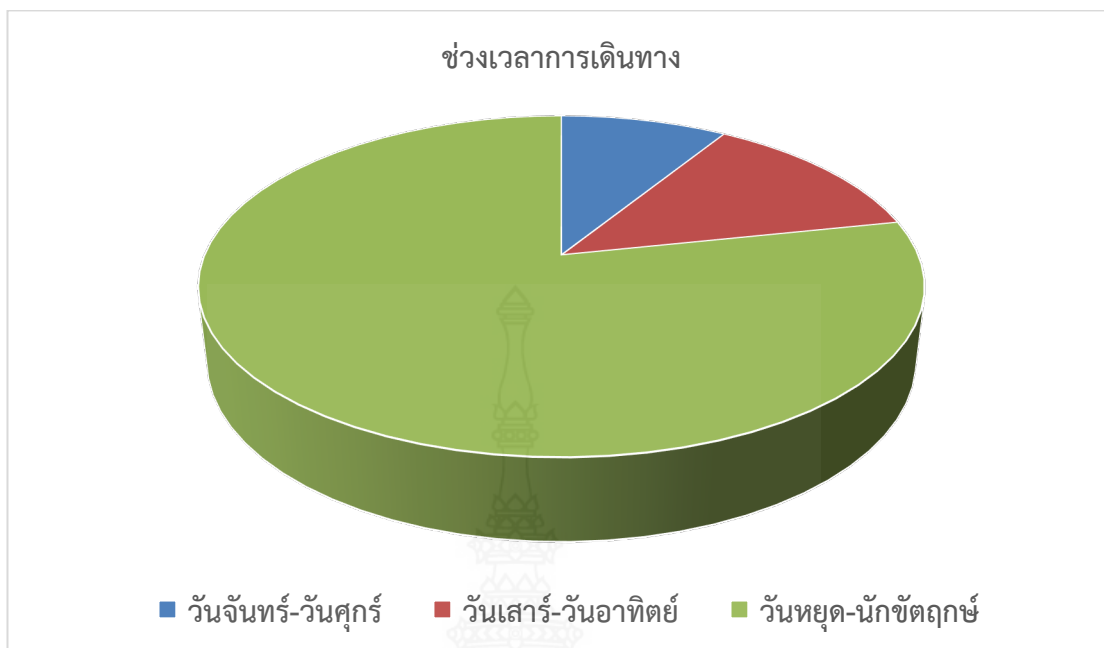
จากตารางที่ 4-10 และภาพที่ 4-10 พบว่า การสืบค้นสื่อข้อมูลการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดได้แก่ สื่อออนไลน์ เช่น Facebook, Instagram, Youtube คิดเป็นร้อยละ 81.43 รองลงมา Website ทางการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 12.85 และน้อยสุดอื่นๆ เช่น นิตยสาร, คู่มือท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 5.72 ตามลำดับ

4.2.6 ช่วงเวลาการเดินทาง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับช่วงเวลาการเดินทาง ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ และจำแนกตามสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยภาพรวม ปรากฏผลดังตารางที่ 4-11 ภาพที่ 4-11

ตารางที่ 4-11 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของช่วงเวลาการเดินทาง

ช่วงเวลาการเดินทาง	จำนวน	ร้อยละ
วันจันทร์-วันศุกร์	31	8.85
วันเสาร์-วันอาทิตย์	45	12.85
วันหยุด-นักขัตฤกษ์	274	78.30
รวม	350	100



ภาพที่ 4-11 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของช่วงเวลาการเดินทาง

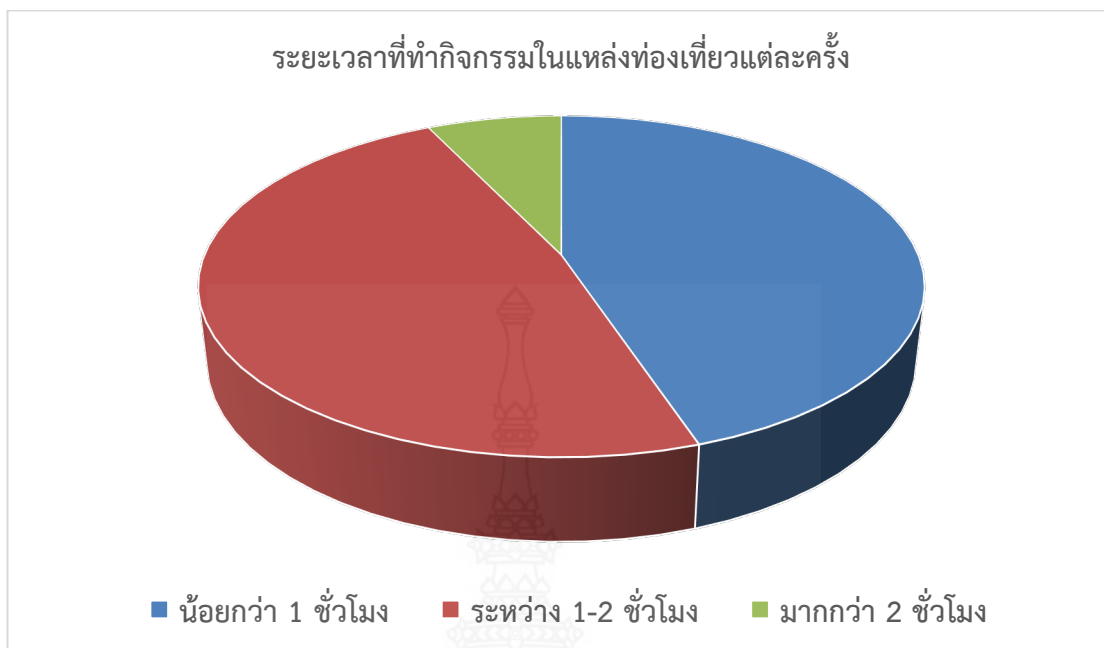
จากตารางที่ 4-11 และภาพที่ 4-11 พบว่า ช่วงเวลาการเดินทางของผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดได้แก่ วันหยุด-นักชัตฤกษ์ คิดเป็นร้อยละ 78.30 รองลงมา วันเสาร์-อาทิตย์ คิดเป็นร้อยละ 12.85 และน้อยสุดได้แก่ วันจันทร์-วันศุกร์ คิดเป็นร้อยละ 8.85 ตามลำดับ

4.2.7 ระยะเวลาที่ทำกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละครั้ง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระยะเวลาที่ทำกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละครั้งของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ และจำแนกตามสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยภาพรวม ปรากฏผลดังตารางที่ 4-12 ภาพที่ 4-12

ตารางที่ 4-12 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของระยะเวลาที่ทำกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละครั้ง

ระยะเวลาที่ทำกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละครั้ง	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 1 ชั่วโมง	157	44.85
ระหว่าง 1-2 ชั่วโมง	168	48.00
มากกว่า 2 ชั่วโมง	25	7.15
รวม	350	100



ภาพที่ 4-12 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของระยะเวลาที่ทำกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละครั้ง

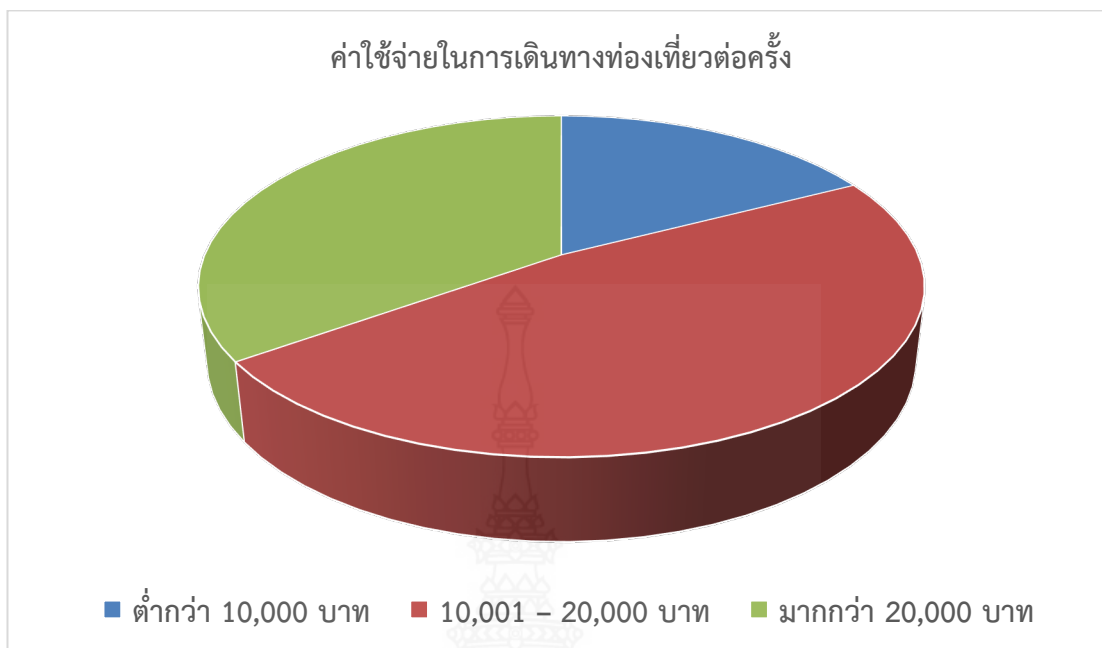
จากตารางที่ 4-12 และภาพที่ 4-12 พบว่า ระยะเวลาที่ทำกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละครั้งของผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดได้แก่ ระหว่าง 1-2 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 48.00 รองลงมาน้อยกว่า 1 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 44.85 และน้อยสุดได้แก่ มากกว่า 2 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 7.15 ตามลำดับ

4.2.8 ค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวต่อครั้ง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวต่อครั้ง ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ และจำแนกตามสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยภาพรวม ปรากฏผลดังตารางที่ 4-13 ภาพที่ 4-13

ตารางที่ 4-13 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของค่าใช้จ่ายในการเดินทางต่อครั้ง

ค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวต่อครั้ง	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 10,000 บาท	61	17.43
10,001 – 20,000 บาท	167	47.72
มากกว่า 20,000 บาท	122	34.85
รวม	400	100



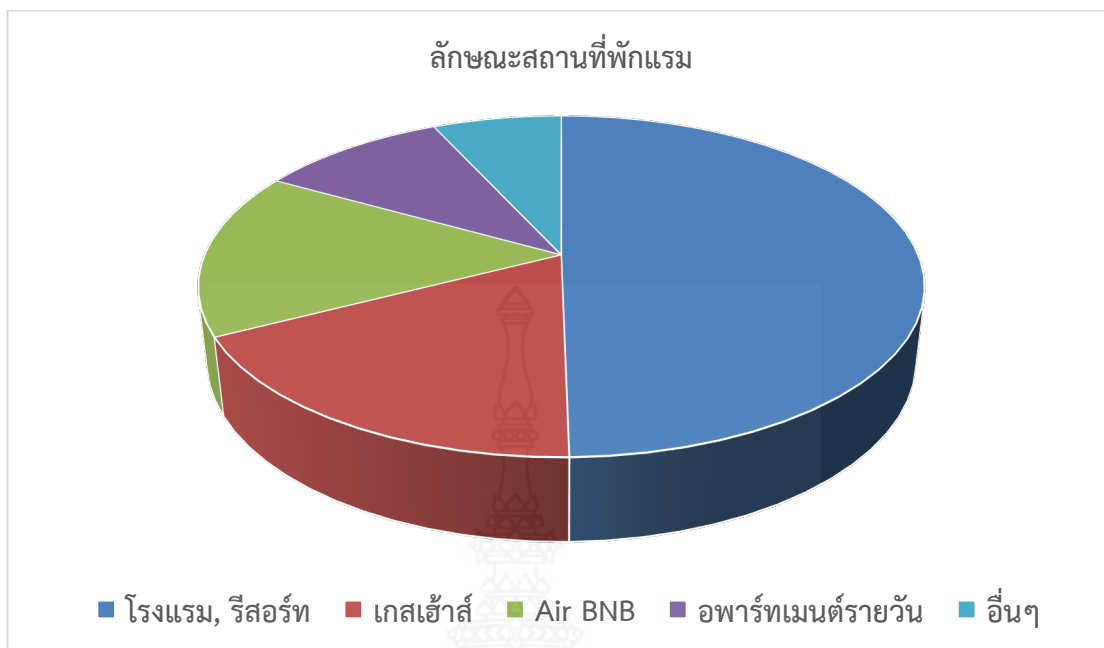
ภาพที่ 4-13 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวต่อครั้ง จากตารางที่ 4-13 และภาพที่ 4-13 พบว่า ค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวต่อครั้งของผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดได้แก่ 10,001 – 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 47.72 รองลงมา มากกว่า 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 34.85 และน้อยสุดได้แก่ ต่ำกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 17.43 ตามลำดับ

4.2.9 ลักษณะสถานที่พักแรม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะสถานที่พักแรม ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่และจำแนกตามสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยภาพรวม ปรากฏผลดังตารางที่ 4-14 ภาพที่ 4-14

ตารางที่ 4-14 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของลักษณะสถานที่พักแรม

ลักษณะสถานที่พักแรม	จำนวน	ร้อยละ
โรงแรม, รีสอร์ท	174	49.71
เกสเฮ้าส์	62	17.72
Air BNB	55	15.72
อพาร์ทเมนต์รายวัน	35	10.00
อื่นๆ เช่น บ้านเพื่อนหรือคนรู้จักในเชียงใหม่	24	6.85
รวม	350	100



ภาพที่ 4-14 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของลักษณะสถานที่พักแรม

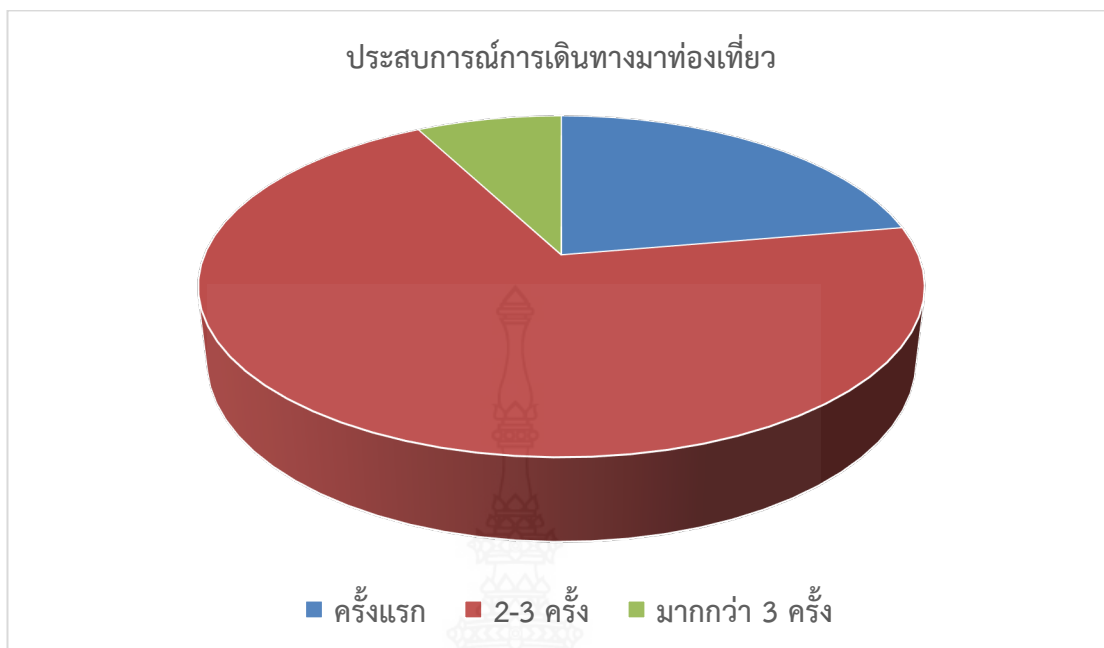
จากตารางที่ 4-14 และภาพที่ 4-14 พบว่า ลักษณะสถานที่พักแรมของผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดได้แก่ โรงแรม, รีสอร์ท คิดเป็นร้อยละ 49.71 รองลงมา เกสเฮ้าส์ คิดเป็นร้อยละ 17.72 Air BNB คิดเป็นร้อยละ 15.72 อพาร์ทเมนต์รายวัน คิดเป็นร้อยละ 10.00 และน้อยที่สุดได้แก่ อื่นๆ เช่น บ้านเพื่อนหรือคนรู้จักในเชียงใหม่ คิดเป็นร้อยละ 6.85 ตามลำดับ

4.2.10 ประสบการณ์การเดินทางมาท่องเที่ยว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์การเดินทางมาท่องเที่ยว ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ และจำแนกตามสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยภาพรวม ปรากฏผลดังตารางที่ 4-15 ภาพที่ 4-15

ตารางที่ 4-15 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของโอกาสในการเดินทางกลับมาท่องเที่ยว

ประสบการณ์การเดินทางมาท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
ครั้งแรก	78	22.28
2-3 ครั้ง	245	70.00
มากกว่า 3 ครั้ง	27	7.72
รวม	350	100



ภาพที่ 4-15 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของประสบการณ์การเดินทางมาท่องเที่ยว

จากตารางที่ 4-15 และภาพที่ 4-15 พบว่า ประสบการณ์การเดินทางมาท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุด ได้แก่ 2-3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 70.00 รองลงมา ครั้งแรก คิดเป็นร้อยละ 22.28 และน้อยสุด ได้แก่ มากกว่า 3 ครั้งคิดเป็นร้อยละ 7.72 ตามลำดับ

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ด้านภาพรวมทั้งหมด และวิเคราะห์เป็นรายด้านทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุ ด้านการคมนาคมขนส่ง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว และด้านสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย รวมทั้งวิเคราะห์เป็นรายข้อ จำนวน 30 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ดังนี้

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา

1. ความหลากหลายของกิจกรรมทางศาสนา
 2. กิจกรรมการเที่ยวชมสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม
 3. กิจกรรมการพิธีกรรมและปฏิบัติธรรมถือศีล
 4. สถานที่ให้เข้าวัดอุ้มงคล
 5. การจัดเครื่องไทยทาน เช่น ดอกไม้ ธูป เทียน เครื่องสังฆทาน เป็นต้น
- ด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุ**
1. การบูรณะงานสถาปัตยกรรมของโบราณสถาน
 2. การบูรณะงานประติมากรรมและจิตรกรรมของโบราณสถาน

3. การเก็บรักษาโบราณวัตถุในศาสนสถาน
 4. การปรับปรุงด้านความสะอาดของโบราณสถาน
 5. การปรับปรุงด้านภูมิทัศน์ของโบราณสถาน
- ด้านการคมนาคมขนส่ง
1. เครื่องหมาย ป้ายสัญญาณจราจรบอกเส้นทาง ป้ายบอกระยะทางอย่างชัดเจน
 2. รถประจำทางให้บริการไปยังศาสนสถาน
 3. เส้นทางการคมนาคม
 4. เส้นทางการคมนาคมเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น
 5. เส้นทางสายรองที่สามารถเข้าถึงศาสนสถานได้สะดวก
- ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก
1. ร้านค้าจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มแก่นักท่องเที่ยว
 2. การบริการห้องน้ำและห้องสุขาที่เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว
 3. สถานที่จอดรถที่เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว
 4. การจัดศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เช่น การให้ข้อมูล การร้องเรียน เป็นต้น
 5. ศูนย์รักษาความปลอดภัยไว้บริการนักท่องเที่ยว
- ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว
1. การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา
 2. การประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
 3. สื่ออินเทอร์เน็ตในการประชาสัมพันธ์
 4. สื่อสิ่งพิมพ์ของวัด
 5. การมีจัดกิจกรรมเทศกาลสำคัญทางศาสนา
- ด้านสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย
1. การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว การจัดลำดับการเข้าชม และรักษาระยะห่างระหว่างบุคคล
 2. ระบบการคัดกรอง การติดตั้งเครื่องเช็คอุณหภูมิร่างกาย การใส่หน้ากากอนามัย การติดตั้งจุดล้างมือด้วยแอลกอฮอล์
 3. การลงทะเบียนผ่านแอปพลิเคชันไทยชนะ หรือแพลตฟอร์มที่เกี่ยวข้อง
 4. แอปพลิเคชันระบบการทำบุญแบบออนไลน์เพื่อลดการแพร่เชื้อโรค
 5. การรักษาความสะอาดสถานที่อย่างสม่ำเสมอ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การปฏิบัติตามระเบียบของสถานที่อย่างเคร่งครัด

โดยมีเกณฑ์ในการวิเคราะห์และแปรข้อมูลดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.00	แปลความว่า	ระดับความคิดเห็นมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49	แปลความว่า	ระดับความคิดเห็นมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49	แปลความว่า	ระดับความคิดเห็นปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49	แปลความว่า	ระดับความคิดเห็นน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49	แปลความว่า	ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

4.3.1 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวม

ตารางที่ 4-16 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวม

แนวทางการพัฒนาพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา	\bar{x}	S.D.
แนวทางการพัฒนาพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา โดยภาพรวม	3.75	0.54
ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา	3.44	0.64
ควรมีความหลากหลายของกิจกรรมทางศาสนา	3.30	0.93
ควรมีกิจกรรมการเที่ยวชมสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม	3.51	0.95
ควรมีกิจกรรมการฟังธรรมและปฏิบัติธรรมถือศีล	3.47	0.88
ควรมีสถานที่ให้เช่าวัตถุมงคล	3.31	1.00
ควรมีการจัดเครื่องไทยทาน เช่น ดอกไม้ รูป เทียน เครื่องสังฆทาน	3.60	0.91
ด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุ	3.63	0.71
ควรมีการบูรณะงานสถาปัตยกรรมของโบราณสถาน	3.66	0.93
ควรมีการบูรณะงานประติมากรรมและจิตรกรรมของโบราณสถาน	3.65	0.96
ควรมีการเก็บรักษาโบราณวัตถุในศาสนสถาน	3.64	0.69
ควรมีการปรับปรุงด้านความสะอาดของโบราณสถาน	3.59	0.95
ควรมีการปรับปรุงด้านภูมิทัศน์ของโบราณสถาน	3.61	0.94
ด้านการคมนาคมขนส่ง	3.70	0.73
ควรมีเครื่องหมาย ป้ายสัญญาณจราจรบอกเส้นทางอย่างชัดเจน	3.73	0.92
ควรมีรถประจำทางให้บริการไปยังศาสนสถานโดยสะดวก	3.61	0.98
ควรมีเส้นทางคมนาคมที่ดีและปลอดภัย	3.72	0.94
ควรมีเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น	3.72	0.91
ควรมีเส้นทางสายรถที่สามารถเข้าถึงศาสนสถานได้สะดวก	3.70	0.90
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	3.53	0.75
ควรมีร้านค้าจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มแก่นักท่องเที่ยว	3.21	1.03
ควรมีการบริการห้องน้ำและห้องสุขาที่เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว	3.60	1.01
ควรมีสถานที่จอดรถที่เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว	3.55	0.98
ควรมีสุนัขบริการแก่นักท่องเที่ยว	3.66	0.92
ควรมีสุนัขรักษาความปลอดภัยบริการแก่นักท่องเที่ยว	3.66	0.92
ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว	3.64	0.70
ควรมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา เช่น นำชมสถานที่	3.47	1.02
ควรมีการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในบริเวณวัด	3.58	0.95

ควรมีสื่ออินเทอร์เน็ตในการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย	3.69	0.93
ควรมีสื่อสิ่งพิมพ์ของวัด เช่น แผ่นพับ หนังสือ	3.75	0.83
ควรมีการจัดกิจกรรมเทศกาลหรือวันสำคัญทางศาสนา	3.72	0.91
ด้านสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย	4.56	0.74
ควรมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว การจัดลำดับการเข้าชม และรักษา ระยะห่างระหว่างบุคคล	4.68	0.81
ควรมีระบบการคัดกรอง การติดตั้งเครื่องเช็คอุณหภูมิร่างกาย การใส่ หน้ากากอนามัย การติดตั้งจุดล้างมือด้วยแอลกอฮอล์	4.85	0.92
ควรมีการลงทะเบียนผ่านแอปพลิเคชันไทยชนะหรือแพลตฟอร์มที่เกี่ยวข้อง	4.17	0.84
ควรมีแอปพลิเคชันระบบการทำบุญแบบออนไลน์เพื่อลดการแพร่เชื้อโรค	4.24	0.83
ควรมีการรักษาความสะอาดสถานที่อย่างสม่ำเสมอ การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์การปฏิบัติตามระเบียบของสถานที่อย่างเคร่งครัด	4.87	0.90

จากตารางที่ 4-16 พบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติ ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวม อยู่ในระดับความคิดเห็นมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย อยู่ในระดับความคิดเห็นมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 ด้านการคมนาคมขนส่ง อยู่ใน ระดับความคิดเห็นมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว อยู่ในระดับความ คิดเห็นมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64 ด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุ อยู่ในระดับความคิดเห็น มาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับความคิดเห็นมาก โดยมี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา อยู่ในระดับความคิดเห็นปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายข้อ มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.21 - 4.87 ซึ่ง สามารถเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามเกณฑ์ในการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลได้ดังนี้

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ในเทศบาลนคร เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นรายข้อที่อยู่ในระดับความคิดเห็นมากที่สุด ได้แก่ ควรมีการรักษาความ สะอาดสถานที่อย่างสม่ำเสมอ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การปฏิบัติตามระเบียบของสถานที่อย่าง เคร่งครัด ($\bar{x}=4.87$) ควรมีระบบการคัดกรอง การติดตั้งเครื่องเช็คอุณหภูมิร่างกาย การใส่หน้ากาก อนามัย การติดตั้งจุดล้างมือด้วยแอลกอฮอล์ ($\bar{x}=4.85$) ควรมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว การ จัดลำดับการเข้าชม และรักษาระยะห่างระหว่างบุคคล ($\bar{x}=4.68$)

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ในเทศบาลนคร เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นรายข้อที่อยู่ในระดับความคิดเห็นมาก ได้แก่ ควรมีแอปพลิเคชันระบบ การทำบุญแบบออนไลน์เพื่อลดการแพร่เชื้อโรค ($\bar{x}=4.24$) ควรมีการลงทะเบียนผ่านแอปพลิเคชันไทย ชนะหรือแพลตฟอร์มที่เกี่ยวข้อง ($\bar{x}=4.17$) ควรมีสื่อสิ่งพิมพ์ของวัด ($\bar{x}=3.75$) ควรมีเครื่องหมาย ป้าย สัญลักษณ์จราจรบอกเส้นทาง ป้ายบอกระยะทางอย่างชัดเจน ($\bar{x}=3.73$) ควรมีเส้นทางคมนาคมที่ดี ($\bar{x}=3.72$) ควรมีการจัดกิจกรรมเทศกาลสำคัญทางศาสนา ($\bar{x}=3.72$) ควรมีเส้นทางคมนาคมกับ

แหล่งท่องเที่ยวอื่น ($\bar{x}=3.72$) ควรมีเส้นทางสายรองที่สามารถเข้าถึงศาสนสถานได้สะดวก ($\bar{x}=3.70$) ควรมีสื่ออินเทอร์เน็ตในการประชาสัมพันธ์($\bar{x}=3.69$) ควรมีการบูรณะงานสถาปัตยกรรมของโบราณสถาน ($\bar{x}=3.66$) ควรมีศูนย์รักษาความปลอดภัยไว้บริการนักท่องเที่ยว ($\bar{x}=3.66$) ควรมีการจัดศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ($\bar{x}=3.66$) ควรมีการบูรณะงานประติมากรรมและจิตรกรรมของโบราณสถาน ($\bar{x}=3.65$) ควรมีการบูรณะซ่อมแซมหรือการเก็บรักษาโบราณวัตถุในศาสนสถาน ($\bar{x}=3.64$) ควรมีรถประจำทางให้บริการไปยังศาสนสถานโดยสะดวก ($\bar{x}=3.61$) ควรมีการปรับปรุงด้านภูมิทัศน์ของโบราณสถาน ($\bar{x}=3.61$) ควรมีการบริการห้องน้ำและห้องสุขาที่เพียงพอต่อนักท่องเที่ยว ($\bar{x}=3.60$) ควรมีการจัดเครื่องไทยทาน ($\bar{x}=3.60$) ควรมีการปรับปรุงด้านความสะอาดของโบราณสถาน ($\bar{x}=3.59$) ควรมีการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ($\bar{x}=3.58$) ควรมีสถานที่จอดรถที่เพียงพอต่อนักท่องเที่ยว ($\bar{x}=3.55$) และควรมีกิจกรรมการท่องเที่ยวชมสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม ($\bar{x}=3.51$) ตามลำดับ

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นรายชื่อที่อยู่ในระดับความคิดเห็นปานกลาง ได้แก่ ควรมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ($\bar{x}=3.47$) ควรมีกิจกรรมการฟังธรรมและปฏิบัติธรรมถือศีล ($\bar{x}=3.47$) ควรมีสถานที่ให้เช่าวัตถุมงคล ($\bar{x}=3.31$) ควรมีความหลากหลายของกิจกรรมทางศาสนา ($\bar{x}=3.30$) และควรมีร้านค้าจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มแก่นักท่องเที่ยว ($\bar{x}=3.21$) ตามลำดับ

แนวทางการพัฒนาพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นรายชื่อที่อยู่ในระดับความคิดเห็นน้อยและน้อยที่สุด ผลของการวิจัยไม่พบรายการใดที่อยู่ในเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยในระดับนี้

4.4 ผลการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สำหรับข้อความที่เป็นปลายเปิด ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สำหรับข้อความที่เป็นปลายเปิด ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวน 2 ข้อ ดังนี้

4.4.1 ข้อคิดเห็นของนักท่องเที่ยวจากการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ต่อไปนี้เป็นตารางเรียงลำดับค่าความถี่ของข้อคิดเห็นของนักท่องเที่ยว จากการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เรียงจากค่าความถี่มากไปหาความถี่น้อย ได้ดังนี้

ลำดับ	ข้อคิดเห็น	ความถี่
1	รถโดยสารมีราคาแพง	30
2	ประทับใจในการเดินทาง	10

4.4.2 ข้อเสนอแนะอื่นๆหรือสิ่งที่ควรปรับปรุงของนักท่องเที่ยงจากการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ต่อไปนี้เป็นตารางเรียงลำดับค่าความถี่ของข้อเสนอแนะอื่นๆหรือสิ่งที่ควรปรับปรุงของ นักท่องเที่ยง จากการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เรียงจาก ค่าความถี่มากไปหาความถี่น้อย ได้ดังนี้

ลำดับ	ข้อเสนอแนะอื่นๆหรือสิ่งที่ควรปรับปรุง	ความถี่
1	ควรบูรณะซ่อมแซมงานสถาปัตยกรรม	10
2	ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัด	8
3	ไม่ควรเน้นการทำบุญที่มากเกินไป	5



บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาพฤติกรรมและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยตั้งวัตถุประสงค์ของงานวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา เทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงศาสนาในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำนวน 350 คน ที่เดินทางมาท่องเที่ยวศาสนสถานในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 5 แห่ง ได้แก่ วัดสวนดอก วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร วัดเจ็ดยอด วัดเจ็ดยอดหลวงวรวิหาร และวัดอุโมงค์ ในระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ. 2564 ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2565 โดยเป็นการเก็บข้อมูลแบบผสมผสานทั้งการเก็บข้อมูล ณ จังหวัดเชียงใหม่ และการใช้แบบสอบถามออนไลน์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ที่สร้างขึ้นแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะประกอบไปด้วย เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และภูมิลำเนา โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) มีข้อความจำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) มีข้อความจำนวน 10 ข้อ โดยแบ่งเป็น 10 หัวข้อหลักคือ วัตถุประสงค์หลักในการเดินทาง ลักษณะการเดินทาง พาหนะที่ใช้เดินทาง ศาสนสถานที่น่าสนใจ การสืบค้นข้อมูลการท่องเที่ยวจากสื่อ ช่วงเวลาการเดินทาง ระยะเวลาที่ทำกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละครั้ง ค่าใช้จ่ายในการเดินทางต่อครั้ง ลักษณะสถานที่พักแรม และประสบการณ์การเดินทางมาท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) มีข้อความจำนวน 30 ข้อ แบ่งออกเป็น 6 หัวข้อหลัก คือ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุ ด้านการคมนาคมขนส่ง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว และด้านสุขอนามัยและความปลอดภัย ซึ่งมีเกณฑ์ในการกำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Open-Ended)

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ ปรากฏว่าค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.941 สำหรับวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีในการตอบแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ซึ่งได้รับการตอบรับทั้งสิ้น 350 ชุด จากจำนวนที่ตั้งไว้ 400 ชุด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการ

คำนวณหาค่าร้อยละ (Percentage) และความถี่ (Frequency) สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวต่างชาติ วิเคราะห์โดยการคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean: \bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วเรียบเรียงออกมาเป็นค่าความถี่ (Frequency) สำหรับความคิดเห็นข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่มีต่อความต้องการและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ และการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติทั้งหมดใช้การวิเคราะห์โดยคอมพิวเตอร์

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ พบว่า เป็นเพศหญิง จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 43.71 อายุ 36-45 ปี จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 38.57 อาชีพรับจ้างทั่วไป/พนักงานเอกชน จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 36.57 ระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 302 คน คิดเป็นร้อยละ 86.28 และเป็นชาวเอเชีย จำนวน 280 คน คิดเป็นร้อยละ 80.00

5.1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางเพื่อศึกษาหาความรู้ จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 37.14 มีลักษณะการเดินทางกับเพื่อน จำนวน 177 คน คิดเป็นร้อยละ 50.57 ใช้รถมอเตอร์ไซด์ และจักรยานเป็นพาหนะในการเดินทาง จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 34.28 มีความสนใจวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 42.85 การสืบค้นข้อมูลการท่องเที่ยวจากสื่อออนไลน์ เช่น Facebook, Instagram, YouTube จำนวน 285 คน คิดเป็นร้อยละ 81.43 เดินทางช่วงวันหยุด-นักขัตฤกษ์ จำนวน 274 คน คิดเป็นร้อยละ 78.30 ใช้เวลาในการทำกิจกรรมต่อครั้ง ระหว่าง 1-2 ชั่วโมง จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 48.00 มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวต่อครั้ง 10,001 – 20,000 บาท จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 47.72 พักที่โรงแรม, รีสอร์ท จำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 49.71 ประสบการณ์การเดินทางมาท่องเที่ยว 2-3 ครั้ง จำนวน 245 คน คิดเป็นร้อยละ 70.00

5.1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.54 โดยแนวทางการพัฒนาด้านสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านการคมนาคมขนส่ง ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ตามลำดับ

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ในด้านสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย อยู่ในระดับความคิดเห็นมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.74 โดยควรมีการรักษาความสะอาดสถานที่อย่างสม่ำเสมอ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การปฏิบัติตามระเบียบของสถานที่อย่างเคร่งครัด เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ควรมีระบบการคัดกรอง การติดตั้งเครื่องใช้คุ้มครองภูมิร่างกาย การใส่หน้ากากอนามัย การติดตั้งจุดล้างมือ

ด้วยแอลกอฮอล์ ควรมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว การจัดลำดับการเข้าชม และรักษาระยะห่างระหว่างบุคคล ควรมีแอปพลิเคชันระบบการทำบุญแบบออนไลน์เพื่อลดการแพร่เชื้อโรค และลำดับสุดท้าย คือ ควรมีการลงทะเบียนผ่านแอปพลิเคชันไทยชนะหรือแพลตฟอร์มที่เกี่ยวข้อง

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ในด้านการคมนาคมขนส่ง อยู่ในระดับความคิดเห็นมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.73 โดยมีแนวทางการพัฒนาเรื่องเครื่องหมาย ป้ายสัญญาณจราจรบอกเส้นทาง ป้ายบอกระยะทางอย่างชัดเจน เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ เส้นทางคมนาคมที่ดี เส้นทางคมนาคมกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น เส้นทางสายรองที่สามารถเข้าถึงศาสนสถานได้สะดวก และลำดับสุดท้าย คือ รถประจำทางให้บริการไปยังศาสนสถานโดยสะดวก

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว อยู่ในระดับความคิดเห็นมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.70 โดยมีแนวทางการพัฒนาเรื่องสื่อสิ่งพิมพ์ของวัด เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ การมีจัดกิจกรรมเทศกาลสำคัญทางศาสนา สื่ออินเทอร์เน็ตในการประชาสัมพันธ์ การประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และอันดับสุดท้ายคือ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ในด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุ อยู่ในระดับความคิดเห็นมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.71 โดยมีแนวทางการพัฒนาเรื่องการบูรณะงานสถาปัตยกรรมของโบราณสถาน เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ การบูรณะงานประติมากรรมและจิตรกรรมของโบราณสถาน การบูรณะซ่อมแซมหรือการเก็บรักษาโบราณวัตถุในศาสนสถาน การปรับปรุงด้านภูมิทัศน์ของโบราณสถาน และอันดับสุดท้าย คือ การปรับปรุงด้านความสะอาดของโบราณสถาน

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับความคิดเห็นมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.75 โดยมีแนวทางการพัฒนาเรื่องศูนย์รักษาความปลอดภัยไว้บริการนักท่องเที่ยว เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ การจัดศูนย์บริการนักท่องเที่ยว การบริการห้องน้ำและห้องสุขาที่เพียงพอต่อนักท่องเที่ยว สถานที่จอดรถที่เพียงพอต่อนักท่องเที่ยว และอันดับสุดท้าย คือ ร้านค้าจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มแก่นักท่องเที่ยว

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา อยู่ในระดับความคิดเห็นปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.75 โดยมีแนวทางการพัฒนาเรื่อง การจัดเครื่องไทยทาน เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ กิจกรรมการเที่ยวชมสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม กิจกรรมการฟังธรรมและปฏิบัติธรรมถือศีล สถานที่ให้เช่าวัตถุมงคล และอันดับสุดท้ายคือความหลากหลายของกิจกรรมทางศาสนา

5.1.4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่มต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จากแบบสอบถามปลายเปิด สรุปได้ดังนี้

5.1.4.1 ข้อคิดเห็นของนักท่องเที่ยวจากการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ รถโดยสารมีราคาแพง

5.1.4.2 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ หรือสิ่งที่ควรปรับปรุงของนักท่องเที่ยวจากการท่องเที่ยว ได้แก่ ควรบูรณะซ่อมแซมงานสถาปัตยกรรม ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัด และไม่ควรเน้นการทำบุญที่มากเกินไป

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากผลของการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ในด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุ อยู่ในระดับความคิดเห็นมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.71 โดยมีแนวทางการพัฒนาเรื่องการบูรณะงานสถาปัตยกรรมของโบราณสถาน เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ การบูรณะงานประติมากรรมและจิตรกรรมของโบราณสถาน การบูรณะซ่อมแซมหรือการเก็บรักษาโบราณวัตถุในศาสนสถาน การปรับปรุงด้านภูมิทัศน์ของโบราณสถาน และอันดับสุดท้าย คือ การปรับปรุงด้านความสะอาดของโบราณสถาน สอดคล้องกับงานวิจัยของประทีป พิษทองกลางและคณะ (2561) ศึกษาวิจัยเรื่อง วัดงาม นามมงคล: แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ของวัดนามมงคล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยววัด วัดควรพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเสริมที่สามารถดึงดูด ความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ หรือมีลักษณะชวนตา ชวนใจ มีเสน่ห์เฉพาะตัวเพิ่มเติม เช่น การคงสถาปัตยกรรมที่เป็นลักษณะเฉพาะแบบพื้นเมืองของพระเจ้าดีย์ กุฎิ ศาลา วิหาร หรือสิ่งปลูกสร้างที่มีลักษณะเฉพาะแบบล้านนา เพิ่มเรื่องราว ประวัติศาสตร์ ความเชื่อ คติธรรม คำกลอน หรือสร้างพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น เป็นต้น นอกจากนี้ผลของการวิจัยแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ในด้านการคมนาคมขนส่ง อยู่ในระดับความคิดเห็นมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.73 โดยมีแนวทางการพัฒนาเรื่องเครื่องหมาย ป้ายสัญญาณจราจรบอกเส้นทาง ป้ายบอกระยะทางอย่างชัดเจน เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ เส้นทางคมนาคมที่ดี เส้นทางคมนาคมกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น เส้นทางสายรองที่สามารถเข้าถึงศาสนสถานได้สะดวก และลำดับสุดท้าย คือ รถประจำทางให้บริการไปยังศาสนสถานโดยสะดวก ยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของประทีป พิษทองกลางและคณะ (2561) ประเด็นในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวการเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดนามมงคลซึ่งควรเพิ่มบริเวณ หรือสถานที่จอด ป้ายบอกทาง หรือป้ายแสดงแผนที่หรือจุดหมายแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถเห็นได้ในระยะไกลในขณะขับรถ เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวต่างถิ่น หรือนักท่องเที่ยวผ่านทางสามารถแวะมาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวได้ ผลของการวิจัยการพัฒนาศาสนสถาน จังหวัดเชียงใหม่ยังสอดคล้องกับ วนิตา ขำเขียว (2562) ศึกษาวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงแสวงบุญทางพระพุทธศาสนา อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี สภาพปัญหาและอุปสรรคของพุทธสถานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงแสวงบุญทางพระพุทธศาสนา อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี คือ การขาดงบประมาณในการดูแลรักษาโบราณสถาน และการขาดงบประมาณในการจัดการให้โบราณสถานเป็นแหล่งเรียนรู้ รวมถึงปัญหาในการจัดทำป้ายอธิบายข้อมูล และป้ายบอกทางภายในวัด และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงรัตน์ โกยกิจเจริญ (2562) ศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการท่องเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวไทยในจังหวัดภูเก็ต ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการให้บริการนักท่องเที่ยวมีปัญหาและอุปสรรคในการท่องเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศาสนาอยู่ในระดับ

มาก โดยมีความคิดเห็นว่าคุณภาพความสะดวกสบายในการเดินทางไปศาสนสถานเป็นปัญหาและอุปสรรคมากที่สุด รองลงมาคือความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว ศาสนสถาน และการเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะในศาสนสถาน

ผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา อยู่ในระดับความคิดเห็นปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.75 โดยมีแนวทางการพัฒนาเรื่อง การจัดเครื่องไทยทาน เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ กิจกรรมการท่องเที่ยวชมสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม กิจกรรมการฟังธรรมและปฏิบัติธรรมถือศีล สถานที่ให้เข้าวัดอุ้มงคล และอันดับสุดท้ายคือความหลากหลายของกิจกรรมทางศาสนา สอดคล้องกับงานวิจัยของประทีป พีชทองกลางและคณะ (2561) เกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวควรจัดกิจกรรมเพิ่มเติมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ สัมผัสวิถีชีวิตท้องถิ่น การฝึกปฏิบัติวิปัสสนา กรรมฐาน ฝึกสติ สมาธิบำบัด ศึกษาสถาปัตยกรรม พุทธศิลป์ หรือศึกษาพระไตรปิฎก เรียนอักษรล้านนา เป็นต้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศนีย์ ปิยะเจริญเดช และคณะ (2564) ศึกษาวิจัยเรื่อง มุมมองการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธ บทความนี้เป็นบทความวิชาการเพื่อนำเสนอมุมมองเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธในปัจจุบัน นำเสนอการพัฒนาด้านการสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงพุทธ จัดกิจกรรมดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชมวัดอย่างต่อเนื่อง พัฒนากฎบัตรสิ่งแวดลอมให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ พัฒนาด้านสถาปัตยกรรมเพื่อรองรับสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และสถานที่ปฏิบัติธรรมเป็นสัปปายะ สะอาด และสงบ

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ด้านภาพรวมทั้งหมดทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุ ด้านการคมนาคมขนส่ง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว และด้านสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกศสุดา ไถงตระกูล และพระครูสุนทรสังฆพินิต พูนชัย ปันธิยะ (บทคัดย่อ: 2561) ศึกษาวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาชุมชนชายแดนแม่น้ำโขงตอนบน จังหวัดเชียงราย ผลของการวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา ควรมีการส่งเสริมด้านงบประมาณ ด้านการให้มีการอบรมให้มีความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชน ด้านการส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการดูแลเรื่องความปลอดภัย การอำนวยความสะดวกเรื่องสุขภาพอนามัย และงานวิจัยของ มนชนก จุลสิขี (2562) ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา วัดในพื้นที่ฝั่งธนบุรี ผลการวิจัยเสนอแนะว่าการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในพื้นที่ของวัดมี 4 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านความปลอดภัย และด้านการสนับสนุน ถือเป็นส่งเสริมให้แต่ละวัดมีศักยภาพและเพื่อเป็นการสืบทอดประเพณี วัฒนธรรมในพื้นที่ และที่สำคัญคือเป็นแนวทางการปรับปรุง พัฒนา และประชาสัมพันธ์วัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาต่อไปในอนาคต

ผลของการวิจัยพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเชิงศาสนา เทศบาลนครเชียงใหม่ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีลักษณะการเดินทางกับเพื่อน จำนวน 177 คน คิดเป็นร้อยละ 50.57 การสืบค้นข้อมูลการท่องเที่ยวจากสื่อออนไลน์ เช่น Facebook, Instagram, YouTube จำนวน 285 คน คิดเป็นร้อยละ

81.43 เดินทางช่วงวันหยุด-นักชัตฤกษ์ จำนวน 274 คน คิดเป็นร้อยละ 78.30 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญชนก สุวรรณพงศ์ (2564) ศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดภูเก็ต พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ซึ่งพบว่าส่วนใหญ่ใช้ช่วงวันหยุดเทศกาลที่หยุดติดกันมากกว่า 3 วัน ใช้แหล่งข้อมูลด้านสื่อ นิตยสาร/สื่อทางออนไลน์ หรือโซเชียลมีเดีย มีเพื่อน/ คู่รักเป็นบุคคลร่วมเดินทาง

ผลของการวิจัยแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ในด้านสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย อยู่ในระดับความคิดเห็นมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.74 โดยควรมีการรักษาความสะอาดสถานที่อย่างสม่ำเสมอ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การปฏิบัติตามระเบียบของสถานที่อย่างเคร่งครัด เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ควรมีระบบการคัดกรอง การติดตั้งเครื่องเซ็นเซอร์อุณหภูมิร่างกาย การใส่หน้ากากอนามัย การติดตั้งจุดล้างมือด้วยแอลกอฮอล์ ควรมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว การจัดลำดับการเข้าชม และรักษาระยะห่างระหว่างบุคคล ควรมีแอปพลิเคชันระบบการทำบุญแบบออนไลน์เพื่อลดการแพร่เชื้อโรค และลำดับสุดท้าย คือ ควรมีการลงทะเบียนผ่านแอปพลิเคชันไทยชนะหรือแพลตฟอร์มที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับบทความวิชาการของ สุภักข์ญา บุญเฉลียวและคณะ (2564) ศึกษาวิจัยเรื่อง COVID-2019: ฉากทัศน์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในสังคมวิถีใหม่ กล่าวว่าการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในสังคมวิถีใหม่ที่มีส่วนประสมต่อระบบเศรษฐกิจทางพระพุทธศาสนาจะต้องกลายเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ๆ ที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์และวิถีทางวัฒนธรรมแบบเดิมๆ ได้ ปลอดภัย ภายใต้มาตรการที่สร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยวผ่านการพัฒนามาตรฐานความปลอดภัยของวัด และแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในระดับสูง การเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อส่วนรวมการสร้างความสุขและความประทับใจ การพัฒนาเทคโนโลยีทันสมัยมากขึ้นและการมีส่วนร่วมของชุมชนและนักท่องเที่ยว ซึ่งเชื่อว่าการสร้างความพร้อมและความใส่ใจที่ลดการแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ น่าจะเป็นการปรับตัวได้และช่วยเสริมสร้างระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ภายใต้คุณค่าเดิมให้คงอยู่ของวัดร่วมกันชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยข้อมูลทั้งหมดเกี่ยวกับพฤติกรรมและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา 2 ส่วน ได้แก่ ข้อเสนอแนะทั่วไป และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา

ควรมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชมงานสถาปัตยกรรม งานประติมากรรม และงานจิตรกรรมต่างๆของศาสนสถาน เพื่อเสริมสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายและน่าสนใจในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว

อัตลักษณ์และความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองนักท่องเที่ยว ควรมีการจัดการอัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณีที่มีอยู่ในชุมชน ประสานให้มาอยู่แนวเดียวกันกับเส้นทางการท่องเที่ยว

ด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุ

ควรมีการบูรณะ ปรับปรุง และซ่อมแซมงานสถาปัตยกรรมของโบราณสถานให้มีความสวยงามและอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญมาก เนื่องจากพระสงฆ์ท่านมีกิจ พระศาสนาที่ต้องปฏิบัติ การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวจึงต้องอาศัยสรรพกำลังจากทุกภาคส่วน คือ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งคนภายในและคนภายนอก หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภาคเอกชน รวมถึงประชาชนในชุมชนทุกคนที่จะเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญให้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความยั่งยืน

ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว

การประชาสัมพันธ์ สังคมสมัยใหม่เชื่อมต่อสื่อสารกันผ่านโลกออนไลน์ เป็นส่วนมาก การเข้าถึง ทราบข่าว การส่งต่อผ่านสื่อสังคมออนไลน์ทำได้ง่าย ดังนั้น การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์ สื่อดิจิทัลต้องมีผู้จัดการดูแล อย่างเป็นระบบ

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

5.3.2.1 เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตเฉพาะการศึกษาพฤติกรรมและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเท่านั้น ดังนั้นควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับ ทักษะคติ หรือความพึงพอใจ หรือความต้องการ หรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงศาสนา เพื่อให้เป็นการพัฒนาเป็นไปในแนวทางเดียวกันและใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาครั้งต่อไป

5.3.2.2 ควรศึกษาวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมของกลุ่มคนประเภทต่าง ๆ เช่น นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ หรือขยายประเด็นในเรื่องการพัฒนาสุขภาวะผ่านการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย

บรรณานุกรม

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). ข้อมูลอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทย.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ.
- กรมการศาสนา. (2558). แนวทางการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเส้นทาง แสงวงบุญใน
มิติทางศาสนา. กรุงเทพฯ : ผู้แต่ง
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2554). มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว. ออสเตรเลีย: การ
ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- เกศสุตา ไถงตระกูล พระครูสุนทรสังฆพินิต พูนชัย ปันธิยะ. (2561). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทาง
พระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาชุมชนชายแดนแม่น้ำโขงตอนบน จังหวัดเชียงราย. วารสาร
การบริหารท้องถิ่น, 11(4), 131-143.
- ขวัญชนก สุวรรณพงศ์. (2564). พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดภูเก็ตของ
นักท่องเที่ยวชาวไทย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์,
7(3), 113-128.
- จุฬาลักษณ์ พันธัง. (2562). การจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองพัทยา.
วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 11(2), 509-534.
- ชฎิล มาตรา และโอษฐ์ญา บัวธรรม. (2560). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของ
พระบรมธาตุนาคน อ่าเภอนาคน จังหวัดมหาสารคาม. วารสารช่อพะยอม, 28(2), 57-63.
- ชวัลนุช อุทยาน. (2551). พฤติกรรมนักท่องเที่ยว. ค้นเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2563, จาก
<http://touristbehaviour.wordpress.com/1/>
- ซัชพล ทรงสุนทรวงศ์. (2555). การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. สาขาวิชาวิทยาการ
จัดการ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ดวงรัตน์ โกยกิจเจริญ. (2562). พฤติกรรมการท่องเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยว
ไทยในจังหวัดภูเก็ต. วารสารปัญญา, 26(1), 76-85.
- ทัศนีย์ ปิยะเจริญเดช พระพงษ์ศักดิ์ สนมมโน (เกษวงค์รอด) และกรกต ชาบันทิต. (2564). มุมมอง
การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธ. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์, 15(2), 264-273.
- ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ และคณะ. (2561). การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมใน
จังหวัด พระนครศรีอยุธยา. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, 10(1),
65-80.
- ธานินทร์ ศิลปะจารุ. (2561). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. พิมพ์ครั้งที่
ที่ 17. กรุงเทพฯ: บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2561). พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในการตัดสินใจท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: บริษัท
เพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด.

- ประทีป พีชทองกลาง, เพราพิลาส ประสิทธิ์บุรีรักษ์ และญาติาวีมินทร์ พีชทองกลาง. (2561). วัตงาม นามมงคล: แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดนามมงคล ในเขตอำเภอ เมือง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม, 7(1), 212-242.
- ประทีป พีชทองกลาง, นิศรา จันท์เจริญสุข และญาติาวีมินทร์ พีชทองกลาง. (2560). แนวทางการ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประดิษฐานพระเจ้าทันใจ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. จันทรเกษม สาร, 23(45), 65-80.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2559). บทนำสู่พุทธธรรม: ชีวิตงาม สังคมดี ธรรมชาติเป็น รมณีย์. กรุงเทพฯ: ผลิติมม์.
- พระศรีสังคม ชยานุวาทโธ (ธนาวงษ์). (2562). การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา: รูปแบบและเครือข่าย การจัดการท่องเที่ยวของวัดในสังคมไทย. วารสารมหาจุฬาริชาการ, 7(3), 238-249.
- ภาณุวัฒน์ รักดีอักษร. (2559). การศึกษาแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่มีต่อการท่องเที่ยวใน แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย. วารสารวิเทศศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 6(1), 73-107.
- มนชนก จุลสิกข์. (2562). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา วัดในพื้นที่ฝั่งธนบุรี. วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 21(2), 203-210.
- วนิดา ขำเขียว. (2562). การท่องเที่ยวเชิงแสวงบุญทางพระพุทธศาสนา อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารศรีนครินทร์วิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 11(21), 123-134.
- วุฒินันท์ กันทะเตียน. (2560). ภูมิสถาปัตยกรรมของวัดไทยกับการเรียนรู้และการเสริมสร้างสุขภาวะ เชิงพุทธบูรณาการ. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราช วิทยาลัย, 13(2), 137-149.
- ศุภลักษณ์ อัครางกูร. (2562). พฤติกรรมนักท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 7.ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา.
- สายันต์ ไพรัชญจิตร. (2548). การจัดการโบราณสถาน โบราณวัตถุศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถาน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์แก่นจันทร์ จำกัด.
- สุภักชญา บุญเฉลียว, สามารถ บุญรัตน์ และพระครูพิพิธสุตาทร. (2564). COVID-2019: ฉากทัศน์ การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในสังคมวิถีใหม่. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 21(4), 329-340.
- สุรศักดิ์ ศิลาวรรณา. (2550). การท่องเที่ยวและการเผยแพร่พระพุทธศาสนา บทบาทของวัดในเขต กรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา วัดบวรนิเวศวิหารและวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม. สาร นิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม. (2557). แนวทางการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยว เส้นทางแสวงบุญในมิติทางศาสนา ปี 2557. กรุงเทพฯ: กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงใหม่. (2562). ข้อมูลการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่.
- อารีย์ นัยพินิจ, จิรชญา มณีเนตร, ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร, และภัทรพงษ์ เกริกสกุล. (2555). การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์. วารสารปัญญาภิวัฒน์, 5(1), 31-40.

- Choe, J., Dong, E., Chick, G., Wright, S., & Zhang, L. (2013). Turner's communities and non-Buddhists who visit Buddhist temples. *Tourism*, 61 (3), 245–257.
- Cohen, E. (1979). A Phenomenology of Tourist Experience. *Sociology*, 13: 179-201.
- Department of Religious Affairs, Ministry of Culture. (2013). *Khumbūe Kān Patibat Satsana Phithī* [Ordinance practice guide]. Bangkok: the Agricultural Cooperatives Federation of Thailand, LTD.
- donate.dkcmmain.org. (2564). คู่มือบริจาคเงินออนไลน์ผ่านทางอินเทอร์เน็ต. เข้าถึงได้จาก [https:// donate.dkcmmain.org/PublicFiles/manual/dmanual.pdf](https://donate.dkcmmain.org/PublicFiles/manual/dmanual.pdf)
- Perreault, W.D., & Dorden, W. R. (1979). A Psychological classification of vacation lifestyles. *Journal of Leisure Research*, 9: 208-224.



ภาคผนวก



ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม



Questionnaire

Project Title BEHAVIORS OF FOREIGN TOURISTS TOWARD DEVELOPMENT
GUIDELINES OF RELIGIOUS TOURISM AT CITY MUNICIPAL OF CHAING MAI, CHIANG
MAI PROVINCE

Part 1 General Information of the Respondent

Instructions: Please consider the following questions and Mark ✓ in the box
In front of the answer of your choice. (Please answer all questions)

1. Gender

1. Male 2. Female
 3. LGBTQ

2. Age

1. Under 25 years old 2. 25-35 years old
 3. 36-45 years old 4. Over 46 years old

3. Occupation

1. Student/Scholar 2. Business Owner
 3. Government Officer 4. Private Employees
 5. Other (Please specify).....

4. Education

1. Lower than Bachelor's Degree 2. Bachelor's Degree
 3. Master's Degree 4. Higher than Master's Degree

5. Nationality

- Please fill your information.....

Part 2 The Behavior of Foreign Tourists of Religious Tourism

Instructions: Please consider the following question and Mark ✓ in the box
In front of the answer of your choice. (Please answer all questions)

6. The Main Purpose of Trip

- 1. For learning about Arts
- 2. For doing Sacred worship
- 3. For Participating in traditional festivals
- 4. For Making Merit
- 5. Others (Please specify).....

7. Configuration Travel

- 1. Solo Travel 2. Travel with Family
- 3. Travel with Friend 4. Groups Tour

8. Vehicles for Travel

- 1. Car Rental 2. Passenger Bus
- 3. Chartered Car 4. Motorcycle/Bicycle
- 5. Others (Please specify).....

9. Religious Places of Interest

- 1. Wat Suan Dok
- 2. Wat Pra Singha Wora Maha Wihan
- 3. Wat Jet Yod
- 4. Wat Chedi Luang Wora Wihan
- 5. Wat Umong

10. What media do you know about travel information?

- 1. Social Media 2. Website
- 3. Magazine

11. Travel Time

- 1. Monday-Friday 2. Saturday-Sunday
- 3. Holidays

12. How long does it take you to do activities in each tourist attraction?

- 1. Less than 1 hour 2. Between 1-2 hours
- 3. More than 2 hours

13. How much expenses do you pay for your travel?

- 1. Lower than 10,000 Baht

- 2. 10,001-20,000 Baht
- 3. More than 20,000 Baht

14. Type of Accommodation

- 1. Hotels/Resorts
- 2. Guesthouse
- 3. Air BNB
- 4. Rental Apartment
- 5. Others (Please specify).....

15. Travel experience in Chiang Mai

- 1. First time
- 2. 2-3 Times
- 3. More than 3 Times



Part 3 Development Guidelines of Religious Tourism

Instructions: Please consider the following question and Mark ✓ in the Rating Scale.

Please select an answer to the most real (Please answer all questions)

5 = Totally Agree, 4 = Agree, 3 = Average, 2 = Disagree, 1 = Totally Disagree

Development Guidelines of Religious Tourism	Opinion Levels				
	5	4	3	2	1
The Activities of Religious Tourism Factors					
16. There should be a variety of religious activities.					
17. There should be sightseeing on activities the architecture, sculptures, paintings.					
18. There should be a sermon hearing and practice Buddhist activities.					
21. There should be a place to rent a sacred object.					
20. There should arrange sets of worships, Such as flowers, candles etc.					
The Historic Site and Antiques Factors					
21. There should be the restoration of historic architecture.					
22. There should be the restoration of ancient sculptures and paintings.					
23. There should be the restoration of antiques in religious places.					
24. There should have improved the cleanliness of the archaeological sites.					
25. There should have improved the landscape of the historic site.					
The Transportation Factors					
26. There should be marked clearly.					
27. There should be a bus service to religious places with ease.					
28. There should have good transportation and road conditions.					
29. There should be links transportation to other tourist attractions.					
30. There should be minor roads to religious places which are easily accessible.					

Development Guidelines of Religious Tourism	Opinion Levels				
	5	4	3	2	1
The Facilities Factors					
31. There should be shops selling food and beverage for tourists.					
32. There should be bathrooms and toilets sufficient for tourists.					
33. There should be adequate parking facilities for tourists.					
34. There should be the Visitor Center to provide information or make complaints.					
35. There should be the Security Center to service.					
The Promotion of Tourism Factors					
36. There should be a religious event, Such as gilding Buddha images at 9 temples.					
37. There should be public relation in order to promote tourism, advertising etc.					
38. There should be public relations via the Internet, Such as routes for paying respect to Buddha images.					
39. There should be media publication of the temple, Such as brochures etc.					
40. There should have the activity of important religious festival.					
Health, sanitation and safety					
41. There should be a limit on the number of tourists, traffic ranking and maintain distance between people.					
42. There should be a screening system, installing a body temperature monitor, wearing a mask. Installing an alcohol hand washing point.					
43. There should be registered through the Thai Chana application or the relevant platform.					
44. There should be an online charity application system to reduce the spread of germs.					
45. The place should be kept clean on a regular basis. Outreach to strictly adhere to the rules of the venue.					

Part 4 Other Comments or Suggestions, Useful for the Development of Religious Tourism.

.....

.....

.....

Thank you very much for your cooperation in answering the questionnaire

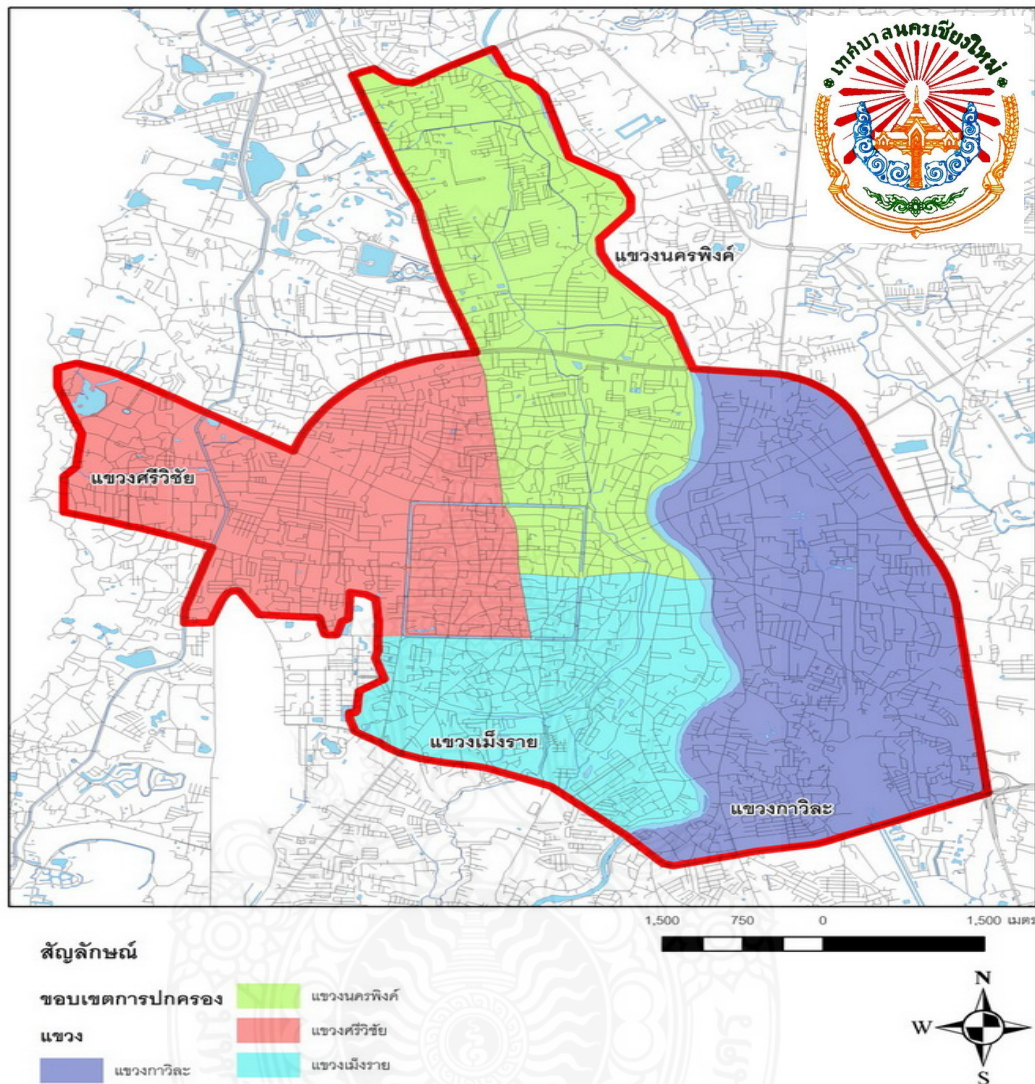


ภาคผนวก ข

แผนที่และข้อมูลศาสนสถานสำคัญ
ในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่



แผนที่เทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่



เทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่รับผิดชอบ 40.216 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ 14 ตำบล ได้แก่ ตำบลหายยา ตำบลช้างม้อย ตำบลศรีภูมิ ตำบลวัดเกต ตำบลช้างคลาน ตำบลพระสิงห์ ตำบลสุเทพบางส่วน ตำบลป่าแดดบางส่วน ตำบลฟ้าฮ่าม ตำบลหนองป่าครั่ง บางส่วน ตำบลท่าศาลาบางส่วน ตำบลป่าตัน ตำบลหนองหอยบางส่วน และตำบลช้างเผือกบางส่วน และมีหน้าที่และความรับผิดชอบครอบคลุม แขวงอีก 4 แขวง ได้แก่ แขวงนครพิงค์ แขวงกาวิละ แขวงเมืองรายและแขวงศรีวิชัย โดยแบ่งพื้นที่ตามแขวงได้ดังนี้

แขวงนครพิงค์	มีพื้นที่ 11.7 ตารางกิโลเมตร
แขวงกาวิละ	มีพื้นที่ 11.4 ตารางกิโลเมตร
แขวงเมืองราย	มีพื้นที่ 7.7 ตารางกิโลเมตร
แขวงศรีวิชัย	มีพื้นที่ 9.2 ตารางกิโลเมตร

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับศาสนสถานสำคัญในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

วัดสวนดอก

วัดสวนดอกตั้งอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ เลขที่ 139 ถนนสุเทพ ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ห่างจากประตูสวนดอกไปทางทิศตะวันตก 1 กิโลเมตร กินเนื้อที่ 35 ไร่ 2 งาน 44 ตารางวา ทิศเหนือยาว 183 เมตร ทิศใต้ยาว 193 เมตร ทิศตะวันออกยาว 176 เมตร และทิศตะวันตกยาว 176 เมตร

วัดสวนดอก หรือวัดบุปผารามตั้งอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย และปัจจุบันได้รับการขึ้นทะเบียนให้เป็นโบราณสถานสำคัญ ภายใต้การกำกับดูแลของกรมศิลปากรเป็นที่เรียบร้อยแล้ว วัดสวนดอกสร้างขึ้นในภายในเวียงสวนดอก ซึ่งเป็นเขตพระราชอุทยานในสมัยราชวงศ์มังราย พระเจ้ากือนา กษัตริย์องค์ที่ 6 แห่งราชวงศ์มังราย ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างเป็น “พระอารามหลวง” เพื่อให้เป็นที่จำพรรษาของ “พระมหาเถระสุนน” ผู้ประดิษฐานพระพุทธรูปศาสนาธิลิ่งกาวงค์ ในแผ่นดินล้านนา และสร้างองค์พระเจดีย์เพื่อประดิษฐาน “พระบรมสารีริกธาตุ” 1 ใน 2 องค์ ที่ “พระมหาเถระสุนน” อัญเชิญมาจากสุโขทัย ในปี พ.ศ. 1912 (องค์หนึ่งประดิษฐานอยู่ในพระเจดีย์ ใน วัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร) วัดสวนดอก ได้รับการบูรณะครั้งสำคัญ 2 ครั้ง ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2450 พระราชชายา เจ้าดารารัศมี ใน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญรวบรวมพระอัฐิ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ และ พระประยูรญาติ มาประดิษฐานรวมกัน และต่อมาอีกครั้งหนึ่งในปี พ.ศ. 2475 เป็นการบูรณปฏิสังขรณ์องค์พระวิหารโดย ครูบาเจ้าศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนา

ปูชนียสถาน-วัตถุ

พระเจดีย์ใหญ่ทรงลังกา

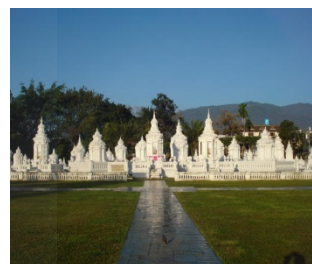
บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 1914 ในรัชกาลของพระเจ้ากือนา กษัตริย์องค์ที่ 6 แห่ง ราชวงศ์มังราย โปรดเกล้าฯ ให้สร้าง “พระอารามหลวง” โดยโปรดเกล้าให้สร้าง “พระเจดีย์ทรงลังกา” ขึ้นเพื่อประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุที่พระมหาเถระสุนนได้อัญเชิญมาจากสุโขทัย ในปี พ.ศ. 1912 ซึ่งแต่เดิมมีเจดีย์แบบสุโขทัย (ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์) อยู่ทางทิศตะวันตกขององค์พระเจดีย์ใหญ่ แต่ได้ปรักหักพังลง ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแห่งชาติในราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 52 ตอนที่ 75 ลงวันที่ 8 มีนาคม 2478

พระเจ้าแก้วตื้อ

พระเจ้าแก้วตื้อ เป็นพระพุทธรูปหล่อองค์ใหญ่ สร้างด้วยโลหะหนัก 9 โกลิต้าลิ่ง (“ตื้อ” เป็นคำในภาษาไทยเหนือ แปลว่า หนักพินซัง) เป็นพระพุทธรูปแบบเชียงแสนฝีมือช่างล้านนาและสุโขทัย หน้าตักกว้าง 8 ศอก หรือ 3 เมตร สูง 4.70 เมตร เพื่อเป็นพระองค์ประธานใน วัดพระสิงห์ แต่เนื่องจากมีน้ำหนักมากไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้ จึงได้ถวายเรือนหลวงของพระองค์เป็นพระวิหาร พระราชทานชื่อว่า “วัดแก้วตื้อ” แทน ซึ่งต่อมาภายหลังได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์ในสมัยครูบาเจ้าศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนา พระพุทธรูปภูมิตำคิง ซึ่งเป็นพระประธานในพระวิหารหลวง สร้างในสมัยพระเจ้ากือนา พ.ศ. 1916 หล่อด้วยทองสัมฤทธิ์ ขนาดเท่าพระวรกายของพระเจ้ากือนา หน้าตักกว้างสองเมตร สูงสองเมตรครึ่ง

กู๋เจ้านายฝ่ายเหนือ

ภายในวัดสวนดอกยังมีสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือกลุ่มกู๋บรรจุพระอัฐิเจ้านายฝ่ายเหนือ นับตั้งแต่พระเจ้ากาวิละ ต้นตระกูล ณ เชียงใหม่ เป็นต้นมา รวมทั้ง เจ้านายผู้ครองนครเชียงใหม่ กู๋นี้ พระราชชายาเจ้าดารารัศมีทรงรวบรวมพระอัฐิจากที่ต่างๆ มาบรรจุรวมไว้ ณ ที่เดียวกันเพื่อให้สมพระเกียรติ ลักษณะกู๋เป็นกลุ่มสถาปัตยกรรมทรงปราสาทขนาดเล็กสร้างอยู่ในพื้นที่ เดียวกันมีการวางผังและจัดระเบียบอย่างสวยงาม ปัจจุบัน กู๋เจ้านายฝ่ายเหนือ ได้ถูกจดทะเบียนให้เป็นโบราณสถานสำคัญ ภายใต้การกำกับดูแลของกรมศิลปากร



วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร

วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร เป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดวรมหาวิหาร ตั้งอยู่ในบริเวณคูเมืองเชียงใหม่ ถนนสามล้าน ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร เป็นวัดสำคัญวัดหนึ่งของเมืองเชียงใหม่ เป็นประดิษฐานพระสิงห์ (พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่มือเมืองเชียงใหม่และแผ่นดินล้านนา พระพุทธรูปเป็นศิลปะเชียงแสนรู้จักกันในชื่อ "เชียงแสนสิงห์หนึ่ง")

วัดพระสิงห์ หรือมีชื่อเต็มว่า วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร เป็นวัดสำคัญวัดหนึ่งของเมืองเชียงใหม่ เป็นวัดที่ประดิษฐาน พระสิงห์ (พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่มือเมืองเชียงใหม่และแผ่นดินล้านนา พระพุทธรูปเป็นศิลปะเชียงแสนรู้จักกันในชื่อ "เชียงแสนสิงห์หนึ่ง วัดพระสิงห์ มีสถาปัตยกรรมล้านนาอันงดงามเป็นที่รู้จักและคุ้นชื่อกันอย่างดี ทุกปีเมื่อถึงช่วงเทศกาลสงกรานต์หรืองานประเพณีปีใหม่เมือง ทางราชการ จึงได้อัญเชิญพระพุทธรูปขึ้นประดิษฐานบนรถบุษบกแห่ไปรอบเมืองเพื่อให้ศรัทธา ประชาชนได้พากันมาสรงน้ำเนื่องในเทศกาลปีใหม่ ตามคติล้านนา คนเกิดปีมะโรงต้องมาไหว้พระสิงห์ให้ได้สักครั้งหนึ่งในชีวิต

สิ่งที่น่าสนใจในวัดพระสิงห์

โบสถ์

เป็นอาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีมุขโถงทั้งด้านหน้าด้านหลัง ลักษณะอาคารและการตกแต่งเป็นแบบศิลปะล้านนา ด้านข้างแลเห็นหน้าต่างขนาดใหญ่ที่เป็นช่องแบบไม้ระแนง แต่ภายในเป็นหน้าต่างจริง มีลายปูนปั้นบริเวณ ซุ้มประตูทางเข้า หน้าบันมีลักษณะวงโค้งสองอันเหนือทางเข้าประกบกัน เรียกว่า คิ้วโค้ง เหนือคิ้วโค้งเป็น วงกลม สองวงคล้ายดวงตา ที่เสาและส่วนอื่นๆ มีปูนปั้นนูน มีรักปั้นปิดทองวิจิตรพิสดารมาก

หอไตร

สร้างเป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ ผนังด้านนอกประดับด้วยทวยเทพปูนปั้น ทำเป็นรูปเทพพนม ยืน บ้างก็หะระประดับ อยู่โดยรอบ เป็นฝีมือช่างสมัยพระเมืองแก้ว ประมาณ พ.ศ. 2476 เจ้าแก้วนารัฐได้ซ่อมแซมขึ้นใหม่ ฐานหอไตรปั้นเป็นลายลูกฟักลวดบัว ภายในประดับด้วยรูปสัตว์หิมพานต์ เช่น นางเงือกมีปีกคชสีห์มีปีก กิเลน เป็นต้น และมีลายประจำยามลักษณะคล้ายลายสมัยราชวงศ์เหม็งของจีน

วิหารลายคำ

วิหารลายคำนี้มีลวดลายปูนปั้นที่สวยงามปราณีตบรรจง แสดงให้เห็นฝีมือของช่างในยุคหนึ่งว่าเจริญถึงที่สุด ตัววิหารลายคำสร้างตามแบบศิลปกรรมของภาคเหนือ มีรูปปั้นพญานาค 2 ตัวอยู่บันไดหน้า และใกล้ ๆ พญานาค มีรูปปั้นสิงห์ 2 ตัว บริเวณ ภายในเป็นที่ประดิษฐาน “พระพุทธสิหิงค์” บนผนังด้านหลังพระประธาน เสาหลวง (เสากลม) เสากระเปียง (เสาสี่เหลี่ยม) มีภาพลายทองพื้นแดงเป็นลวดลายต่างๆ เต็มไปหมด ด้านหลังพระประธาน ยังมีรูปปราสาทแวดล้อมด้วยมังกรและหงส์ มีความงดงามน่าชมยิ่ง ผนังวิหารด้านเหนือมีภาพจิตรกรรม เรื่องสังข์ทอง ด้านใต้เรื่องสุวรรณหงส์ นับเป็นภาพที่น่าสนใจอย่างมาก โดยเฉพาะเรื่องสังข์ทองพบเพียงแห่งเดียวที่นี่

ประวัติพระพุทธสิหิงค์

พระพุทธสิหิงค์ หรือ พระสิงห์ เป็นพระพุทธรูปโบราณหล่อด้วยสำริดหุ้มทอง ปางสมาธิ สูง 79 เซนติเมตร หน้า ตักกว้าง 63 เซนติเมตร เป็นศิลปะแบบลังกา ตามประวัติกล่าวว่า พระเจ้าสีหะพระมหากษัตริย์แห่ง ลังกาทวีป ทรงสร้างขึ้น เมื่อ พ.ศ. 700 ต่อมา เจ้านครศรีธรรมราชได้ไปขอมาถวายพระร่วงแห่งกรุงสุโขทัย เมื่อสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 แห่งกรุงศรีอยุธยาได้กรุงสุโขทัยเป็นเมืองขึ้น จึงได้อัญเชิญพระพุทธสิหิงค์มาประดิษฐาน ที่ กรุงศรีอยุธยาต่อมาได้มีผู้นำไปไว้ที่เมืองกำแพงเพชรและเชียงราย เมื่อพระเจ้าแสนเมืองมา เจ้านครเชียงใหม่ยกทัพไปตีเมืองเชียงรายได้ จึงได้อัญเชิญพระพุทธสิหิงค์มาประดิษฐานที่เชียงใหม่พร้อมกับพระแก้วมรกต เมื่อสมเด็จพระนารายณ์มหาราชตีเมืองเชียงใหม่ได้เมื่อ พ.ศ. 2205 ได้อัญเชิญพระพุทธสิหิงค์มาประดิษฐานที่ วัดพระศรีสรรเพชญ์กรุงศรีอยุธยาเป็นเวลานานถึง 105 ปี เมื่อเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 แก่พม่าใน พ.ศ. 2310 ชาวเชียงใหม่ได้อัญเชิญพระพุทธสิหิงค์กลับไปเชียงใหม่ เมื่อมณฑลพายัพได้กลับมาเป็นของไทย ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาทโปรดให้อัญเชิญลงมา ยังกรุงเทพมหานครเมื่อปี พ.ศ. 2338 ปัจจุบันพระพุทธสิหิงค์ ประดิษฐานอยู่ ณ พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ พระราชวัง บวรสถานมงคล โดยจะมีพิธีเชิญออกมาช่วงเทศกาลสงกรานต์ให้ประชาชนไทยได้สักการะและสงน้ำ ส่วนพระสิงห์ที่ประดิษฐานที่วัดแห่งนี้เป็นพระพุทธรูปจำลอง



วัดเจ็ดยอด

วัดโพธารามมหาวิหาร พระอารามหลวง เป็นวัดพระอารามหลวง ชั้นตรี ชนิดสามัญ (เดิมชื่อ วัดเจดีย์เจ็ดยอด หรือ วัดเจ็ดยอด) ตั้งอยู่ที่ตำบลช้างเผือก อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 1998 พระเจ้าติโลกราช กษัตริย์องค์ที่ 11 แห่งราชวงศ์เม็งราย ทรงสร้างวัดโพธารามมหาวิหาร สร้างด้วยศิลาแลงประดับลวดลายปูนปั้น เป็นเจดีย์พุทธคยา ประเทศอินเดีย

ในปี พ.ศ. 2020 วัดโพธารามมหาวิหาร(วัดเจ็ดยอด) เป็นสถานที่ส่งคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ 8 ของโลก ปัจจุบันเจดีย์เจ็ดยอดหักพังไปเกือบหมด

วัดเจดีย์เจ็ดยอด หรือวัดโพธารามมหาวิหาร เป็นวัดที่มีชื่อเสียงในจังหวัดเชียงใหม่ มีลักษณะของเจดีย์อันเป็นเอกลักษณ์ คือ มีถึงเจ็ดยอดใน 1 เจดีย์ มีลักษณะใกล้เคียงกับ มหาเจดีย์พุทธคยา อินเดีย เป็นวัดประจำปีคนเกิดปีมะเส็ง นอกจากนี้ยังมีโบราณสถานที่สำคัญ ได้แก่ เจดีย์พระเจ้าติโลกราช มณฑปและสฤโปโบราณอื่นๆ ให้ชมอีกด้วย จึงเป็นวัดที่มีความสำคัญในการศึกษาแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์

วัดเจ็ดยอด สันนิษฐานว่าสร้างในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 8-12 ด้วยฝีมือช่างชาวอินเดีย และได้รับการตกแต่งเพิ่มเติมในรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราชสร้างด้วยศิลาแลงก่อสร้างเป็นพระสฤโปเจดีย์ มีจำนวนเจ็ดยอดด้วยกันประดับด้วยลวดลายปูนปั้นเทพโดยรอบมีความเก่าแก่และงดงาม ซึ่งตามความเชื่อของชาวล้านนา พระธาตุประจำปีเกิดปีมะเส็ง คือ โปธิบัลลังก์ วิหารมหาโปธิเจดีย์ ประเทศอินเดีย แต่เพราะอยู่ไกลจึงมีการอนุโลมให้เป็นพระเจดีย์ที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน

เจดีย์เจ็ดยอด ลักษณะคล้ายกับมหาวิหารโปธิที่พุทธคยาในประเทศอินเดีย ที่ฐานเจดีย์ประดับปูนปั้นรูปเทวดา ด้านนอกพระเจดีย์ก็เช่นกันประดับงานปูนปั้นรูปเทวดาทั้งนั่งขัดสมาธิและยืนทรงเครื่องที่มีลวดลายต่างกันไปดูงามน่าชม

ความโดดเด่นของวัดเจ็ดยอดที่มาพร้อมกับอายุอันเก่าแก่ของวัดคือลักษณะคล้ายกับมหาวิหารโปธิที่พุทธคยา ในประเทศอินเดีย ซึ่งฐานเจดีย์นั้นมีการประดับปูนปั้นรูปเทวดา ส่วนด้านนอกพระเจดีย์นั้น ประดับงานปูนปั้นรูปเทวดา ทั้งนั่งขัดสมาธิและยืนทรงเครื่องที่มีลวดลายต่างกันไปดูงามน่าชม อีกทั้งยังสฤโปเจดีย์พระเจ้าติโลกราช เมื่อพระเจ้าติโลกราชสวรรคตในปี พ.ศ. 2030 ซึ่งพระยอดเชียงราย ราชนัดดาได้สืบราชสมบัติแทน และโปรดฯ ให้สร้างสฤโปใหญ่บรรจุอัฐิของพระอัยกาธิราช สิ่งต่อมาที่นำชมคือสัตตมหาสถาน คือสถานที่สำคัญในพุทธประวัติเจ็ดแห่ง ได้แก่ โปธิบัลลังก์ อนิมิตเจดีย์ รัตนจกรมเจดีย์ รัตนขรมเจดีย์ อชปาลนิโครธเจดีย์ ราชายตนเจดีย์ ปัจจุบันเหลืออยู่ที่วัดเจ็ดยอดเพียงสามแห่ง คือ อนิมิตเจดีย์ รัตนขรมเจดีย์ มุจจลินทเจดีย์ อย่างไรก็ตาม วัดเจ็ดยอดนั้นมีความสำคัญในประวัติศาสตร์หน้าหนึ่งของพุทธศาสนาในเมืองไทย เนื่องจากวัดนี้ได้ถูกใช้เป็นสถานที่ในการส่งคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ 8 ของโลกและเป็นครั้งแรกของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2020 ในรัชสมัยพระยาติโลกราชอันเป็นช่วงเวลาที่พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมาก โดยพระยาติโลกราชนั้นทรงสนับสนุนคณะสงฆ์นิกายสิงหล (ลังกาวงศ์) ทรงส่งเสริมการเล่าเรียนทางด้านปริยัติธรรม ทำให้ภิกษุล้านนามีความเชี่ยวชาญภาษาบาลี และโปรดฯ ให้ประชุมพระเถระชั้นผู้ใหญ่เพื่อชำระพระไตรปิฎก ณ วัดโพธารามมหาวิหารหรือวัดเจ็ดยอดในปัจจุบัน โดยใช้เวลา 1 ปีจึงแล้วเสร็จ นอกจากนี้พระอุโบสถหลังแรก ของวัดเจ็ดยอดนั้น พระเมืองแก้วพระราชอาธิบดีลำดับที่ 12 แห่งราชวงศ์เม็งรายซึ่งทรงเป็นพระราชนัดดา ในสมเด็จพระเจ้าติโลกราช โปรดฯ ให้สร้างขึ้นตรงบริเวณที่

ถวายพระเพลิง พระศพพระเจ้ายอดเชียงราย และด้านหลังของพระอุโบสถหลังนี้คือ สฎูปเจดีย์อนุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าติโลกราช ที่ตั้ง : ตั้งอยู่ที่ตำบลช้างเผือก บนถนนชูเปอร์ไฮเวย์ (เชียงใหม่-ลำปาง) ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ออกมาเพียง 4 กิโลเมตร



วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร

วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร เป็นวัดเก่าแก่ในจังหวัดเชียงใหม่ มีชื่อเรียกหลายชื่อ ได้แก่ ราชกุฎาคาร วัดโชติการาม สร้างขึ้นในรัชสมัยของพระเจ้าแสนเมืองมา กษัตริย์ลำดับที่ 7 แห่งราชวงศ์มังราย ไม่ปรากฏปีที่สร้างแน่ชัด สันนิษฐานว่าวัดแห่งนี้น่าจะสร้างในปี พ.ศ. 1928-พ.ศ. 1945 วัดเจดีย์หลวงเป็นพระอารามหลวงแบบโบราณ มีการบูรณะมาหลายสมัย โดยเฉพาะพระเจดีย์ ที่ปัจจุบันมีขนาดความกว้างด้านละ 60 เมตร เป็นองค์พระเจดีย์ที่มีความสำคัญที่สุดองค์หนึ่งในเชียงใหม่

วัดเจดีย์หลวงสร้างอยู่กลางใจเมืองเชียงใหม่ ซึ่งแต่เดิมถือว่าเป็นศูนย์กลางทางการปกครองของอาณาจักรล้านนา ตั้งอยู่เลขที่ 103 ถนนพระปกเกล้า ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีเนื้อที่ภายในวัดประมาณ 32 ไร่ 1 งาน 27 ตารางวา

วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร เป็นวัดเก่าแก่ในจังหวัดเชียงใหม่ วัดเจดีย์หลวงเป็นพระอารามหลวงแบบโบราณ มีการบูรณะมาหลายสมัย โดยเฉพาะพระเจดีย์ที่ปัจจุบันมีขนาดความกว้างด้านละ 60 เมตร เป็นองค์พระเจดีย์ที่มีความสำคัญที่สุดองค์หนึ่งในเชียงใหม่ วัดเจดีย์หลวง แต่เดิมถือว่าเป็นศูนย์กลางทางการปกครองของอาณาจักรล้านนา ปัจจุบันบริเวณ วัดเจดีย์หลวงกลางเมืองเชียงใหม่ มีสิ่งที่น่าสนใจ ได้แก่ เจดีย์หลวง อินทศิลา ต้นยาง กุมภภัณฑ์ พระฤๅษี ซึ่งสะท้อนพัฒนาการคติจักรวาลได้ปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ที่แวดล้อมของเมืองชีวิต

วิหารหลวง

วิหารหลวงของวัดนี้เจ้าคุณอุบาลีคุณปรมาจารย์ (สิริจันทะเถระ) และเจ้าแก้วนารัฐเป็นผู้สร้างขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๗๑ หน้าประตูทางเข้าวิหาร มีบันไดนาคเลื้อยงดงามยิ่ง ใช้ทางเกี่ยวกระหวัดขึ้นไปเป็นซุ้มประตูวิหาร นาคคู่นี้เป็นฝีมือ แก่แก่ที่มีมาตั้งแต่เดิมได้ชื่อว่าเป็นนาคที่สวยงามที่สุดของ มีพระอัฐจารสเป็นพระประธานในพระวิหารหลวง หล่อด้วย ทองสำริด ปางห้ามญาติสูง 18 ศอก พระนางติโลกะจตุดา ราชมารดาของพญาติโลกราช โปรดฯให้หล่อขึ้น เมื่อ พ.ศ. 1954 สมัยรัชกาลที่ 5 ใช้วิหารวัดเจดีย์หลวงเป็นที่ทำพิธีถือน้ำพิพัฒน์สังจจา แทนการใช้ที่วิหารวัดเชียงใหม่

พระเจดีย์หลวง

เริ่มสร้างขึ้น เมื่อ พ.ศ. 1934 สมัยพญาแสนเมืองมา สมัยพญาติโลกราช โปรดให้สร้างเสริมให้มีส่วนสูง 80 เมตร ฐานสี่เหลี่ยมกว้าง ด้านละ 56 เมตรปรับปรุงทรงเป็น แบบโลหะปราสาทของลังกา รูปลักษณะทรงเจดีย์แบบพุกาม ดัดแปลงซุ้มตรงสี่มุมของมหาเจดีย์ มีรูปปั้นช้างค้ำรายล้อมรอบองค์เจดีย์หลวงนั้นมี 28 เชือก การสร้างรูปปั้น ช้างนั้น เป็นการส่งเสริมกำลังเมืองในทางด้านไสยศาสตร์ เพื่อให้เมืองมีความแข็งแรงยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีพิธีการ สักการบูชาพญาช้างทั้ง 8 เชือก เพราะเชื่อว่า จะทำให้เกิดสวัสดิมงคล นำความสงบสุขมาสู่บ้านเมือง ศัตรูไม่กล้า มารุกรานย้ายเมืองได้ เพราะชื่อพญาช้างที่ตั้งขึ้นนั้น เป็นพลังอำนาจก่อเกิดเดชานุภาพ อิทธิฤทธิ์ ช่มชู้บดบัง ขวางกั้น กำจัดปราบปรามอริราชศัตรูที่จะมารุกราน ให้แพ้ยับแตกพ่ายหนีไปเอง ซึ่งแต่ละชื่อมีความหมายดังนี้

เสาอินทขิล

เสาอินทขิลเดิมตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่ซึ่งตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่เรียกว่า “สายตือเมือง” เมื่อพระเจ้ากาวิละย้าย ออกจากเวียงป่าซางซึ่งอยู่นาน 14 ปี 4 เดือน 20 วันเข้าสู่นครเชียงใหม่ เมื่อเดือน 6 ขึ้น 12 ค่ำ ย้ายเข้าวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2339 เพื่อ “สร้างบ้านแปลงเมือง” นำเชียงใหม่สู่ยุคเก็บผักใส่ซ้าเก็บข้าใส่เมือง พื้นอำนาจ เชียงใหม่จนประสบชัยใน พ.ศ.2343 จึงเรียกชื่อเมืองเชียงใหม่ว่า “เมืองรัตนตึงสาภินวปุรี” พร้อมก่อรูป กุมภภัณฑ์รูป สุเทวฤๅไนไถ่หออินทขิล ที่วัดโชติอารามวิหาร ในเดือนมิถุนายน 2533 ถึงเดือน ธันวาคม 2535 กรมศิลปากรได้ว่าจ้างบริษัท ศิวกรการช่าง จำกัด บูรณปฏิสังขรณ์พระธาตุเจดีย์หลวง ด้วยงบประมาณ 35 ล้านบาท รักษารูปทรงที่เหลืออยู่จากครึ่งแผ่นดินไหว ให้มั่นคงยิ่งขึ้นโดยทำฐานกว้างด้านละ 60 เมตรและเสริม เติมส่วนที่มี ร่องรอยเช่น ช้างทั้ง 8 เชือก รอบพระเจดีย์แต่ได้รับการวิจารณ์หนัก และปัจจุบันมีความพยายามให้ ปฏิสังขรณ์พระเจดีย์ให้เต็มองค์โดยนิมนต์สมเด็จพระสังฆราช เป็นองค์ประธาน ราวกับจะให้ร่องรอยพังทลาย ที่เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์หมดสิ้นไป



วัดอุโมงค์

วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม) ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของเมืองเชียงใหม่ และตั้งอยู่บริเวณเชิงดอยสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งอยู่ทางทิศใต้ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หรืออยู่ในซอยหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

จิตรกรรมฝาผนังวัดอุโมงค์ในส่วนที่เหลือหลักฐานให้ชมในปัจจุบันอยู่บริเวณเพดานโค้งภายในอุโมงค์ ตัวอุโมงค์ตั้งอยู่บริเวณต่อเนื่องกับเจดีย์ทางทิศเหนือ โดยหันทางเข้าหลักไปยังทิศตะวันออกจำนวน 3 อุโมงค์ในด้านหน้า ซึ่งอุโมงค์กลาง (อุโมงค์ที่ 4) มีขนาดใหญ่ที่สุด ซึ่งสามารถเห็นได้ เพียง 3 อุโมงค์เท่านั้น คือ อุโมงค์ที่ 1, 2, และ 3 นอกเหนือจากนี้ไม่สามารถเห็นได้ อีกทั้งภาพหลักฐานจิตรกรรมฝาผนังในอุโมงค์มีสภาพลบเลือนไปมาก จำเป็นต้องใช้เทคนิคคัดลอกจิตรกรรมด้วย

มือและคอมพิวเตอร์ควบคู่กัน โดยการคัดลอกลายเส้น และการคัดลอกเป็นภาพสี จึงทำให้ยังสามารถเห็นภาพจิตรกรรมฝาผนังอันเก่าแก่ของศิลปะล้านนาซึ่งมีอายุกว่า 500 ปีได้ชัดเจนมากขึ้นกว่าเดิม

วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม) มีจุดที่น่าสนใจในหลายจุด อาทิ อุโมงค์ใต้พระเจดีย์ 700 ปี ที่มีความแปลกแบบที่ไม่สามารถพบเห็นได้จากวัดทั่วไป โดยเป็นอุโมงค์ที่เชื่อมต่อกันถึง 4 อุโมงค์ ด้านนอกอุโมงค์มีลานเศียรพระพุทธรูปสกุลช่างพะเยาที่ให้ความรู้ลึกซึ้งยามที่เดินชม นอกจากนี้ยังมีหอธรรมโฆษณ์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สากเหล็ก ลานธรรม เกาะกลางน้ำทำบุญให้อาหารปลาฯ รายล้อมไปด้วยความร่มรื่นและสถานที่ปฏิบัติทางสงฆ์

ประมาณปี พ.ศ. 1839 พระยามังรายทรงสร้างอาณาจักรล้านนาพร้อมกับพระสหาย คือ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช กษัตริย์ปกครองสุโขทัย และพระเจ้าจำเมือง กษัตริย์ปกครองพะเยา มาสร้างเมืองเวียงเหล็ก (บริเวณวัดเชียงมั่นในปัจจุบัน) และตั้งชื่อเมืองว่า “นพบุรี ศรีนครพิงค์” ท่านมีความใฝ่ในศาสนาพุทธ จึงทรงทำนุบำรุง ส่งเสริมศาสนาให้รุ่งเรืองในล้านนา ในขณะนั้น ทางฝ่ายพระเจ้านครราชสีมาได้ส่งคนนิมนต์พระสงฆ์จากลังกามาอาศัยอยู่ใน จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อที่พระสงฆ์ได้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในสุโขทัย เมื่อพระยามังรายทราบข่าวดังกล่าว จึงส่งคนไปนิมนต์พระลังกาจากพระเจ้านครราชสีมา 5 รูป โดยมีพระกัสสปะเถระเป็นหัวหน้าคณะสงฆ์นี้ โดยจำพรรษาที่วัดการโถม ต่อมาพระยามังรายสร้างวัดเวฬุภักฐาราม (ปัจจุบัน คือ วัดอุโมงค์) เมื่อสร้างเสร็จจึงอาราธนาพระมหากัสสปะเถระจำพรรษาที่วัดแห่งนี้ ต่อมาเมื่อพระเจ้านครราชสีมาสวรรคต ศาสนาพุทธขาดการทำนุบำรุง เพราะมัวแต่ทำศึกสงครามกันเองในเชื้อพระวงศ์ในการแย่งชิงราชสมบัติ จนถึงสมัยพระเจ้าผจญ ศาสนาพุทธได้รับการฟื้นฟูจนถึงสมัยพระเจ้านครราชสีมาธิราช (ประมาณ พ.ศ. 1910) ท่านมีความเลื่อมใสในพระมหาเถระจันทร์ พระเจ้าก็อนาจึงสั่งให้คนบูรณะวัดเวฬุภักฐาราม เพื่ออาราธนาพระมหาเถระจันทร์จำพรรษาที่วัดแห่งนี้ และตั้งชื่อวัดนี้ว่า “วัดอุโมงค์เถระจันทร์” ตามชื่อของพระมหาเถระจันทร์ มีการซ่อมแซมเจดีย์โดยการพอกปูน สร้างอุโมงค์ไว้ทางทิศเหนือจากเจดีย์ ในอุโมงค์มีทางเดิน 4 ช่องซึ่งเชื่อมต่อกันได้ ราชวงศ์มังรายล่มสลาย เมื่อปี พ.ศ. 2106 เปลี่ยนเป็นพม่าปกครองล้านนา ทำให้วัดอุโมงค์ขาดการทำนุบำรุง ปล่อยให้ร้าง ปักหักพังเรื่อยๆ ต่อมา เจ้าชื่น สีโรรส ได้จัดการแผ้วถางบูรณะวัดนี้ และสร้างกุฏิหลังใหม่เพิ่ม จากนั้นจึงนิมนต์พระภิกษุปัญญานันทะจากสวนโมกข์ อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี มาจำพรรษา และท่านได้เผยแผ่ศาสนาสืบไป

จุดสำคัญภายในวัด

อุโมงค์ใต้เจดีย์ อุโมงค์ในวัดอุโมงค์ สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้านครราชสีมาธิราช เป็นส่วนหนึ่งของการบูรณะวัดอุโมงค์ สร้างขึ้นเพื่อถวายเพื่อให้พระมหาเถระจันทร์ ผู้เชี่ยวชาญในพระไตรปิฎกอาศัย โดยได้สร้างอุโมงค์ขนาดใหญ่ ถัดจากฐานพระเจดีย์ด้านเหนือขึ้นหนึ่งอุโมงค์ อุโมงค์ที่ทรงสร้างขึ้นใหม่นี้ทั้งใหญ่และสวยงามมากมีทางเข้าออก 4 ช่อง แต่ละช่องเดินติดต่อกันได้ทั่วถึง ข้างฝาผนังด้านในอุโมงค์ก็เจาะช่องสำหรับจุดประทีปให้เกิดความสว่างเป็นระยะ เพื่อให้สะดวกแก่พระเดินในการจงกรมและภาวนาอยู่ข้างใน เพดานอุโมงค์เขียนภาพต่างๆ ด้วยสีน้ำมันไว้ตลอดทั้ง 2 ช่อง โดยเน้นที่สีเขียวและแดง ฝีมือที่เขียนดูจะเป็นช่างจีนผสมช่างไทย

พระเจดีย์ 700 ปี เจดีย์ในวัดอุโมงค์เป็นเจดีย์ทรงระฆังกลม มีบันไดนาคเป็นทางขึ้นลงอยู่ทางทิศใต้ ได้รับอิทธิพลจากศิลปะพม่าแบบพุกาม ได้มีการปรับเปลี่ยนแบบของเจดีย์ตามแต่ละยุคสมัย แรกเริ่ม

ก่อสร้างเริ่มขึ้นในสมัยของพระเจ้ามังรายโดยมีโครงสร้างเป็นเจดีย์ทรงระฆัง ทรวดทรงแบบพระเจดีย์ในเมืองลังกา ต่อมาได้รับการบูรณะในสมัยของพระเมืองแก้ว มีการปั้นปูนประดับลวดลายที่ส่วนฐานใต้ทรงระฆัง มีการปรับเปลี่ยนที่ทรงกรวยซึ่งเป็นส่วนบนของเจดีย์ โดยประดับรูปกสิกรรมตามแบบอย่างของเจดีย์มอญพม่า

พิพิธภัณฑสถานกลางแจ้ง ชมเศียรพระพุทธรูปสกุลช่างพะเยา บริเวณด้านข้างของทางเข้าอุโมงค์ เป็นลานกลางแจ้งที่มีเศียรพระพุทธรูปวางอยู่เรียงรายเป็นพื้นที่บริเวณกว้าง เป็นจุดที่น่าสนใจอีกแห่งสำหรับคนที่มาเที่ยวชมที่วัดอุโมงค์ โดยเฉพาะเศียรพระพุทธรูปขนาดใหญ่วางคู่กับเศียรพระพุทธรูปและหินแกะสลักอย่างระเกะระกะ เศียรพระพุทธรูปเหล่านี้สร้างขึ้นโดยช่างสกุลพะเยาประมาณปี พ.ศ. 1950 – พ.ศ. 2100 เจ้าชื่น สีโรรส และผู้ศรัทธาวัดอุโมงค์ได้ทยอยนำมาจากวัดร้างในพะเยาเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2511 – พ.ศ. 2513

เสอโศกจำลอง เสอโศกที่อยู่ภายในวัดอุโมงค์เป็นเสอจำลองสร้างเมื่อ พ.ศ. 2507 เพื่อเป็นเครื่องระลึกถึง พระเจ้าอโศกมหาราชผู้เป็นเอกอัครศาสนูปถัมภกและเป็นผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาองค์แรกของโลก ซึ่งเสอโศกเป็นเครื่องหมายอันสำคัญดังเช่นที่ค้นพบที่อินเดียและเนปาล เมื่อเสอโศกตั้งอยู่ที่ใดหมายถึงสถานที่นั้นมีความสำคัญกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระพุทธศาสนา

หอธรรมโฆษณ์ เป็นอาคาร 2 ชั้น หลังคาทรงไทย เนื้อที่ชั้นล่างเป็นห้องสมุดบริการหนังสือธรรมในศาสนาพุทธ พื้นที่บนชั้นสองจัดเป็นพิพิธภัณฑสถาน จัดแสดงศิลปวัตถุที่นำมาจัดแสดงเป็นของที่พบในบริเวณวัดอุโมงค์ นอกจากนั้นยังวัตถุที่เป็นของใช้ในวัด อาทิ กลุ่มพระพุทธรูปทำด้วยทองแดง ทองเหลือง เซียนหมากสำริด ไม้แกะสลัก เครื่องปั้นดินเผาโบราณ เครื่องทอง เครื่องเงิน เครื่องเขิน อวรุช เอกสารตัวเขียน ภาพถ่ายจิตรกรรมฝาผนังรูปนกในอุโมงค์ของวัดอุโมงค์ รูปเทพชุมนุมในกรุวัดอุโมงค์ เป็นต้น



ไม่มีเนื้อหาจากต้นฉบับ

